SAYI: 37 FİYATI: 1.900.000 TL ISSN 1301-6784 TEMMUZ-EYLÜL 2000

çveneburi

KÜLTÜREL DERGİ

ჩვენებური

ყოველთვიური კრებული

Osmanlı Yönetiminde Bir Gürcü

HASAN FEHMI PAŞA

DÜNYA KALİTE SİSTEMİ

NQA
ISO 9001
REGISTERED COMPANY

AVRUPA STANDARTLARI

ECE R67

Ministry of Trasport and Comminucations
UN/ECE Approval Authority
E8
Type approvals of wheeled vehicles eqipment and parts
C
Czech Republic

TÜRK STANDARTLARI

TSE
TS12095

SAMÇELİK®

LPG OTOTANK

Türkiye'de iki cins LPG ototankı vardır:

1- SAMÇELİK **2- DİĞERLERİ**

LPG ototankı ihracatında ülkemizin gururu **SAMÇELİK'** ın özellikleri :

ISO 9001 DÜNYA KALİTE SİSTEMİ BELGESİ
ECE R67 AVRUPA STANDARTLARI BELGESİ
TSE TS12095 TÜRK STANDARTLARI BELGESİ

DİĞERLERİ'nın özelliklerini siz araştırın. Bu üç madalyanın yalnız **SAMÇELİK'** te bulunduğunu göreceksiniz.

Hayatınız bizim için çok değerli.

Otogaz sektörünün geleceği açısından, can ve mal güvenliğiniz için SAMÇELİK OTOTANK'ını seçin...

KDZ
KARADENİZ TÜPGAZ A.Ş.

SAMÇELİK BİR
KARADENİZ TÜPGAZ A.Ş.
KURULUŞUDUR.

Genel Müdürlük:
Büyükdere Cad.Kral Apt. 75 Kat : 2
Daire: 5 - 80300 Mecidiyeköy İstanbul
Tel: 0 212 211 52 45 / 213 74 87
Fax: 0 212 211 23 80
e-mail: samcelik@samcelik.com.tr

Samsun Dolum Tesisleri:
Samsun Ankara Yolu
Toybelen Köyü Mevkii
Tel: 0 362 465 54 54 (3Hat)

Ordu Dolum tesisleri ve Samçelik Fabrikası:
Org.San.Bölgesi P.K. 75 / 76
Tel: 0 452 233 66 43 (4 Hat)

çveneburi

Kültürel Dergi

ISSN 1301-6784
Temmuz-Eylül 2000 Sayı: 37
(Üç Ayda Bir Yayınlanır)

TOTAL MÜŞAVİRLİK VE MÜMESSİLLİK
LİMİTED ŞİRKETİ adına
Sahibi ve Sorumlu Müdürü
Osman Nuri MERCAN

Bu Sayıda Katkıda Bulunanlar
Özlem AKALTUN (KURDİKİDZE), Ali ALTUN, Taner ARTVİNLİ, Marine BAKRADZE, Süleyman ÇALIŞKAN, Selçuk ÇOLAKOĞLU, Hasan DEMİRCİ, Sevgül IŞIK, Davut KAPTAN, Aydın KARASÜLEYMANOĞLU, Roin MALAKMADZE, Osman Nuri MERCAN, Laurent MIGNON Guram ODİŞARİA, Hacer ÖZKAN (İREMADZE), Şuşana PUTKARADZE, Celal ŞAHİN (GUNDARİDZE), Kodar ŞENGELİA, Kemal TURAN, Erol YILDIR, Eşref YILMAZ (MAHARAŞVİLİ).

Yazışma Adresi
Halaskârgazı Caddesi Rişvanoğlu Apt
No: 59 Kat: 6 D: 5 Harbiye-İstanbul
Tel: (0212) 231 79 28 - 233 56 82
Faks: (0212) 246 02 27

Fiyatı
1.900.000 -TL (KDV Dahil)

Abone
ABONET
Tel: (0 212) 222 83 32 - 2227206
Faks: (0 212) 222 2710

Dizgi-Ofset Hazırlık
Paxajanis Yayıncılık Rek. Ltd. Şti.
Tel: (0216) 330 83 16 - 330 83 99

Baskı
Berdan Matbaası

Dergide yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarınaaittir. Gönderilecek yazılar daktilo edilmişolmalı; derleme ve çevirilerde kaynak belirtilmeli; çeviri yazılar orijinaliyle birlikte gönderilmelidir.

İçindekiler

GÖRÜŞ - DÜŞÜNCE

Yusufeli Diye Diye.....2
Aydın KARASÜLEYMANOĞLU
Asimilasyona Karşı Aydın Sorumluluğu.....4
Eşref YILMAZ (MAHARAŞVİLİ)
Türkiye'nin Gürcüstan Politikası.....5
Selçuk ÇOLAKOĞLU

SÖYLEŞİ

İsmet Acar'la Söyleşi.....9
Osman Nuri MERCAN
İsmail Hakkı Yılmaz'la Söyleşi.....12
Osman Nuri MERCAN
Avni ARAPOĞLU ile Söyleşi.....14
Osman Nuri MERCAN

TARİH

Hasan Fehmi Paşa.....16
Kamal TURAN
Acara Hakkında Osmanlı Defterleri.....17
Nodar ŞENGELİA

Maçaheli Bölgesi Kısa Tarihi.....21
Roin MALAKMADZE

YAŞAM KÜLTÜR

Tibilisi'de Acara Temsilciliği Açıldı.....22
Marine BAKRADZE
Güzel Bir Aile.....23
Şuşana PUTKARADZE

EDEBİYAT - SANAT

Kültürel Değerlere Saygı Üzerine.....15
Sevgül IŞIK
Abhazya Öyküleri.....24
Guram ODİŞARİA
Şiirler.....25
Eka BAKRADZE, Vaja PŞAVELA, Eşref YILMAZ

ETNOĞRAFYA - FOLKLOR

Çveneburilerde Kadının Dünü Bugünü.....27
Özlem AKALTUN (KURDİKİDZE)
Kafkas Koçe Sanatı.....29
Erol YILDIR.
Gürcülerin Evlenme ve Düğün Gelenekleri.....32
Davut KAPTAN
Maçaheli'den İstanbul'a Göç Eden Bir Aile.....35
Celal ŞAHİN (GUNDARİDZE)
Bir Gürcü Köyü: Hasanık.....37
Süleyman ÇALIŞKAN
Türkiye'deki Gürcü Köyleri: 14.....39
Taner ARTVİNLİ
Lazca - Megrelce - Türkçe Sözlük.....40
Çhikvta Kortzili.....40

HABERLER -BASINDAN.....41

Yusufeli Diye Diye...

Aydın KARASÜLEYMANOĞLU

Yusufeli'yi gören var, görmeyen var. Kendine özgü özelliklerini bilen var, bilmeyen var. Doğu'nun Kırkpınar'ı ekmeğini taştan çıkaranların diyarı Yusufeli, yurdun her tarafında saygın bir kimlikle anılır. Tüccar malının gece içeri alınmadığı, hapishanesinin boş kaldığı söylenir hep

Yapılan kazılar sonucu Tunç devrinden itibaren yerleşim yeri olduğu anlaşılan Yusufeli barajlar nedeniyle haritadan silinecek. Kişi başına düşen verimli arazi m2'nin en düşük olduğu bu yöre yakın bir zamanda yüreği çıkarılmış bir vücut gibi işe yaramaz hale gelecek. Çevre illerin ilk ve son turfanda sebze ve meyvesini karşılayan Yusufeli, kendi kendine yetecek üretimi bile sağlamayacak. Akdeniz ikliminin egemen olduğu Çoruh vadisi, ülkenin gereksinimi olan enerjiyi sağlamak üzere su ile dolacak. Rafting sporu için dünyanın en elverişli dört ırmağından biri olan Çoruh, sonsuza kadar yok olacak

Bu yazıdaki amacımız; Yusufeli'nin haşmetli ve vahşetli yapısını kendine özgü özellik ve güzelliklerini yansıtmanın yanında ülke genelinde yöre üzerinde bazıdeğerlendirmelerde bulunmaktadır. Köklü bir değişimin eşiğindeki bir ilçenin sosyalve ekonomikanatomisini ele alırken yöresel sorunları ülke sorunlarından soyutlamamak gerektiğini düşünüyoruz.

Yusufeli ile ilgili istatistiki verilere baktığımızda, geçim kaynaklarından gurbetçiliğin çok önemli boyutta olduğunu görüyoruz. Bu oran değil Türkiye'de dünyanın hiçbir yerinde yok. Yusufeli'nin en büyük sermayesi emeğidir.

Bu özelliğine karşın devletin Yusufeli'ye yaptığı yatırım, bu bölgeden sağlanan dolaylı ve dolaysız vergilerdendaha azdır. Yatırımın azlığı yöredeki iş gücü potansiyelini gereğiyle değerlendirememekte ve giderek yaşam koşullarını zorlaştırmaktadır. Ekmeğini taştan çıkaran çalışkanlığıyla bilinen yöre halkının geçimini sınırlı alandaki toprakla kurduğu ilişkiye bağlıdır. Dar alanları kapsayan bu verimli toprakların tamamı da sular altında kalacağından bu önemli geçim kaynağı da kuruyacaktır

Elli yıl öncesine kadar yolu olmayan, temel gereksinim maddelerini ve ürettiğini at sırtlarında getirip

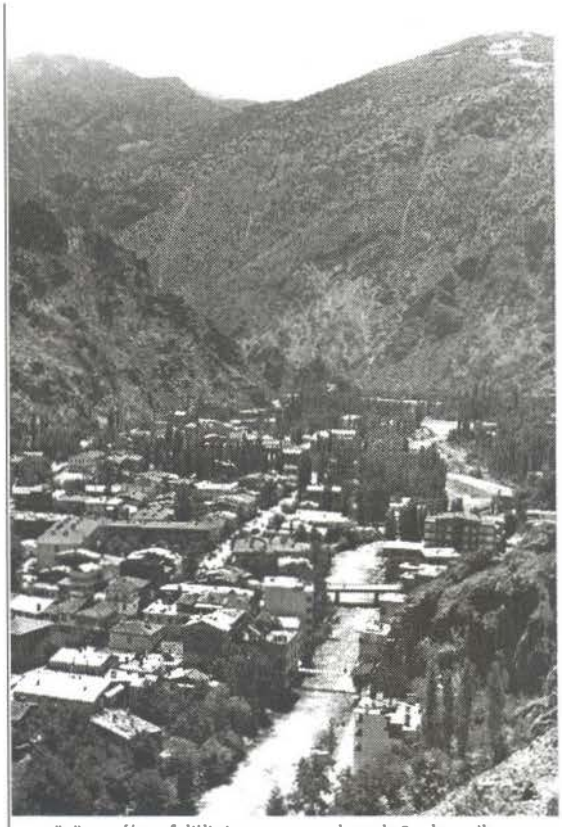

götüren Yusufeli'linin yaşamsal zorluğu barajlar sonrası yeniden gündeme gelecektir. Hopa - Sarp yolunu 5-6 yılda ancak genişleten devletin, Cumhuriyet'ten bu yana ortaya çıkan 400 km.'lik yol ağını ne zaman ve hangi kaynakla yapacağı incelenmelidir. Ekonominin can damarı ulaşımın eksikliği toplu göçü özendirecektir. Oysa göçün çözüm olmadığı yerinde istihdamın gerekliliği anlaşılmıştır. Yöresel potansiyelin değerlendirilerek yaşam düzeyinin yükseltilmesi elbettekidoğru çözümdür.

Söz buraya gelmişken Yusufeli'nin çok bilinmeyen bir yönüne de değinmek gerekiyor. Ekonomik yetersizliğine karşın Yusufeli ülke bürokrasisine, teknokrasisine çok sayıda eleman yetiştirmiştir. İlçede görevli bürokrat sayısının on hatta yirmi katı kadar Yusufeli'linin yurdun başka yerinde görev yapması Türkiye ölçeğinin çok üstünde eğitilmiş eleman yetiştirdiğinin en

güzel kamutdır. Bu Artvin'in diğer ilçeleri içinde geçerlidir.

Eğitimin pahalı bir yatırım olduğunu düşünürsek ve de çocuğunu okutan ailelerin bu yatırım karşısında (uygulanan memur maaşlarına göre) birşey sağlayamadıklarını gözönüne alırsak, Artvin'in sürekli iktisadi erozyona uğradığının farkına varırız. Yusufeli'ne de Artvin'e de dönüşü olmayan bu erdemli yatırım, çocuklarına gelecek sağlamanın ötesinde bir işe yarama maktadır. Çünkü okuyan kişilerin çoğu, ailesinin uzun yıllar kendilerine yaptığı desteğin karşılığını ödeme şansına sahip değildir. Bu özverili davranışın sonucunda eğitime değer veren yöreler ekonomik bakımdan hep sıkıntıya düşmüşlerdir.

Buna karşın, yüksek öğrenim yapma oranı çok yüksek olan Artvin iline bu özelliğinden dolayı özel bir yatırım düşünülmüş müdür? Elbette hayır. Artvin'liler olarak eğitime olan tutkumuzla hep öğündük ama bu özveriyekarşılık, yetkililerden bir ayrıcalık talep etmedik. Bu özelliğimizin doğurduğu sonuçları yeterince ele alamadık. Artvin ile ilgili dergi ve gazetelerimizde nedense bu konuya hiç değinilmiyor. Sivil toplum örgütlerinin toplantı ve çalışmalarını yakından izlememe karşın bu hususa dikkat çekildiğine hiç tanıkolmadım.

Başka kentlerde öğrenim yapan gençlerimizin sayısı elbetteki Artvin Orman Fakültesi'nde okuyan yabancı gençlerimizden kat kat fazladır. Ancak dengeyi kurmak, bölgemizden çıkan eğitim giderlerinin hiç olmazsa, bir bölümünü yüksek okullar açarak geriye döndürmek de düşünülmelidir.

Bu bağlamda, barajlar sonrası Yusufeli'de ortaya çıkacak olumsuzlukların kısmen giderilmesi için turizmle ilgili bir yüksek okulun açılmasını talep ediyoruz. Yörelerinekonomisini canlandıran tüketimini artıran yüksek okullar Artvin ve Yusufeli'den esirgenmemelidir. Yatırım eşitliğini gidermenin bir yolu da budur.

Barajların yöremize getireceği olumsuzluklardan söz etmemizden enerji yatırımlarına karşı olduğumuz anlaşılmasın. Ulusal çıkarlarını yöresel çıkarlarının üstünde gören Yusufeli'ler bazı grupların istemesine karşın çoğunlukla bu yatırımı yerinde buhmaktadırlar. Çünkü Yusufeli'de bir yılda yetişen tüm meyva sebzelerin belkide yüz katı değerinde elektrik üretilecek ve ülkeekonomisine katkı yapılacaktır.

Ancak elli yıl öncesine kadar yoksulluğun pençesindeinleyen Yusufeli halkı yeniden sıkıntılara düşmeyi göz alamamaktadır. "Barajlar başlayacak başlayamayacak" ikilemi içinde tedirgin olan Yusufeli'ler geleceklerihakkında kesin kararlarının bir anönce alınmasından yanadırlar. Herşeyinoldu bittiye getirilmesine, barajınşaatı başlasın arkadangelir anlayışına Yusufeli'lilerin tepkisinin çok sert olacağı bilinmelidir. Kurallara bağlı olanhalkın yazgısı, bu özelliklerini dezavantaja dönüştürecek biçimde ihmal edilmemelidir.

Bu bağlamda yeni yerleşim yeri saptanmalı, altyapısına hemen başlanmalıdır. Su altında kalmayacak yerlerde arazi üretimi yapılmalı, sağlam projeler ele alınmalıdır. Ulaşım sorunu barajla eşzamanlı olarak çözülmelidir. Bunların yanında gerek konut, gerekse üretimle ilgili teşvikler artırılmalıdır. Özel sektörün de küçük çaplı yatırımlara yönelmesi için özendirici bir ortam yaratılmalıdır.

Bunların ötesinde 11 Mart 2000 günü sayın Cumhurbaşkanımızı Yusufeli Kültür Derneği olarak ziyaret ettiğimizde de dile getirdiğimiz turizm potansiyelinin değerlendirilmesi zorunludur. Yusufeli'nin üzerinde durulmadığı için bilinmeyen turizm yönü barajlarsonrası iyileştirme kapsamındaele alınıp yapılmalıdır.

Derin kanyonları, mağaraları, kaleleri, Gürcü mimarisi özelliği taşıyan kiliseleri, bin yıllık su yolu gibi fiziki durumu yanında, dağ horozu, çengel boynuzlu yaban keçisi ve Anadolu'daki beş bin çeşit bitki ve ağaçtürünün üç binine sahip florasıyla Yusufeli turizm açısında ilginç konumdadır. Literatüre "Dünyanın Büzüğü" olarak geçen yer Yusufeli'dedir. Kaçkar'lardaki Deniz Gölü, Balkanların en yüksekteki en derin gölüdür. Bilimsel araştırmalara konu olmaktadır. Gece akıp gündüz kesilen Güngörmez suyu görülmeye değer yerdir. Yusufeli'de ayı varlığı av turizminc açıldığında trilyonlarca döviz sağlayacak boyuttadır.

Yusufeli Kültür Derneği, yıllar önce turizm konusunda çalışmalarını yoğunlaştırmış ve "Artvin'de Turizm" konulu bir panel düzenlenmiştir. Panele katılan uzmanların ilimizle ilgili görüş ve önerileri metin haline getirilerek kitap halinde ilgililer ulaştırılmıştır. Bu önemli konuyla ilgili önceki yazılarımızı tekrar etmemek için bir iki hususu vurgulamakla yetiniyor, bölge halkının, doğal güzellikler üzerindeki Artvin turizm varlıklarının yoksul bekçileriolmaktan bir an önce kurtarılmasını diliyoruz. Turizm merkezi olacak potansiyele sahip ilimizde de bacasız endüstri sayılan turizmden rant sağlansın diliyoruz.

Kültürüyle, folkloruyla, yaşamsal özellikleri ve üstünniteliklerivle tanınan bilinen bu yöremizle ilgilisöylenecekler elbetteki bu kadar değildir. Ancak bir yazı boyutunda ele almaya çalıştığımız aşıklar yatağı, taşçı ustalarının yurduüzerinde daha çok durulacak gibi gözüküyor. Yargıçlarımızın "Yusufeli'lilere sabıka kaydı sorulmaz" dediği, tanıyanların "Kelaynak gibi nesli tükenmek üzere olan insanlar" tanımlamasını yaptığı Yusufeli halkıyla şu sıkıntılı günlerde beraber olmak hepimize görev sayılmalı. Yusufeli'nin örnekliği barajlardansonra da sürmeli.

Asimilasyona Karşı Aydın Sorumluluğu

Eşref YILMAZ (MAHARAŞVİLİ)

Asimilasyonun kör edici iksirinden bir kez içtinizmi çevrenizinet görenez sarhoş olur ve kültürünüze yabancılaşırsınız. Farklı etnik kökenli aydınlarımız ve özellikle Gürcü kökenli aydınlarımızın bir kısmı bu kategorideler. Bu kategoriye zaman zaman kendimizi de katmak durumundayız. Ancak işin ayırdına varmak ve yanlış yolda katedilen araya uygun bir telafi belki olası değil ama bir noktadan başlamak ve yapılan yanlışları irdelemek gerekir. Bu da yine zarar gören etnik kültürlerin aydınlarına düşer. Aydın kavramı genel tanımları ile herkesce bilinir. Bilinen bu tanımlara katkı açısından şunları söyleyebiliriz: Aydın sadece çağdaşokumuş değil; çağını aşan yani çağötesi birörgörüye sahip, çağından ve gelecekten sorumlu, etik ve ekinsel yönlen donanımlı, donanımı oranında ait olduğu gurup veya ulusu için üretken kişidir. Kısaltırsak: donanımlı, öngörülü, sorumlu ve üretken kişiaydındır.

Şimdi şöyle geriye dönüp, geldiğimiz yaşam yolunda yaşadıklarımızdan, yakın ya da uzak noktalarda hafıza kayıtlarında hangi karelere çarpı koymuşuz? Konumuzla ilgili neler gözlemlemişiz? Okulda, sınıfta vb. yerlerde, Gürcü oluşumuzdan dolayı Türkçe'yi kullanmadaki yanlışlıklarımıza en çok gülen ve dalga geçen ne yazık ki yine Gürcü kökenli arkadaşlardı. İyi anımsayalım böyle olmadı mı? Bu nedir? Bu asimilasyonun yabancılaştırma özelliğidir.

Gürcü kökenli öğretmen, ormancı, sağlık memuru vb. meslek sahibi kişilerden sıkça duyduğumuz "bizim çocuklar Gürcüce'yi hiç bilmiyorlar" sözü yakınma değil bir tür övünmedir. Yanlışı kutsamak ve yanlışla övünmek ne kadar yanlış! Ne kadar yanlış! Bu nedir? Bu asimilasyonun bilinç bulanıklaştırıcılığıdır.

Yine Gürcü kökenli öğretmenlerin okullarda uyguladığı dil yasağının boyutları diğer öğretmenlerin uyguladığı yasaklardan kat kat daha fazla idi. Bazı okurlarımız benzer yasakları anımsayacaklardır. Bu da asimilasyonun trajikomik espirisidir. O güzelim türküleri bozarak yeniden düzenleyen ve bir etnik gurubu üzen ne yazık ki yine aydınlardır. ".... Dil bilmez Gürcümüyüm" sözünü demek istiyorum. Bu da ya aydın sorumsuzluğudur ya da asimilasyonun bilgisizleştirici özelliği.

Yaşam yolunda ve hafıza kayıtlarındaçarpı koyduğumuz karelerden şimdilik bunları dile getirdik. Kimi okurlarımızın kesinlikle benzer bir çok anısı bulunmaktadır. Yapılması gerekenler: bunları bilince çıkarıp yeni dersler çıkarmak olmalıdır; kültürümüzü varsıllaştırmak istiyorsak; kültürümüzü ve kişiliğimizi korumak zorundayız. Özellikle Gürcü kökenli aydınlarımıza büyük sorumluluklar düşüyor bu konuda. Türkçe'yi en iyi şekilde kullanmak Türkiye'de aydın olmanın önemli koşuludur. Ekliyorum; ana dilini en iyi şekilde kullanmak da aydın olmanın önemli koşulu sayılmalıdır. Aksi durumda yukarıda sözünü ettiğimiz aydın tanımındaki donanımlılık vesorumluluk yanları eksikkalacaktır.

Asimilasyon bir kültür saldırısıdır özetle (açılım için ayrı bir yazı gerekir). Bu saldırı kültür için birçeşit kanser veya virüstür. Tek panzehiri yine kültürdür Asimilasyon hastalığına yakalanmamak içir kültüraşısı ile donanmalısınız. Kendi kültürü ile donanımlıdeğil ise kişi asimilasyon iksirine yenilir Gerçek aydın bunun ayırdındadır.

Uzaklarda yaşandığını düşündüğümüz, gerçekte bir parçası olduğumuz savaşın iç yüzü... Her yönüyle Çeçen kültürü ve savaş...

Kafkasya Yazıları kitap dizisinin 8. sayısı Çeçenya sorununu gözler önüne seriyor...

Gazete haberleriyle yetinmek istemeyenlere...

Türkiye'nin Gürcüstan Politikası (2)

*Selçuk ÇOLAKOĞLU**

(Geçen sayıdan devam)

III. Gürcüstan ve Kuzey Kafkasya

Bu örgüt ilk önce "Dağlı Halklar Konfederasyonu" adıyla 1989'da kuruldu. Abhaz, Adige, Abaza, Inguş, Kabardey, Çerkes ve Çeçen halklarının temsilcilerinin katıldığı bu konfederasyonun amacı, Kuzey Kafkasya'daki Müslüman cumhuriyet ve bölgelerde birleşik bir hükümet oluşturmaktı (Çiloğlu, 1998: 222-223). 1992 yılında Abhazya, Güney Osetya ve Dağıstan'ın güney kısmı dağlı yani Kuzey Kafkasya'lı olmadığı için örgütün adı "Kafkas Halkları Konfederasyonu" olarak değiştirildi. Daha sonra basit olarak "Kafkasya Federasyonu" adıyla anılmaya başladı (Colarusso, 1995: 85).

Kafkasya Federasyonu bağımsız bir devlet kurmak için Karadeniz'e ve dolayısıyla dış dünyaya açılmak istemektedir. Bunun için iki olası yol vardır (Kostava, 1994:5). Bunlardanilki Rusya Federasyonuiçinde Şapsığ azınlığın yaşadığı bölgede Şapsığ Cumhuriyeti'ni kurarak bunu Adige Cumhuriyeti'yle birleştirmektir. İkinci yol ise Gürcüstan'dan Abhazya'yı koparak onun limanlarından yararlanmaktır. Bu yollardan birincisi Rusya'yı, ikincisi ise Gürcüstan'ı karşısınaalmasına yol açmaktadır. Zaten G. Osetya sorununda Güney ve Kuzey Osetyalıların birleşmesi istenerek Tbilisi'ye karşı tavır alınmıştı (Çiloğlu, 1998:224). Ayrıca Azerbaycan'daki Lezgi azınlığın desteklenmesi Bakü'nün tepkisini çekmiştir (Kostava, 1994: 3).

Bu koşullarda dağınık Kafasya halklarının Rusya, Gürcüstan ve Azerbaycan'ı karşılarına alarak bağımsızlıklarını kazanmaya çalışmaları bölgenin gerçeklerine ters düşmektedir. Konfederasyonun bu tutumu yüzünden Gürcüstan, Çeçenistan Savaşında Rusya'yı desteklemiştir (Henze, 1995: 29). Üstelik Kuzey Osetya-Inguşetya çatışması yüzünden konfederasyon oldukça itibar kaybetmiştir (Colarusso, 1995: 34)

Kuzey Kafkasya'da bağımsızlık için ödünsüz hareket edebilecek tek özerk cumhuriyet Çeçenistan'dır. Ama coğrafi konumundan dolayı dış dünyayla irtibatı yoktur ve ancak diğer dağlı halklarla birlikte hareket ederse Rusya'dan bağımsızlığını kazanabilecektir. Bu yüzden Çeçenistan yönetimi, Kafkasya Konfederasyonu adıyla bir devlet kurulmasını desteklemekteydi. (Kostava, 1991). Ancak yukarıda belirtilen gerekçelerden ötürü böyle bir devletin oluşumu oldukça zordur.

Çeçenistan'ı Karadeniz'e ulaşturan diğer güzergah Gürcüstan'dan geçmektedir. Üstelik Çeçenistan'ın Gürcüstan aracılığıyla Türkiye'ye ulaşması daha kolaydır Bu gerçeğin farkına varan Çeçenistan son iki yıl içerisinde Tbilisi'yle olan resmi ilişkilerini hızla düzeltmeye başladı. Hatta Çeçenistan Başbakanı Aslan Maşadov Gürcüstan'ın Grozni'nin stratejik müttefiki olduğunu açıkladı. Öteyandan Şevardnadze de Çeçenistan hükümetiyle temasa geçmeye hazır olduğunu belirtti. İki ülkeyi birbirine bağlayacak yolların yapılması konusundada anlaşmaya varıldı (Mamuli, 1997a:6)

Grozni ve Tbilisi arasında gelişen işbirliği, Çeçenistan'ın Gürcü- Abhaz anlaşmazlığını çözümünde arabuluculuk misyonu üstlenme olasılığını da artırmıştır (Aksoy, 1997:?). İki ülkenin siyasi ve stratejik çıkarlarına uygun bu akılcı birliktelik Moskova tarafından endişeyle izlenmektedir (Çveneburi, 1997:3)

IV. Gürcüstan ve Türkiye

A. İki Ülkenin Siyasi ve Ekonomik İlişkileri

Gürcüstan Aralık 1991'de bağımsızlığına kavuştuğunda Gamsahurdia iktidarının en önemli sorunlarından biri "Bağımsızlık Gürcüstan'a karşı Türkiye'nin tutumunume olacağı" idi. Çünkü Moskova 70 yıldır "bağımsız olması halinde Gürcüstan'ı Türkiye'nin yutacağı" tezini işlemiş ve bu ister istemez hafızalarda kötü biriz bırakmıştı. Buna karşın Türkiye'nin Gürcüstan'ın bağımsızlığını tanıyan ilk ülke olması olumsuzlukların giderilmesi açısından iyi bir başlangıçoldu. Üstelik Ankara'nın desteği Gamsahurdia'nın azınlıklara ve muhalefete izlediği sert politikalar yüzünden Batı'dan dışlandığı bir dönemde gelmiştir (Çiloğlu, 1997:47)

Türkiye, Gürcüstan'a karşı bu ülkenin bağımsızlığının ve toprak bütünlüğünün korunmasına yönelik bir dış politika izlemişti. Karabağ sorunu yüzünden Ankara Ermenistan'a ambargo uygulamaya başlayınca, Gürcüstan Türkiye'nin Kafkasya ve Orta Asya'ya açılan en önemli kapısı haline gelmiştir. Ayrıca Hazar petrolünün taşınması için Ankara'nın desteklediği Bakü-

(*) A. Menderes Üniv. Nazilli SBF Uluslararası İlişkiler Bölümü Araştırma Görevlisi

Ceyhan boru hattının güzergahının Gürcüstan'dan geçecek olması bu ülkenin Türkiye için önemini daha da artırdı. Ancak iki ülke arasında Abhazya sorunu ve Gürcüstan sınırındaki artan Rus askeri varlığı yüzünden bazı pürüzler de ortaya çıktı. Bu çelişkilere rağmen Türkiye ve Gürcüstan arasında resmi düzeyde ciddi hiçbir sorun çıkmadı ve iki ülke ilişkileri bugüne dek gelişerek geldi.

Ankara Kafkasya'daki politikasını gözden geçirmek için Kasım 1995'te geniş katılımlı bir toplantı düzenledi (Cumhuriyet, 1993b:?). Bu toplantıda Ankara, Ermenistan'ın yamsıra ihmal ettiğini düşündüğü Gürcüstan'ı değerlendirdi. O sıralarda Gürcüstan Devlet Başkanı Şevardnadze, Türkiye ile Gürcüstan arasında saldırmazlık paktı imzalanmasını önerdi. İki ülke arasında ciddi bir anlaşmazlık yokken böyle bir teklifin gelmesi, Türk kamuoyunda Türkiye'yi Kafkasya'daki sorunların dışında tutma çabası olarak yorumlandı (Cumhuriyet, 1993a:?). Şevardnadze'nin bu teklifi iç karışıklıklar, Abhazya ve Güney Osetya sorunlarıyla bunalan Tbilisi'nin BDT'ye girdiği ve Rus ordusunu ülkeye davet ettiği bir döneme rastlamaktadır.

Gürcüstan ve Türkiye arasındaki diğer bir sorun, iki ülke arasındaki sınıra Rus askeri üslerinin kurulması konusunda ortaya çıktı. Türkiye'nin Gürcüstan Büyükelçisi Tevfik Okyavuz bir Gürcü gazetesine verdiği demeçte, eğer Tbilisi Türk sınırına Rus askeri üslerinin kurulmasına izin verirse, Türkiye'nin de önlem olarak sınıra askeri üsler kuracağını söyledi (Briefing, 1996:8). Bu uyarı Gürcüstan'ı Rusya'nın talepleri konusunda daha dikkatli olmaya sevketti.

Bağımsızlığın ilk yıllarında yaklaşık 350.000 Gürcü Müslüman'ın yaşadığı Acara iki ülke ilişkileri için sorun olabilirdi. Başkenti Batumi olan Türkiye sınırındaki bu bölgeye Sovyetler Birliği zamanında dini azınlık yurdu olarak değerlendirilip özerklik verilmişti. Acara bu özerkliğini Gürcüstan bağımsız olduktan sonra da korudu. Tbilisi yönetimi bölgedeki halkın Gürcüce konuşmasına rağmen Müslüman olmasından dolayı Türkiye'ye daha fazla yakınlık duymasından çekiniyordu. Ancak Batumi hem Tbilisi hem de Ankara ile iyi ve dengeli ilişkiler kurarak Gürcüstan'ı rahatlattı (Tsereteli, 1996:44). Ankara'da Acara ile yanlış anlaşılabilecek herhangi bir ilişkiye girmekten kaçındı.

1996 yılının sonundan itibaren Tbilisi, Ankara'ya daha yakın Moskova'ya ise daha mesafeli bir politika izlemeye başladı. Devlet Başkanı Şevardnadze Aralık 1996'da Rusya'nın Kafkasya politikasını sert bir dille eleştirdi (Dünya, 1996:?). Gürcüstan Parlamentosu ise Aralık 1997'de BDT'den çekilme konusuna gündeme aldı (Cumhuriyet, 1997c:?). Tbilisi-Kiev-Bakü arasındaki üçlü ittifak bu dönemde kuruldu. Bu ülkeler Türkiye'nin boğazlardan tankerlerin geçişini sınırlayan uygulamasını destekleyerek Rusya'ya cephe aldılar. (Cumhuriyet, 1997a:?). Bu üç ülkeye zaman zaman Özbekistan, Kazakistan ve Türkmenistan da destek verince BDT içinde Moskova karşıtı cephe oldukça güçlendi. Bu altı ülke lideri 23 Ekim 1997 tarihinde Moldova'da toplanan BDT zirvesinde Rusya'yı eleştirdiler ve Yeltsin'in üst üste üçüncü kez BDT başkanlığı yapmasına karşı çıktılar (Cumhuriyet, 1997b:?)

Gürcüstan, Abhazya'daki Rus askerlerinin yerine, Türk askerlerinin de dahil olacağı Karadeniz Barış Gücü'nün oluşturulmasını istedi ve bu isteğini Tbilisi'ye giden Türk Genelkurmay heyetine iletti (Sabah, 1997:?). Gürcüstan ayrıca bu teklifini daha ileri götürerek Abhazya sorununun Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) aracılığıyla çözümlenmesini istediğini belirtti (Radikal, 1997a:?)

İki ülke ilişkileri Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in Temmuz 1997 tarihindeki Tbilisi ziyaretiyle büyük bir ivme kazanmıştır. Bu ziyaret sırasında askeri eğitim işbirliği de dahil pek çok ikili anlaşma imzalanmıştır (Radikal, 1997b:?). Bir Rus gazetesi tarafından bu gezi sırasında Demirel'in Şevardnadze'ye "Azeri petrolü için Bakü-Tbilisi-Ceyhan hattını destekleyin, biz de Abhazya sorununda Gürcüstan lehine destek verelim" dediği öne sürüldü (Yeni Yüzyıl, 1997:?)

Bakü-Ceyhan boru hattının hayata geçirilebilmesi için önemli adımlarından birini oluşturan Türkiye-Gürcüstan Enerji Anlaşması Mart 1998'de imzalandı (Hürriyet, 1998:?). Böylece Bakü-Ceyhan hattı için Tbilisi de Türkiye'ye kesinbir destek vermişoldu. Başbakan Mesut Yılmaz Mart 1998'de gerçekleştirdiği Gürcüstan ziyaret sırasında yaptığı açıklamada, Gürcüstan'ın Türkiye için "hayati ortak" olduğunu bildirdi. Yılmaz ayrıca Türkiye'nin Abhazya sorununun Gürcüstan'ın toprak bütünlüğü içerisinde çözülmesi gerektiğini başından beri vurguladığını söyledi (Cumhuriyet, 1998d:?).

Şevardnadze'ye Şubat 1998'de gerçekleştirilen suikast girişimi ve Gürcüstan'da görev yapan dört BM görevlisinin kaçırılması olaylarında Tbilisi Moskova'yı sorumlu tuttu (Cumhuriyet, 1998b:?). Bunun üzerine zaten kötü olan Gürcü-Rus ilişkileri daha da bozuldu. Türkiye bu olaylardan sonra Rusya'yı Kafkasya'yı karıştırmakla suçlayarak Gürcüstan'a arka çıktı (Cumhuriyet, 1998c:?).

Türkiye ve Gürcüstan arasındaki ticaret siyasi ilişkilere bağlı olarak artmaktadır. İki ülke Hazar petrol ve doğalgazının dünyaya pazarlanması konusunda sürdürdükleri işbirliğini diğer alanlara da yaymaya çalışmaktadırlar. Bu konuda en önemli proje olan Kars-Tbilisi Demiryolu'nun yapımına Nisan 1998'de

başlandı (Dünya, 1998:?). Bu demiryolu ile bölgedeki ticaretin artırılması ve pamuk gibi hammaddelerin taşınmasıöngörülmektedir

B. Ankara'nın Gürcüstan Politikasına Etki Eden İç Unsurlar

Çarlık Rusyası'nın Kafkasya'ya doğru genişlediği 19. yüzyılda, bölgede yaşayan Müslüman halklar yoğun bir şekilde Osmanlı İmparatorluğu'na göç etmeye başladı. Bugün Türkiye'de Kuzey Kafkasya kökenli yurttaşların sayısı yaklaşık olarak 6 milyon (Colarusso, 1995:35) veya 7 milyon (Özbay, 1998:34) civarında tahmin edilmektedir. Bu göçler sırasında Gürcüstan'dan Müslüman Abhazlar ve Müslüman Gürcüler de Türkiye'ye geldi.

Bu durum doğal olarak Türkiye içerisinde Gürcüstan ve Kuzey Kafkasya'daki olaylarla doğrudan ilgili bir kamuoyu oluşturmaktadır. Bu yüzden Türkiye ve Gürcüstan arasındaki ilişkilerin sadece siyasi, stratejik ve ekonomik gerekçelerle açıklanması zorlaşmaktadır. Hükümetlerin seçimle işbaşına geldiği Türkiye'de, seçmen kitlesinin kimlikleri ve eğilimleri Ankara'nın dış politikasını ister istemez etkilemektedir. Ayrıca bu kökenden gelen insanların devletin karar alma sürecini etkileyebilecek makamlara gelebildikleri de unutulmamalıdır. Örneğin Çeçen asıllı olduğu söylenen eski Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş döneminde Ankara, Çeçenistan'a sempatiyle bakmaktan ne ölçüde kaçınabilirdi (Cornell, 1998:169).

Türkiye'nin toplumsal dokusundan kaynaklanan bu özellik, Ankara'nın Gürcüstan politikasında bir Abhazya ikilemi oluşturmuştur. Ankara bu yüzden 1996 yılının sonuna kadar Abhazya konusunda kesin bir tavır takınamamış ve Abhazya iki ülke ilişkilerinde gizli bir sorun olarak kalmıştır. Ayrıca Abhaz kamuoyunun karşısında Gürcü kamuoyunun varlığı, Abhazya konusunda iç etmenler açısından birliktelik olmadığını göstermektedir. 1997'den sonra hem cumhurbaşkanı hem de başbakan düzeyinde yapılan net açıklamalar Ankara'nın Abhazya sorunukonusunda ülkenin stratejik çıkarlarını daha çok gözeten bir politikayı benimsediğini göstermektedir.

1. Abhaz Kamuoyu

Türkiye'deki Abhaz kökenlilerin sayısı yaklaşık 500 bin kadardır. (Özbay, 1998:30). Abhazya Özerk Bölgesi'nde yaşayan Abhazların sayısının 100 bin olduğu düşünülürse, Türkiye'ninen büyük Abhazülkesi olduğu görülecektir. Türkiye'deki Abhazlar Müslümanken Abhazya'dakilerin büyük çoğunluğu Ortodoks Hıristiyan'dır. Ancak bu farklılık Türkiye'deki Abhazların Abhazya'ya ilgi duymasına, hatta fiilen destek olmasına engel olamamıştır.

Abhazya sorununda Türkiye sürekli olarak Gürcüstan'ın bağımsızlığına ve toprak bütünlüğüne saygılı olduğunu ve sorunun barışçıl yollardan çözülmesi gerektiğini vurguladı. Ancak etnik ve tarihi bağlardan ötürü Türk kamuoyunda Abhazya'ya duyulan sempati Gürcüstan ile ilişkilerde gizli bir sorun oluşturdu. Tbilisi, Türkiye'deki Kafkas Abhazya Dayanışma Kongresi Komitesi gibi kuruluşların Türk dış politikasını etkilediğini düşünüyordu (Çiloğlu, 1997:5). Ayrıca bu tür dernekler Abhazya'ya maddi destek sağlıyor ve gönüllü gönderiyordu. Abhazya'ya 1000-2000 civarında Türk yurttaşı gitti. Türkiye'den gidenler Abhazya'nın Gagra kentinde bir Türk koleji açıp Türkçe eğitim vermeye başladılar (Mamuli, 1997:2)

Çatışmalar boyunca Trabzon limanından Abhazya'nın başkenti Sohumi'ye (Sohum) feribot seferleri yapılıyordu. Gürcüstan Dışişleri Bakanı Aleksandre Çikvaidze Türkiye'den bu seferlerin durdurulmasını istedi. Ardından Türk Dışişleri Bakanlığı tüm liman işletmelerine bir talimat gönderdi ve Trabzon-Sohumi seferleri yapan feribotları "güvensiz güzergahta seyreden gemi" ilan etti. Öte yandan Moskova sözkonusu feribotların Türkiye'den Çeçenistan'a silah taşıdığından kuşkulandığını belirtti (Çiloğlu, 1998:219)

Trabzon limanında Ocak 1996'da gemi kaçırılma olayı yaşandı. Abhaz ve Çeçen bir grup silahlı korsan, Trabzon'dan Soçi'ye (Rusya) gidecek olan Avrasya adlı feribotu 144 yolcusuyla birlikte kaçırdı. Gemi kaçırma eylemi korsanların İstanbul'da teslim olmasıyla sona erdi. Eylemciler feribotu Çeçenistan'daki Rus saldırılarını protesto etmek için kaçırdıklarını söylediler. Türk kamuoyu genelde eylemcilere sempatiyle bakarken, basında korsanların teslim olmadan önce Türk istihbarat yetkilileriyle görüştükleri yolunda haberler çıktı. Korsanlar yargılanıp mahkum oldular. Ancak bunlarınçoğu yaklaşık bir yıl sonra bulundukları cezaevlerinden kaçtı. Rusya'ya yönelik olarak gözüken bu eylemden Abhaz korsanlar yüzünden Gürcüstan'da endişe duydu. (Çiloğlu, 1998:219).

Tbilisi'in Türkiye için "hayati ortak" konumuna geldiği bir dönemde, Ankara'nın Abhazya'ya ve Türkiye'deki Abhaz kamuoyuna geniş bir özerklik karşılığında Gürcüstan'ın toprak bütünlüğüne saygı gösterilmesi yönünde telkinde bulunması doğal birsonuç olacaktır. AncakAnkara, Gamsahurdia döneminde olduğu gibiTbilisi'in Abhazya'ya karşı şoven bir politika izlemesine de göz yummayacaktır

2. Gürcü Kamuoyu

Türkiye'de yaklaşık 1,5 milyon Gürcü kökenli insan yaşamaktadır. Fakat Türk uyruklu Gürcülerin büyük kısmı Türkleşmiş durumdadır ve bunların ancak

yüzde 25'i Gürcüce'yi konuşabilmektedir. Türkiye'deki Gürcülerin bir kısmı göçle gelirken bir kısmı eskiden beri ülkede yerleşik bulunmaktadır. Yerli Gürcüler Gürcüstan'a yakın olan Artvin, Şavşat, Borçka, Ardanuç, Ardahan, Hopa, Arhavi ve Rize gibi yerlerde yaşamaktadırlar. Yerli ve göçle gelen Gürcülerin tamamı Müslüman'dır (Uludağ, 1998:33).

Türkiye'deki Türk ve Gürcü uyruklu Gürcüler, dernekler ve yayın organlarıyla Türk dış politikasını etkilemeye çalışmaktadırlar. "Eduard Şevardnadze Türkiye-Gürcüstan Dostluk ve Dayanışma Vakfı" ile "Çveneburi" ve "Mamuli" dergileri ve diğer oluşumlar Türkiye'deki Gürcü kamuoyunun merkezi durumundadır.

Türkiye'deki Gürcü kamuoyunun Abhazya sorununa yaklaşımı oldukçayapıcı verilmiştir ve Abhazya'ya verilecek geniş bir özerkliği desteklemektedir (Altınöz, 1998:25). Ayrıca Türk Gürcüleri Müslüman oldukları için Tbilisi'in saldırgan bir Ortodoks-Gürcü milliyetçiliği izlemesine karşılardır. Çünkü böyle bir politikadan Acara'daki Gürcü Müslümanlar da zarar görecektir.

C. Türkiye'nin Stratejik Çıkarları ve Gürcüstan Politikası

Türkiye için Kafkasya gerek ülke güvenliği gerekse Orta Asya'ya ulaşmak açısından önemlidir. Azerbaycan'ın doğal müttefiki olan Türkiye, Karabağ sorunu yüzünden Ermenistan'a ambargo uygulamaya başlayınca, Gürcüstan Kafkasya ve Orta Asya'ya ulaşmak için kullanabileceği en kısa yol haline geldi. Türkiye'nin stratejik çıkarları açısından Gürcüstan'ın bağımsızlığı ve toprak bütünlüğü önemlidir. Türkiye ile iyi ilişkileri olan güçlü bir Gürcüstan, Azerbaycan ile birlikte hareket ederek Rusya'nın müttefikleri İran ve Ermenistan ile olan fiziki temasını kesebilecektir. Gürcüstan ayrıca Türkiye'nin tarihi ve kültürel bağlarından dolayı ilgi duyduğu Kuzey Kafkasya Cumhuriyetlerine ve özellikle Çeçenistan'a giden en kısa yoldur.

Tüm bu unsurlar gözönüne alınınca, Türkiye'nin Abhazya sorununu Gürcüstan'ın toprak bütünlüğü içerisinde çözülmesini istemekten başka seçeneği kalmamaktadır. Ankara özellikle son iki yıldır bu yöndeki politikasını açıkça ortaya koymuştur. Çeçen-Gürcü ilişkilerinin de iyileştiği bir dönemde, Türkiye'nin izlediği politikanın yerindeliği açıktır.

Ankara Gürcü-Abhaz sorununun çözümünde daha aktif bir rol üstlenerek hem içerideki Abhaz kamuoyuna, hem Abhazya'ya, hem de Tbilisi'ye karşı iyi niyetini gösterebilir. Abhazya sorununun bir an önce Türkiye'nin istediği şekilde çözülmesi, Rusya'nın bölgeye olan müdahalesini azaltacağı gibi, Ankara'nın izlediği Kafkasya politikasının başarılı olma şansını da artıracaktır.

Kaynakça

Aksoy, H (1997) "Kafkasya Yeniden Biçimleniyor", Cumhuriyet, 9 Haziran
Altınöz, 1998) "Tamara'nın Memleketi Gürcüstan", Global Rapor, Yıl:1, Sayı:2, Temmuz, s.24-25
Avrasya Dosyası (1998) "Gürcüstan Cumhuriyeti", Temmuz 98/1, s.1-8
Birch, J. (1995) "Ossetia: a Caucasian Bosnia in Microcosm", Central Asian Survey, 14(1), s.43-74
Bangert, Y. (1998) "Güney Osetya Anlaşmazlığı", Kafkasya Yazıları, Yıl:1, Sayı:4, Yaz, s.63-65
Briefing (1994) "President Shevardnadze due in Ankara", Issue:972, January 10, s.11-12.
Briefing (1996a) "Shevardnadze Visit Follows Thaw with Russia", Issue:1086, April 8, s.6-7.
Briefing (1996b) "Currents in the Caucasus", Issue: 1092, Ma 27 s.8
Briefing (1998) "Escalating Tensions in a Vital Year", Issue:1181, February 23, s.12-13.
Colarusso, J. (1995) "Abkhazia", Central Asian Survey, 14(1), s.75-96.
Cornel, E. (1998) Türkiye Avrupa'nın Elinde, Çev. G.Ergün, İstanbul, Cem Yayınevi.
Cumhuriyet (1993a) "?", 21 Kasım.
Cumhuriyet (1993b) "?", 22 Kasım
Cumhuriyet (1997a) "Moskova'ya Karşı Üçlü Birlik mi.", 6 Ocak.
Cumhuriyet (1997b) "BDT'de Sarsıntı", 3 Kasım.
Cumhuriyet (1997c) "Gürcüstan BDT'den Ayrılabilir", 17 Aralık
Cumhuriyet (1998a) "?", 17 Şubat
Cumhuriyet (1998b) "Gürcüstan Rusya'yı Suçluyor", 24 Şubat
Cumhuriyet (1998c) "Kafkasları Rusya Kışkırtıyor", 2 Mart.
Cumhuriyet (1998d) "Gürcüstan Türkiye İçin Hayati Ortaktır", 15 Mart.
Çveneburi (1997) "Kaflasya'da Rusya Karşı Ekseni veya Rusya denetiminde Bulunan İstikrarsızlık", Sayı:25, Temmuz-Eylül, s.3-5
Çiloğlu, F. (1997) "Gürcüstan ve Türkiye'nin Dış Politikası", Mamuli, Sayı:1, Ocak, s.3-5
Çiloğlu, F. (1998) Rusya Federasyonu ve Transkafkasya'da Etnik Çatışmalar, Çev. N.Domaniç, İstanbul, Sinatle Yayınevi.
Dünya (1996) "Rusya'nın Kafkasya Politikasına Eleştiri", 19 Aralık.
Dünya (1998) "Kars-Tbilisi Demiryolu Nisan'da Start Alıyor", 22 Ocak.
Fuller, E. (1995) "Between Anarcy and Despotism", Transition, 15 February, s.60-65.
Fuller, E. (1997) "Georgia Stabilizes", Transition, 7 February, s.82-83
Henze, P.B. (1994) "Kafkasya'da Çatışma Geçmiş, Sorunlar ve Gelecek İçin Öngörüler", Avrasya Etütleri, İlkbahar, s.66-80.
Henze, P.B. (1995) "Gürcüstan ve Ermenistan: Sıkıntı bağımsızlık", Avrasya Etürleri, Yaz, s.25-35.
Hürriyet (1997) "?", 15 Temmuz
Jones, S.F. (1996) "Georgia's Return from Chaos", Current History, October, s.340-345.
Komahidze, N. (1997) "Yakın Geçmişte Türkiye-Gürcüstan İlişkileri", Mamuli, Sayı:3, Temmuz, s.13-16.
Kostava, D. (1994) "Rusya'nın Kafkasya Politikası", Çveneburi, Sayı:8-9, Mart-Haziran, s.3-6.
Lakoba, S. (1995 Abkhazia is Abkhazia", Central Asian Survey, 14(l), s.97-105.
Mamuli (1997a) "Üçlü İttifak ve Moskova", Sayı:2, Nisan, s.2-6
Mamuli (1997b) "Yeni Bir Savaş Felaket Olur", Sayı:4, Ekim-Aralık, s.20-21.
Mufti (Habjoka) S. (1998) "İmparatorlukların Kafkasya Rekabeti", Kafkasya Yazıları, Yıl:1, Sayı:4, Yaz, s.18-22.
Overeem, P. (1995) Report of a UNPO Coordinated Human Rights Mission to Abkhazia and Georgia", Central Asian Survey, 14(1), s. 127-154.
Özbay, Ö.(1998) "Dünden Bugüne Abhazya", Giobal Rapor, Yıl:1, Sayı:2, Temmuz, s.30-34.
Radikal (1997a) "?", 5 Temmuz.
Radikal (1997b) "?", 12 Temmuz.
Sabah (1997 "Gürcüstan'a Türk Askeri", 2 Mayıs
Tsereteli, I. (1996) "Seeking Stability Under Shevardnadze", Transition, 26 July, s.42-45
Uludağ, M.B. (1998) "Gürcüstan Dışındaki Gürcüler", Çveneburi, Sayı:27, Ocak-Mart, S.33.
Vasilyeva, O., T. Muzayev (1998) "Kuzey Kafkasya'da Milliyetçilik ve Ayrılıkçılık", Kafkasya Yazıları, Yıl:1, Sayı:4, s.13-17.
Yeni Yüzyıl (1997) "?", 16 Temmuz.

Gürcü İşadamı Sn. İsmet Acar İle Söyleşi

Gürcüstan Önümüzdeki Dönemlerde Büyük Bir Pazar Olacaktır

Osman Nuri MERCAN

Çveneburi: Başarılı olmuş bir Gürcü işadamı olarak bize kısa bir özgeçmişinizi anlatırmısınız?

İ. Acar: Artvin ilinin Borçka ilçesinin eski Gürcü ismi Klaskur olan Arahk köyünde doğdum. Orta ve lise öğrenimimi Artvin'de yaptım ve sonra İstanbul'da Işık Mühendislik Yüksek Okulu'na devam ederken o zamanki anarşik ortam nedeniyle üçüncü sınıftan ayrılmak zorunda kaldım. 1965 yılında YSE Birinci Bölge Müdürlüğü'nde işçi statüsünde işe başladım. Bu müessesede sendikal faaliyetlere katıldım. Daha sonra Ankara'da Yol İş Federasyonu'nda YSE İş Sendikası'nın genel başkanlığı, Yol İş Federasyonu'nun genel sekreterliği, Türk-İş'teyönetim kurulu üyeliğindebulundum.

çveneburi: Hangi yıllarda idi bunlar?

İ. Acar: 1967-1980 yılları arasında. 12 Eylül'ün getirdiği şartlarda sendikacılık yapılmayacağını anladım ve Yol İş Federasyonu'ndakigenel sekreterlik görevimden ayrıldım ve iş hayatına atıldım. Geçen on sekiz yıllık iş hayatımda ana branş olarak inşaatçılık işinde yap sat sistemi içinde bu güne geldik. Yap sat işi dışında şirketler gruhumuz içinde değişik alanlarda faaliyetgösteren dokuz şirketimiz bulunmaktadır. Bunlar otomotiv sanayi, benzin istasyonları işletmeciliği, eğitim vs. inşaat işi dışındaki uğraşılarımızdan birkaçtanesidir.

çveneburi: Sizi iş hayatında başarıya ulaştıran nedir.?

İ. Acar: İş hayatına atıldıktan sonra belirli ilke ve prensipler belirledim. Bunların başında çalıştığım insanların maaşını ayın birinde ödemek, imza attığım çek ve senedi gününde ödemek idi. Bunu yapamadığım taktirde işi başından bırakacağıma karar vermiştim. Geçen süre içinde bu prensip ve ilkeme başarıyla sadık kaldım. Ayrıca iş hayatımda alt almamayı kendime prensip edindim. Bu bağlamda, hiç bir şekilde devlet işi yapmamayı, bankaların kapısından geçmemeyi ve bankalardan kredi almamayı ilke kabul ettim velbu ilkeme hep sadık kaldım. Bugüne kadar hiç bir banka, finansal kurum veya şahıstan kredi almadım vehiç bir kamu ihalesine katılmadım. NATO'dan ihale alma belgem olmasına rağmen, bütün ihalelerdavet edilmeme rağmen teşekkür ederek cevapladım ve katılmadım. Varolan kamu ihale sistemini tasvip etmediğimden ve almadan verme sistemini kabul etmediğim için ihalelere katılmıyorum. Dolayısıyla belki olmam gerektiği kadar büyümedim fakat geçen on sekiz yılda vardığım noktadan mutluolduğumu söyleyebilirim. Bütün verdiğim kararların süreçiçindedoğruolduğunu düşünüyorum ve bundan sonraki iş yaşamımı da koyduğum iş prensipleri çerçevesinde yürüteceğimi kararlaştırdım. Benden sonra çocuklarım iş başına geçince prensiplerime uyup uymayacaklarını kendilerinin karar verecceğini düşünüyorum.

çveneburi: Büyük yatırımlarınızla ilgili stratejik kararlar alınırken sadece siz kendiniz mi karar veriyorsunuz yoksa icra komitesi-karar alma grubu gibi bir örgütlenmeniz var mı.?

İ. Acar: Tabii kuruluşumuzun ilk yıllarında tüm kararları tarafımdan alındığı ve uyguladığını söylesem yanlış olmaz. Fakat bunda dahi ben karar verirkenahrken kesinliklekonusunda uzmanolmuş kişileringörüşünü almışımdır. Ayrıca iş hayatımda belirli bir süre sonra kurumlaşmanın gerekliliğini gördüm. Biz bir aile şirketler grubuyuz vekarar almacakkonuda yetkili uzmanlardan görüş aldıktan sonra aile bireyleri bu görüş ışığında kararı görüşür ve sonuca ulaşır. Söylenebilinir ki görünüşte ben karar veriyor gözükmeme rağmen bütün bu safhalardan geçerek karar alınmaktadır. Bugün vardığımız nokta ise bütün işleri profesyonellere bırakmak suretiyle ben kendimi daha çok denetleme görevi yaptığımı söyleyebilirim. Artık yaşımızın orta yaş üstüne çıkışı nedeniyle kendimi insan ilişkilerine, sosyal aktivitelere ayırıyorum. Mesaimin yüzde yetmişbeşi iş dışındaki ilişkilerde harcanmaktadır. Sanki bir siyasetçi gibi hastasından postasından işsizinden evlenenine kadar bir yardımlaşma içinde buluyorum kendimi.

çveneburi: Bu bağlamda size bir sorum olacaktır. Genelde başarıya ulaşmış iş adamlarında iş

dışındaki sosyal ilişkilere ayrılan zaman yüzde beş - on gibi az olmasına karşın sizde bu çok yükseklerde. Bu bir yerde sizin organizasyonunuzu tamamlayıp yönetimi daha çok profesyonellere devrettiğinizi mi gösteriyor.?

İ. Acar: Belki de bu yapılan ve yetinme koşullarında kaynaklanan bir olgu diye düşünüyorum. Çünkü ekonomik olarak güçlendikçe halktan kopmadan acaba daha nasıl mütevazı ve mutlu olabileceğimizin çabası ve gayreti içindekendimi görüyorum. Çünkü ben genel anlamda kapının önünde duranla görüşmeyi telefon edenle mümkün olduğu kadar konuşmayı kendime prensip edindim. Tabii az da olsa bunu başaramadığım zamanlar oluyor. Sendikal yaşamımdan da kaynaklanan toplumsal ilişkilere yakın biri olarak ve köyde büyümüş fakir bir aile çocuğu olup okuyarak İstanbul'da iş hayatına atılmam ve bunun getirdiği değişik zorluklarve sorunlar beni halktan kopmamaya, onlarla çok yakın ilişkide olmaya itti. Zaman zaman bu bıkkınlık derecesine varıyorsa dahen halk ile iç içe olmaktan çok mutluyum

çveneburi: İş yaşamınızda değişik sorunlarla karşılaşıyorsunuz. Bizim bildiğimiz ve basına yansıması nedeni ile herkesin bildiği iki büyük sorun yaşadınız. Sarıyer'deki Uyum Villaları inşaatı ve Beykoz sırtlarındaki Acarkent orman içi villa inşaatı. Bunların dışında da bizim bilmediğimiz kamoyuna yansımayan sorunlar yaşamışınızdır. Bu tür sorunlar gerçekten var mı yoksa yapay olarak mı yaratılıyor.?

İ. Acar: Ekonomik koşullarındengesiz oluşu nedeniyle sizin iradeniz dışında da olsa etkilenmemeniz mümkün değildir. Dalan döneminde yapılan Uyum Villaları olayında ben kooperatifin ilan ettiği işi kat karşılığı ve bir kısmında özel olarak yapıyordum. Boğaz öngörünümünde yüzde altı yapılaşma ile ilgili çıkan yasanın Anayasa Mahkemesi'nce iptal edilmesi sonucu muvazalı olaylar tartışılmaya başlandı. Kısa özetle diyebilirim ki bu konuda anayasal bir suç işlenmiştir. Anayasa Mahkemesi kararları Resmi Gazete'de yayınlanmadanönceaçıklanamazhükmü olmasınarağmen bu kararlar dört ay öncedan açıklanmış ve basında ve kamoyunda gereksiz tartışmalara girilmiştir. Ne acıdır ki bu tartışmaları basında yayınlayanlar sanki o bölgede açıklama sürecinekadar yapılan binaların gayri kanuni olduğunu belirtip mal sahiplerini ve müteahhitlerini suçlayıcı yayınlar yaptılar. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanı N. Sözen döneminde Dalan - Sözen geçimsizliğinin sonucu olarak ruhsatlar iptal edildi. Yüzde yüz haklı olmasına rağmen Danıştay 6. Hukuk Da-

iresi'nin ısrarlı talebi doğrultusunda Danıştay bu kararları aleyhimize sonuçlandırdı. Anayasanın 153. maddesi açıkça ihlaledildihama sonuçtadevletin verdiği ruhsatlar geçersiz sayılarak ordaki binalar ruhsatsızhalegetirildi. Yinedevletiptal edilen yasa yerinealtı ay içinde yeni yasa çıkarmak zorunda olmasına rağmen onikiyıl geçmesine karşınıptal edilen yasanın yerine yeni bir yasa çıkarılmamıştır. Her dönem iktidar tarafındanyasaelealınmıştırfakatgörüşmeler birtürlü sonuçlandırılamamıştır. Bu olay yalnız bizim değil aynı zamanda bu konumda 1400 adet başka villanın da kullanılmaz hale gelmesine neden olmuştur ki bu da bugün yüz milyon doların üstünde bir milli servet kaybıdır. Diğer olaya gelince Acarkent orman falan değil tapulu özel mülktür. Bu mülkün statüsü özel orman statüsüdür. Sn. Hasan Ekinci'nin yasaklı olduğu dönemdeorman mühendisi olması nedeni ile özel ormanlarda sorumlu bulunması gerektiğinden özel ormanın sahipleri tarafından kendisine ufak bir hisse karşılığı sorumluluk verilmiştir. Daha sonra ANAP döneminde çıkan bir yasa ile özel tapulu mülklerde yapılaşma imkanı doğmuş ve bundan gerekli yasal müsaadeler alınarak 1988'de ruhsatlaralınmış ve bugün inşaatların %80'i tamamlanmıştır. Hasan Ekinci'nin Orman Bakanı olduğu dönemde kendisi daha önce bahsettiğimiz şekilde ormanda ufak hissesi bulunması nedeni ile bu olay istismar edilmiştir. Bu olay Meclis'te gensoru haline getirildi ve red edildi. Özellikle Hürriyet gazetesinde Emin Çölaşan tarafından bu olay günlerce basına taşınmıştır. Emin Çölaşan aleyhine Hasan Ekinci'nin açtığı dava E. Çölaşan aleyhine sonuçlanmış ve E. Çölaşan 200 milyon lira ceza ödemeye mahkûm edilmiştir. Ayrıca bu konuda başkaları tarafından da yazılan yazılar veiddialar H. Ekincitarafından mahkûm ettirilmiştir. Bu ikinci inşaat olayında herhangi bir yanlışlık veya kanun dışılık olmadığı herkes tarafından anlaşılmıştır. Türkiye'de yasal inşaat yapmak hem zordur hemde pahalıdır, yasalolmayan inşaatlar ise hem ko-

lay hem de ucuzdur

çveneburi: Yeni büyük projeleriniz varmı?

İ. Acar: Elimizde şu an 600-700 milyon dolarlık iş potansiyeli mevcuttur. Bunların sonuçlandırılması iki üç yıl süre ister. Ayvalık'ta Cunda adasında, İstanbul'un değişik semtlerinde arsalarımız var. Bunları projelendirerek mesleğimize devam etmemiz söz konusudur. Bu arada Türk eğitimine katkı anlamında da okul işine başlanmış bulunuyoruz. Sarıyer'de Özel Acarlar İlköğretim Okulumuz var. Lise bölümü önümüzdeki yıllarda açılacak. Beykoz'un Hüseyinli Köyü'nde aldığımız 200 dönüm arazinin üzerine vakıflaşarak bir üniversite kompleksi kurmak istiyoruz. Bu eğitim işlerimizde amaç para kazanmak olmayıp tamamen eğitime katkıda bulunmaktır

çveneburi: Bu arada Artvin'de de teknik öğretim okulu için para harcadınız.

İ. Acar: Ben doğduğum köyde eski bir okulu, sekiz yıllık modern bir okul haline getirdim. Doğduğum kazada tahsis edilen arazi üzerine bir milyon ikiyüz bin dolar tutarında harcama ile bir okul yapılması için protokol imzaladım. Okul işini ihale ederek beş yüz bin dolarını peşin ödedim. O tarihte inşaata başladım, fakat okul yerini baraj alanı içine soktular ve okulun yapımını durdurdular. Cumhurbaşkanına kadar yaptığım çeşitli başvurular sonuçsuz kaldı. Hatta müteahhidin uğradığı zararları da ben cebimden ödedim. Borçka ilçesinde bu olmayınca, ben bunu İstanbul'da gerçekleştirdim. Şimdiki Artvin Valisi ve İstanbul'da bulunan Artvinliler Hizmet Vakfı'nın çabalarıyla Nisan 2000 de Artvin'de Eğitim Fakültesi açıldı. Biz vakıf olarak orayı ziyaret edeceğiz. Eğitim Fakültesi'nin hızlı bir şekilde hizmete girmesi ve yurdunun yapılması ve diğer ilçelerde eğitim kurumlarının tamamlanması için elimizden gelen katkıyı yapacağız. Borçka'da meslek lisesi arsası tahsis edilebilse okul yapımını yeniden gerçekleştireceğim.

çveneburi: Duyularımıza göre işyerlerinizde her seviyede Artvinli ve Gürcü eleman çalıştırıyorsunuz. Hiç bunları çalıştırmaktan pişman olduğunuz durumlar oldu mu?

İ. Acar: Bizim devamlı kadroda sekiz yüzün üzerinde işçi çalışmaktadır. Bu sayı iş sezonunda 3500'e çıkmaktadır. Bizde çalışanların %70'ini Artvin ve çevresinden olduğunu söyleyebilirim. Bu şövenistlikle açıklanamaz. Tabii doğal olarak bizi tanıyanlar bize müracaatta bulunuyorlar. Bizim açımızdan önemli. Hepsi birbirini tanıyor ve böylece diğerlerine mahçup olmak istemiyorlar. Örnek vermek gerekirse, milyarlarca liralık aracı teslim ettiğiniz bir şöför hasar yaptığında, anahtarı üzerinde bırakıp gitmekte ve işten ayrılmaktadır. Bu şöför Artvinli veya Gürcü olduğunda bunu yapma imkanı yok. Çünkü çevre hep aynı çevre olduğu için, yanlış davrandığında başka yerde de iş bulamayacaktır. Bu nedenle bu insanlarla çalışmaktan çok mutluyum. Yüzde bir-iki yanlış çıkabilir. Fakat yüzde doksansekiz-doksandokuz doğru yaptığıma inanıyorum. Biz aile şirketiyiz. Çalışanlarımızı da aileden sayıyoruz. Kazancımızı onlarla bölüşmeyi biliyoruz. Fakat sıkıntılı bir dönemde zam yapamadığımız taktirde çalışanlarımız bunu anlayışla karşılayabiliyorlar.

çveneburi: Gürcüstan'la ilişkileriniz nasıl?

İ. Acar: Biz köken olarak Gürcü kökenliyiz. Bundan iftihar duyuyoruz. Biz TC vatandaşıyız ve bundanda iftihar ediyoruz. Gürcüstan'a Sarp Kapısı açıldığında ilk benim arabam girdi. Yoğun ve doyurucu bir seyahat yaptık. Daha sonra işadamları ile birlikte Tiflisi'yi ziyaretettim. Ben "benim ulaşamadığım yer senin değildir", felsefesinden hareket ederek işlerimin yüzde doksan dokuzunu İstanbul'da gerçekleştiriyorum. Yurtdışı hiç bir işim yoktur, Gürcüstan'da ne işler yapabiliriz, diye bir çalışma yaptık. Ancak sistemim oturmadığını ve bu nedenle yasaların çalışmadığını tespit ettik. Yurtdışında iş yapacaksam kesinlikle bu istikrarlı bir Gürcüstan'da olacaktır. Şu aşamada bu henüz erken. Gürcüstan'da tabiki akrabalarımızda var. Gelen gidenler oldukça fazla, en kısa sürede tekrar Gürcüstan'a gitmek arzusundayım. Gürcüstan önümüzdeki dönemlerle büyük bir pazar olacaktır. Kültür düzeyinin yüksek oluşu nedeniyle kalkınma hızının yüksek olacağını düşünüyorum. Gürcülerde bir eksiklik var o da kollektif çalışmayı bilmiyorlar, bireycidirler. Bu bireyciliği ben birengel olarak düşünüyorum. Hatta iki kişi bir araya gelse biri muhakkak lider olmak istemektedir. Bu genetik yapıdan geliyor herhalde.

çveneburi: Son sorumuz dergimiz hakkında olacak. Dergimizi nasıl değerlendiriyorsunuz?

İ. Acar: Ben sizi kutluyorum. Çünkü bu ekonomik zorluklarla derginin çıkarılmasının sürdürülmesi büyük bir olgu. Bu dergiye gerçekten sahip çıkmak gerektiğini düşünüyorum. O nedenle ben şunu söylemek istiyorum: Derginizi ciddi bulmazsam sağlıklı bulmazsam bu söyleşi için size zaman ayırmazdım. Size dergiyi çıkarmaktaki maddi zorluklara katkı olması için elden geldiğince yardımcı olmaya gayret göstermekteyim

Çveneburi: Teşekkür ederiz.

Gürcü İşadamı Sn. İsmail Hakkı Yılmaz İle Söyleşi

Gürcü Kültürü Sizi Bambaşka Bir Dünyaya Götürüyor

Osman Nuri MERCAN

Çveneburi: Bize biraz kendinizi anlatır mısınız?

İ. H. Yılmaz: Ordu ili Ünye ilçesi doğumluyum. Annem ve babam Gürcü olup dedelerim Osmanlı - Rus savaşında (1293 Harbi / 1877-78 yılları) Acara bölgesinden göç etmişlerdir. Üniversiteeğitimi nedeniyle İstanbul'a geldim. Sonra şimdiki işim olan LPG (tüp gaz) işine bir Abhaz arkadaşımla berabergirdim. Bütün Karadeniz bölgesine hizmet veriyoruz. Son yıllarda oto gaz işine de girdik. Gerekoto gaz dolum istasyonlarını kuruluşu ve gerekse otolarda otogaz depolarının ve sistemlerinin yapılışı esas çalışma alanımızdır

çveneburi: Gürcüstan'la ticari ilişkileriniz var mıdır?

İ. H. Yılmaz: Henüz ticari bir ilişkiye giremedik. Gürcüstan'ın istikrarlı, liberal, yasaların herkese eşit uygulandığı ve yabancı yatırımcıların teşvik edildiği bir ülke konumuna gelmesi durumunda elbette ki hızlıticari ilişkilere başlayacağız. Biz bir ara Acara Özerk Cumhuriyeti'ne 1500 adet tüp gönderdik. Üç ay sonra paralarını ödeyeceklerdi, iki yıldan fazla zaman geçti hala beş kuruş alamadık.

çveneburi: Gürcüstan'ı nasıl görmek istiyorsunuz?

İ. H. Yılmaz: Güney Osetya (Samaçablo) ve Abhazya bölgelerindeki anlaşmazlıkların barışçı yollardan çözülerek Gürcüstan'ın birliği ve toprak bütünlüğü sağlanmalıdır. Ayrıca; Acara bölgesi yönetimi ile Tbilisi'deki merkezi yönetim arasındaki kırgınlıkların, yanlışanlaşılmaların giderilmesi gerekir. Bu arada en önemlisi Gürcüstan'ın bütününde hukukun hakim olması ve hukuksal sistemlerin işler hale getirilmesi gerekir. Bankacılık ve finans sistemlerinin uluslararası kabul görmüş normlarda işletilmesi zorunluluktur. Zannederim Gürcüstan'daki iş çevreleri de bunu bekliyor uluslararası ilişkilere geçebilmek için.

Gürcüstan tüm dünya ülkeleri ile iyi ilişkiler içinde. Gelir dağılımında büyük adaletsizlikler var. Zengin olan çok zengin, fakat çokta fakir var. Zengin işadamları nedense Türkiye'li iş çevreleri ile fazla ilişkiye girmiyorlar. Onlar daha çok Avrupa ve Amerikalı sermayelerle iş yapmaktadırlar. Bizlerle de ufak tefek iş ilişkileri içindeler

çveneburi: Gürcüstan bugünkü konumuyla, sizler gibi LPG üretim ve ticareti yapan firmalar için iyi bir pazar olmalı. Sizler iyi bir dağıtım organizasyonu kurarsanız çok iş yapacağınıza ve iyi kar marjı ile çalışacağınıza inanıyoruz.

İ. H. Yılmaz: Ben orada tam bir liberal ekonomi bekliyorum, en azından Türkiye'deki gibi. Bir olay anlatmak istiyorum size. Ben ve Refaiddin Şahin (Türkiye - Gürcüstan Dostluk ve Dayanışma Vakfı Başkanı) yıllar önce Acara'ya gittik. Bizleri Aslan Abaşidze'yle tanıştırdılar. Benim için de bakın bu kişi tüp gaz işi yapıyor dediler. Ben onlara öneride bulundum: sizlere belirli miktarda boş tüp verelim istediğiniz renkte, biçimde ve üzerinde istediğiniz yazıyı yazalım dedim. Sizler de orda doldurursunuz ve dağıtım organizasonu kurup dağıtımı yaparsınız dedim. Makul karşıladılar fakat bugüne kadar bu gerçekleşmedi.

BenGürcüstan'a gazdolum tesisi kurabilirim. Emniyetli ve uluslararası standartta boş tüp verebilirim, orda dolum yapabilirim ve dağıtım organizasyonu da kurabilirim. Şu anda orda mevcut markalı - markasız kalitesizve tehlikeli tüplerin pazardan çekilmesinisağlayabilirim. Fakat bunun için karşımda ciddi kurumların vehukuksal sistemin olması gerekir. Yani sermayeme başkalarının göz koymaması, sermayemin batırılmaması ve malların sağlam kalmasının temini gibi endişelerimin giderilmesi gerekir. Bunu şimdilik göremiyoruz. Bu olduğu takdirde hemen oraya yatırım yapmaya hazırım. Çünkü orada çok potansiyel var ve bi-

zim için iyi bir gelecek var orada. Bizim iş kolundagerek ısıtma ve aydınlatmada ve gerekse otogaz olayında pazar çok müsait. Ordan gelen bir insan olarak biz fedakarlık yapmaya hazırız ama onlarında bizim endişeleri gidercek fedakarlıkları yapmasıgerekir

Gürcüstan'da yetiştirilmiş çok iyi spor hocaları var. Ben bunların Türkiye'ye getirilip iyi ücretle çalıştırılmasını istiyorum. Bu ara Gürcüstan'dan sporcuların Türkiye'ye getirilmesini ve burada liglerde hatta birinci ligde oynatılmasını istiyorum. Orduspor bu konuda Gürcü genç sporcuları yetiştirip sonra birinci lige satabilir. Bundan hem sporcu hem de kulüp çok para kazanabilir

çveneburi: Değişik dernek ve vakıflara üyesiniz. Bu arada Batum Göçmenleri Kültür Derneği ile Türkiye - Gürcüstan Dostluk ve Dayanışma Vakfı'na üyesiniz. Çveneburi dergisinin sürekli okurusunuz. Bu bağlamda Gürcü Kültürü ile başka ne şekilde ilgileniyorsunuz?

İ. H. Yılmaz: Ben Gürcü kültüründeen çok Gürcü yemeiçmeyi seviyorum. Çok sesli Gürcü müziğine hayranım. Folklorunu çok seviyorum. halk oyunlarına bayılıyorum. Birde başka hiçbir yerde görmediğim bir kültür var: Köyde olsun şehirde olsun. evlerinde piyano var ve misafirliğe gittiğinizde size evin sahipleri. çocukları piyano çalıp şarkılar söylüyorlar. Ben bu kültüre hayranım. Bu kültür sizi sanki başka dünyaya götürüyor. Bizim bu güzel Gürcü kültürünü ne yazık ki Türkiye'ye göç ederken getirememişiz. Bizler unutmuşuz bu kültürümüzü burada. Ayrıca onlar kadar misafirlere ve misafirliğe yeterince değer veremiyoruz. Bu anlamda bizler burada asimile oluyoruz.

çveneburi: Bir de sizlerden Çveneburi dergisi hakkındaki görüşlerinizi dinlemek isteriz.

İ. H. Yılmaz: Derginin amaçlarının ne olduğu önemli. Derginin amacı Gürcü kültürünün tanıtımı ve insanlarımıza ulaştırılmasıdır. Bu açıdan çok iyi bir işlevi yerine getirdiğine inanıyorum. Bu arada Türkiye'de gittikçe kaybolduğunu gördüğüm Gürcü kültürünün Çveneburilere anlatılmasında ve ortaya çıkarılmasında Çveneburi dergisinin köprü görevi gördüğünü biliyorum. Tabii dergi çıkarmak çok zor bir iş. Bu konudaki zorluklarınızı da biliyoruz. İmkanı olan herkesin maddi ve manevidergiye sahip çıkmasını bekliyoruz.

Çveneburi dergisi sayesinde Türkiye'li gürcülerden çok değerli ve toplumda sivrilmiş kişilerin bulunduğunu görüyoruz. Geçenlerde bir yemekte Gürcü olan eski valiler. belediye başkanları ve eski genel kurmay başkanı ile beraber olduk. Bu çok güzel bir olay. Gürcü kültürü içinde yetişmiş insanların çok önemli yerlere geldiğini görmekten kıvançlıyım. Çveneburi dergisi hiçbir zaman başka ideallerin peşinde koşan bir dergi olmamış, aksinekendi kültürümüzü ortaya çıkarıp insanlaraaktarmaya devam etmektedir. Hatta Çerkesve Abhaz kültürü ile ilgili zaman zaman yazılar yayımlanmıştır. Tabii bizler TC vatandaşı olarak bu ülkenin insanlarıyız ama kendi Gürcü kültürümüzü de yaşamalıyız ve yaşatmalıyız.

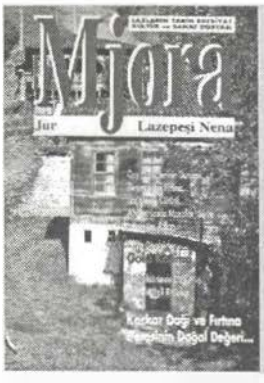

Lazların Kültür, Tarih, Edebiyat ve Sanat Dosyası İkinci sayısı çıktı...

Ğvandi Köyü'nün Sosyolojik Yapısı
Çay Üreticilerinin Durumu
Fonoloji ve Morfoloji Bakımından Lazcanın Diyalektleri
Kaçkar Dağı ve Fırtına Deresi'nin Doğal Değeri
Alfabe, Lazca Masallar, Şiirler
Lazca Yer Adları

İstanbul Batum Havalisi Kültür ve Dayanışma Derneği Başkanı
Avni Arapoğlu ile Söyleşi

Bizim Amacımız Gürcü Kültürünü Yaşatmaktır

Osman Nuri MERCAN

çveneburi: İstanbul Batum ve Havalisi Kültür ve Dayanışma Derneği başkanlığına seçildiğiniz için sizi kutluyorum. Bize dernek başkanlığına seçilişinizdeki amacı ve yapacağınız çalışmaları kısaca anlatırmısınız.

Arapoğlu: Öncelikle derginiz Çveneburi'nin şahsıma ve derneğimize gösterdiği yakın ilgi için teşekkür ediyorum. Bizim dernek olarak amacımız kültürümüzü yaşatmaktır. Dünyanın en eski milletlerinden biri olan Gürcü milletinin Türkiye'de yaşayanlarındanız. Değişik dini ve tarihi nedenlerden dolayı bu ülkeyeyerleşmişiz ve T.C. vatandaşı olmaktan da çok gurur duyuyoruz. Diyebilirim ki Türkiye'yi Türkiye'de ki Gürcüler kadar kimse sevemez. Türkiye'de yaşayan hiçbir Gürcü, Türkiye'ye ihanet etmemiş, hatta düşünmemiştir bile bunu. Gerek Balkan Savaşı, Birinci Dünya Savaşı ve gerekse Kurtuluş savaşında yüzbinlerce Gürcü savaşlara katılmış, onbinlercesi bu vatan uğruna şehit düşmüştür, bir o kadarda gazi olmuştur

Böyle yüksek tarihi ve kültürel değerlere sahip Gürcümilletinin torunları olarak hızebıraktan kültürümüzü yaşatmak istiyoruz. Bu bağlamda dilimizi, ananelerimizi, folklorumuzu ve diğer kültürel değerlerimizi muhafaza etmek istiyoruz.

çveneburi: Bu amaca ulaşmak için neler yapacaksınız dernek adına?

Arapoğlu: Öncelikle derneğin bina problemini çözmek istiyorum. Bunun için değişik kuruluşlarla uzun vadeli kiralama veya tahsis yöntemiyle bahçe içinde 2-3 katlı bir bina bulmak için görüşmeler halindeyiz. Görüşmelerden sonuçalamazsak aynı türde bir binayısatın alacağız dernek adına

Bina sorununu çözdükten sonra burada Gürcü yemeklerinin yendiği bir lokanta, kütüphane, Gürcü dili öğretme merkezi, folklor öğretme merkezi ile folklor oynama salonu, oturma salonları gibi sosyal ve kültürel aktivitelerin yapıldığı birimler oluşturacağız

Dernek başkanı Avni Arapoğlu

çveneburi: Derneğinizin şu an ne kadar üyesi var?

Arapoğlu: Şu an 1.500 üyesi var. Biz bina sorununu çözdükten sonra hızlı şekilde üye kaydına başlayacağız. Daha doğrusu insanların kendiliğinden gelip üye olacaklarını düşünüyoruz. Çünkü Türkiye'de yaşayan 4 milyon üzerinde Gürcü'nün yarım milyonu yurtiçi göçlerle İstanbul'a yerleşmiştir. Bu yarım milyoninsanın en az yüzbinailedeve biz, bu yüzbin ailenin nazonhininin gelecek yıllarda derneğimize üye olacağını düşünüyoruz.

çveneburi: Derneğin diğer sekiz yönetim kurulu üyesi ile çalışmalarınızda ki uyum nasıl?

Arapoğlu: Diğersekiz arkadaşda hepsi birerdevher kendi konularında uzmanlaşmış, bu kültüregeçmişinde hep sahip çıkmış ve gelecekte de yüksek katkıları olabilecek arkadaşlar. Bu nedenle yönetim kurulu olarak üstlendiğimiz bu zorlu görevi kolaylıkla aşacağınızdüşünüyorum

çveneburi: Bize biraz kısa özgeçmişinizden bahsedermisiniz?

Arapoğlu: Ben, Sakarya'nın Sapanca ilçesinin Mahmudiye köyünde 1945 yılında doğdum. Dedelerim,

1293 Harbin'den (1877-1878) sonra o zamanki Rusya yönetiminde olan Gürcüstan'ın bir köyü konumundaki Maradit'ten dini nedenlerle göç etmişler ve şimdiki köye yerleşmişlerdir. Sülalem Arapoğlu'na ait 1250 yılına kadar geriye giderek bir soyağacı çıkartmış bulunuyorum. Sülalemin bir kısmı Gürcüstan'ın Acara bölgesinde bulunmakta, bir kısmı Artvin Maradit'te ve büyük bir kısmı da Sakarya, Kocaeli ve İstanbul'da yaşamaktadırlar.

Köyümüzden gerek askeri, emniyet, eğitim, politik alanlarda vegerekse özel sektörde çok değerli insanlar yetişmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nda vezirlik, valilikgibi üstgörevlerde bulunmuş insanlarımız vardırki bunlardan biri de Hasan Fehmi Paşa'dır.

Ben ticaretle uğraşıyorum, üçü kız dört çocuk sahibiyim. Gürcüce'yi iyi konuşuyorum ama okuma yazmam yok. Gürcüstan'a defalarca gerek gezmek için ve gerekse ticari nedenlerle gittim. Yanımda Gürcüstan'dan getirdiğim insanlar çalışmışlardır uzun zaman ve ben onları yanımda çalıştırmaktan hep gurur duymuşumdur

çveneburi: Çveneburi dergisi hakkında ne düşünüyorsunuz?

Arapoğlu: Çveneburi dergisi bizim sesimiz. Türkiye'de yaşayan Gürcülerin kendilerini tanımlamak için kullandığı "çveneburi" sözcüğünü yaşattığı ve çağrıştırdığı için ayrıca minnettarım

Dergi'yederneğimizolarak sahip çıkmış bulunuyoruz. Daha çok okura ulaşmasını sağlayacağız ve sesimizin daha fazla duyulmasını sağlayacak Çveneburi dergisi. Gerek dernek olarak ve gerekse şahsım olarak Çveneburi dergisini destekliyoruz ve her türlü sorununu çözmek bizim boynumuzun borcu artık

çveneburi: Teşekkür ederiz

Arapoğlu: Ben de teşekkür ederim.

Kültürel Değerlere Saygı Üzerine

Sevgül IŞIK

Benim düşüncemе göre gençlerin hangi kültür değerlerle yetişmiş olursa olsun kendi öz kültürüne yeterince sahip çıkmadıklarını düşünüyorum. Öz değerlere sahip çıkamayan bir toplumun hiç yetişmemiş bir ağaca benzediğini düşünüyorum. Aslında bu galiba günümüz teknolojik ve yaşam standartlarının düşük olmasından kaynaklanıyor, çünkü yaşam standartı iyi olmayan topluluklarda kültürel hiçbirgelişmenin yeterli olmayacağını biliyoruz. Fakat bu koşullarm normal olduğu toplumlarda ise her değere sahipçıkılıp yaşatıldığını düşünüyorum. Demekki hayat standartı düşük bir toplum da geçmişteki kültürel değerlerin de bugün yaşatıldığı görülüyor. Burada insanların değilde birazda bir takım gelişmelerin insan ihtiyaçlarını arttırdığını ve bir tek düşüncenin insan beynınde oluştuğu gayet açık: yaşamak için çalışmak yani bir takım maddi ihtiyaçların karşılanması.... Ama ne olursa olsun değerlerimize sahip çıkıp yaşatmalı ve hangi toplumdan gelirsek gelelim kendi kültürümüzden gurur duymalı ve değerlere sahip çıkmalıyız. Sözlerimi şu şiirimle bitirmek istiyorum

ÖZLEM

Uzaklarda bir yer var
Belki de uzak değil
Ama benim özümü taşıyan
Fakat çok yakın değil
Gitmekisteyip gidemediğim
Bir hayal değil
Evetburasıgürcüstan
Benim merak ettiğim geçmişim
Birgün gelecceğim yanına
Çok uzak değil
Bu bir özlem, bir yakarış değil
Seni bir gün göreceğim
Bir anlık değil
Uzatsam elimi başaracağım
Bu bir rüya değil

Hasan Fehmi Paşa (1836-1910)

Kemal TURAN

Hasan Fehmi Paşa, Batumi'nin Muradiye Kasabası'nda Gürcü bir ailenin çocuğu olarak doğmuş, yaşamının bir kısmını ise Sapanca'nın Mahmudiye Köyü'nde geçirmiştir. Mahmudiye Köyü, 1877-78 (1293) Osmanlı-Rus Savaşı sonucu yerlerinden zorla dini nedenlerle koparılan Gürcülerin yerleştiği bir yerdir. Buradan da eğitimini tamamlamak üzere ayrılarak İstanbul'a yerleşmiştir. Hasan Fehmi Paşa çocukluğunu geçirdiği ve halkın tümünün Gürcü olduğu Mahmudiye Köyü'nü, Nazırlığı döneminde de unutmamış, bugün Sakarya'nın en güzel tarihi eseri olan Mahmudiye Camii ile yarışında ilkokul olarak kullanılan eserleri hatıra olarak yaptırmıştır. İlk açılan Millet Meclisi'nde Reis'liketmiş, Nazırlık'ta bulunmuş, ilmi hizmetleri ilede tanınmış değerli vezirlerdendir.

Ahmet Ağa'nın torunu ve Hacıoğlu Şerif Molla'nın oğludur. Gençliğinde İstanbul'a gelerek hususi hocalardan Arapça, Fransızca ve hukuk dersleri almıştır. 1858'de Babıali Tercüme Odası'na girmiş, sonra mahkemelerde memur ve aza olmuş, Takvimi Ticaret ve Cerideyi Havadis gazetelerinde yazmıştır. 1868'de Ticaret Reisi olmuş ve Mahmut Nedim Paşa'nın sadrazamlığında azledilerek avukatlık yapmıştı. 1877 Osmanlı Meclisi'ne İstanbul'dan Milletvekili seçildi ve sonra Meclis Reisi oldu. 1878'de Nafia Veziri sonra Hazinei Hassa Nazırı ve Vezir oldu. O sırada Hukuk Mektebi'nde (Ticaret Hukuku) ile (Devletler Hukuku) okuttu. (Telhisi Hukuku Düvel) adlı kitabı o zaman yazılmıştır ki Padişaha jurnal edilen bu kitap toplattılarak Hasan Fehmi Paşa böyle zararlı kitap yazmasından dolayı tekdir edilmişti. 1881'de Adliye Nazırı, 1889'da Rüsumat Emini oldu. Ondan sonra Aydın ve Selanik valiliklerinde bulundu. Tekrar Rüsumat Eminliğine ve Divanı Muhasebat Reisliğine getirilmiş, fevkalede elçi sıfatı ile Londra'ya gitmiş. Yunan Sulh Muahedesi için ikinci murahhaslıkta bulunmuştu. 1908 İnkılabından sonra (İhtiyar Jön Türk) diye anılan bu zat, Adliye Nazırlığı'nda, Şürayı Devlet Reisliği'nde bulundu ve Ayan Azalığı'na da tayin edildi. Gürcü kimliğini hiçbir zaman unutmayan Hasan Fehmi Paşa, Osmanlı'nın ve özellikle ikinci Abdülhamit devrinin temiz kalmış adamlarındandır. İstanbul Batum Gürcü Derneği Başkanı Avni Arapoğlu, Hasan Fehmi Paşa'nın akrabasıdır.

Hasan Fehmi Paşa

Hasan Fehmi Paşa'nın yaptırdığı Mahmudiye Camisi'nin içi.

Acara Hakkındaki Osmanlı Defterleri

Nodar ŞENGELİA

XVI. - XVIII. yy. Acara tarihi hakkında bir çok ilgi çekici kaynak bulunmaktadır veOsmanlı defterleri de bunlardan bazılarıdır. Bu defterlerin okunması, köylerin ve özel isimlerin okunması oldukça zor bir sanattır. Buna rağmen belli bir bölümünü okuyabiliyoruz.

Türkiye'nin değişik arşivlerinde korunan Acara hakkındaki Osmanlı defterleri bugüne kadar bizim için ulaşılamaz idi. Bugün ise, Osmanlı hükümetinin Acara hakkında oluşturduğu hemen hemen tüm defterler elimizdedir.Hepsi incelenmiştir ve bilimsel kimlik kazandırmaya çalışıyoruz. Bunun yanında Acara tarihi ilgili varolan birçokfarklı özellikte belge dedelimizdedir. Fermanlar, beratlar, hükümler vb.Bunların incelenmesi birçok ilginç konuya ışık tutacaktır.

Biz ilk etapta, direkt Acara tarihi ile ilgili konuları kapsayan uzun ve kısa defterleri elealıp tanımlamaya başlayalım. Bu defterlerin çoğu Ankara Tapu ve Kadostro arşivinde, bir kısmı ise İstanbul'da Başbakanlık Arşivi'nde korunmaktadır.

Türkiye arşivlerinde korunan tüm defterlere ulaşabiliyoruz. Aşağıda, kısaca; her defterin tanımlanmasına ve içeriğine değmeceğiz.Bu defterler Acara'nın sosyal-ekonomik durumu hakkında birçok konuyla ilgili bilgi edinebilmek için mükemmel bir kaynaktır.

Osmanlılar Acara'yı işgal eder etmez, kendi idari sistemlerini uygulamaya başladılar.Yerel yönetimleri idari ve bölgesel olarak böldüler. Ülkeye Osmanlı toprak mülkiyet sistemi hakim olmaya başlamıştı. Osmanlı vergileri ve vergi sistemleri yerleşiyordu. Ülkenin yönetim kadrolarına Acara'lı müslümanlığı seçen önde gelen beyler ve beylerbeylerigetiriliyordu. Elimizdebulunan defterler ülkedeki Osmanlı hakimiyet şekilleri hakkındaki mükemmel kaynaklardan bazılarıdır.

Ankara Tapu ve Kadastra Arşivinde birçok ilginç defter bulunmaktadır. Örneğin: "Batum Livası Uzun Defteri" "Batum Livası Kısa Defteri", Yukarı ve Aşağı Acara Uzun Defteri", "Acara Livası Kısa Defteri". Ayrıca İstanbul'da Başbakanlık Arşivi'nde 1031 numara ilekorunan "Batum Livası Kısa Defteri" de elimizdedir. Aşağıda her biri hakkında ayrı ayrı bilgi vereceğiz.

"Batum Livası Geniş Defteri" 88 yapraktan oluşmaktadır. Kodu 122'dir. Kodu yoktur. tuğrası da yoktur.Ölçüleri şöyledir:42x14 cm. Defterin başında defterdeki tek tarihinde bulunduğu uzun bir yazı vardır.1116 yılı / 28.4.1607 16.04.1608 Defterde Batum Livası'nda nahiyelersayılmaktadır. İsimleri şunlardır: Atina, Arhova (diğer adı Lazi), Hemşine, Yahaboy. İlk sayfa içindekiler bulunmaktadır.

Atina nahiyesindeki köy sayısı yetmiştir. Yetmiş sayısında ki sıfır, kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Arhova nahiyesindeki 83 köyden söz edilmektedir. Hemşine nahiyesinde ise 32 köy bulunmaktadır. Defterde Osmanlı vergilerinin çeşitli türleri sayılmaktadır. Köyün genel geliri gösterilmektedir. Burada hangi toprak parçasının kime ait olduğundan sözedilmektedir. Kimsenin yaşamadığı boş köyler de bulunmaktadır. Arhovi nahiyesinden de sözedilmektedir. Onun diğer adı Lazidir. Bazı köylerde Goniyo'ya bağlıdır. Yahaboy nahiyesi defterin seksenbeşinci sayfasından başlamaktadır. Oldukça küçük bir nahiyedir. Yükümlü oldukları vergilerle birlikte köylerin isimleri sayılmaktadır. Defter oldukça küçüktür. Ama ülkenin durumunu tam olarak yansıtmaktadır. Yukarı Acara defterinden farklı olarak fihristinde köylerin gelirlerine de işaret edilmektedir. Bu defterde her köy anlatılmıştır. Erkek isimleri toprak sahiplerinin isimleri sayılmıştır. Gelirler ve vergi türleri hesaplanmıştır.

Batum Livası Geniş Defteri XVI - XIII. yy. Batum Livası tarihi ile ilgili mükemmel bir kaynaktır. Bu defterde birçok konuya yerverilmiştir . Batum ve Acara tarihini incelemek için önemli birçok bilgiler vermektedir. Bu kaynaktan Acara'nın sosyol-ekonomik, tarihi, coğrafik, topografik, onomastik ve diğer konularla ilgili özelliklerini öğrenebiliriz. Bu defterlerin verileriyle birlikte Osmanlı hakimiyetinin tam resmini gösteren önemli kaynaklardan biridir. Yukarı veAşağı Acarageniş defteri (kod; 197) de elimizdedir. Bu defterin aynısı İstanbul'da Başbakanlık Arşivi'nde bulunmaktadır. Kod 538 ölçü (42x13 cm. her iki defterde de II. Sultan

Selim'in tuğrası vardır. Defter 1566-1574 yıllarında oluşturulmuştur. Kesin tarih defterde yazmamaktadır. Her iki defterdede Yukarı ve Aşağı Acara bölünmüştür. Yukarı Acara'daki köy sayısı 57, aşağı Acara'daki ise 35 dir. Osmanlıların Gürcü vilayetlerine yaptığı sistematik baskılar bu dönemde oluyordu. Bu defter adı geçen yöreyle ilgili bir çok konuyu dikkate almak açısından en iyilerden biridir. Adı geçen defterler geniş defterlere göre oluşturulmuştur. Defter Acara tarihiyle ilgili bir çok konuyu dikkate almak açısından kapsamlı olarak dardır. Ancak verileri açısından çok değerli bir kaynaktır. Yukarı ve Aşağı Acara'da yaşayan nüfusun tümü ve buna dayanarak belirlenen vergilerin tamamı defterde kayıtlıdır. Köyler vergileri ve hane sayılarıyla sayılmaktadır. Her hanenin adı yazılıdır. Sonunda her köyün hane sayısı, vergi türü ve miktarı toplanmıştır. Yukarı ve Aşağı Acara'nın ekonomik ve politik durumundan böylesine kapsamlı bir şekilde söz eden bir kaynak bugüne dek elimizde yoktur. Yukarı Acara'nın ilk köyü Rabatis Tsihe (Rabati Kalesi)'dir. Bu köyün diğer adı Subani'dir. Reduban Köyü'ne yakındır. Bu köyün hane sayısı 15, geliri 10.500 akçedir. Köy her tür Osmanlı vergisini ödemektedir. Bir sonraki köyün ödeyeceği vergi 14.000 akçedir. Üçüncü köyde ise 14 hane vardı. Bu köy de vergilerini öteki köylerin ödediği şartlarla ödüyordu. Dördüncü köyün hane sayısı 15 idi. Bu köyde Hıristiyanlara uygulanan vergilerde vardı. Ama temelde yine de Osmanlı vergileri vardı. Beşinci köy Tzablovana'ydı. 9 hane yaşıyordu. Köyün geliri 17.000 akçeydi. Bu köy 17 tür Osmanlı vergisi ödüyordu. Bu köy cevize de vergi ödüyordu. Altıncı köy 8 haneden oluşuyordu.

Sonraki köy 5 hanedi. Sekizinci köyde ise 5 hane vardı. 9. köyde 7 hane vardı. Sonraki köyde 8-10 hane vardı. Sonraki köyler 22'den 32'ye kadar boş idi. Yine de tüm köyler Osmanlı vergileriyle yükümlüydü. Ödenecek vergi miktarı farklıydı. 30. köyün hane sayısı 37 idi. Bu köyde özel mülkiyete ait topraklar vardı. 9.000 akçe vergi ödüyordu. Bazı topraklar özel şahıslara verilmişti. Onlar da vergilendiriliyordu. 33'üncü köyün adı Gorcomi'dir. 32 haneden oluşmaktadır. Oldukça zengin bir köy olduğu görünmektedir. Osmanlı devletinde var olan her türvergi burayada uygulanıyordu. Ödediği vergi 2.999 akçeydi. Böylesi büyük köyler Yukarı Acara'da yeterince vardır. Hemenhemen tüm köylerde Osmanlı vergilerini ödemektedirler. 34. köy sadece 6 haneden oluşmaktadır. Sonraki köylerin de hane sayısı bu köy gibi azdır. 38. köy boştur. Vergi bu köye de uygulanmaktadır. Ama vergi türleri ayrıayrı sayılmıştır. 39. köyden 45. köye kadar olan köylerde yaşayan vardır. Her bir köyde hane sayısı 6 ila 20 arasıdır. Hepsi Osmanlı vergilerini ödüyorlar ve yükümlülüklerini yerine getiriyorlardı. 46. ve 47. köyler her tür Osmanlı vergilerini ödüyorlar ve yükümlülüklerini yerine getiriyorlardı. Çünkü bu köylerde belli bir miktar nüfus vardı. 48. köyden 60. köye kadar olan tüm köyler boştu. Ama her köyün bellibir miktar vergi yükümlülüğü vardı

Adı geçen deftere göre Yukarı Acara'da 60 köy bulunmaktadır. Bunların önemli bir kısmı boştur. Deftere göre açıkça görülüyor ki nüfus kitle halinde Müslümanlaşmıştır. Hıristiyan olup da bazı imtiyazlardan yararlanmak çok enderdir. Şunu da belirtmek gerekir ki, boş köylere genel bir vergi uygulanmaktadır, ayrı ayrı vergi türleri uyglanmamaktadır Bazı köylerde notlar var ve bu notlara göre, belli şartları yerine getirenlere devlet, boş olan toprakları veriyordu. Vergilerin genelde aynı türden olduğunu söyleyebiliriz. Ancak köylerde yetişen ürünlerin türüne göre vergi uygulanıyordu.

Şimdi Aşağı Acara'daki duruma bir göz, atalım Aşağı Acara'daki 39 köyden 11'i boş idi. Bu köylerde belli bir miktar vergi ile yükümlüydü. Ancak Osmanlıların uyguladığı vergi miktarları yazılmamıştır. Aşağı Acara'nın köyü Maranisi'dir. Anbatsiria köyüne yakındır. Oldukça büyük bir köydür. 26 hane yaşamaktadır ve her tür Osmanlı vergisini ödemekle yükümlüdür Tamamı 18 türdür. Ödediği genel vergiler 30.000 akçedir. Bir sonraki köyün durumuda aynıdır. Köyün adı Dandala'dır 13 hane yaşamaktadır. Bu köyde özel şahıslara hediye edilen topraklar vardır. Bunlar özel bir takım vergilerde ödemektedirler. Bu köy de her köyün ödemekle yükümlü genel vergileri ödemektedir. Ödemesi gereken vergi miktarı 10.000 akçedir. Bunun dışında bu köyde Aşağı Acara'nın her hanesinin yükümlü olduğu her türlü Osmanlı vergilerini ödemekle yükümlüdür. Bu köyde 18 tür vergi uygulanmaktadır. Bunun dışında köy, bahçe ve üzüm bağları için belli miktar vergi de ödemektedir. Bu köydeki bahçe ve üzüm bağları İvane Bey adında birine aittir. Kendisine Sabluri de denmektedir. Toprağın bir bölümü de Süleyman adında birine aittir. Bu toprak kendisine şeriatı rızasıyla verilmiştir. Kendisi bu toprakları adilane bir şekilde ayırmıştır. Bir sonraki köy Aho'dur. Diğerlerine kıyasla daha küçüktür. 8 hane yaşamaktadır. Her tür Osmanlı vergisini ödemektedir. Ödediği vergi toplamı 7930 akçedir. Hiçbir ayrıcalığı yoktur

Beşinci köy Sah Musus'tur. Toplam 4 hane yaşamaktadır. Dördü de her tür Osmanlı vergisini ödemektedir. Genel vergi olarak 2770 akçe ödemektedir. Hiçbir ayrıcalığı yoktur. Kalan köylerden de bunlarda olduğu gibi basmakalıp bir şekilde söz edilmektedir Bir sonraki köy olan Kandavri'de de sadece 4 hane yaşamaktadır. Genel vergi olarak 7490 akçe ödemektedir. Bu köyde ayrıcalıksız her türlü Osmanlı vergisini ve borcunu ödemektedir. 16 tür Osmanlı vergisini öde-

mekle yükümlüdür. Sonraki köylerde de hane sayısı oldukça azalır. 4 ile 11 hane arasıdır. Her bir hane Osmanlılara karşılan sorumluluklarını yerine getirmekle yükümlüdürler. Hiç bir ayrıcalıkları yoktur.

Görülüyor ki, Osmanlılar Yukarı ve Aşağı Acara'yı Osmanlılaştırmayı ve kendi sosyal ekonomik sistemlerini yerleştirmeyi uzun zaman önce başarmışlardı. Halk tamamen Müslümanlaştırılmıştır. İstisnalar çok azdır. 17.-18. ve 21.-22. köylerde boştur. Onlar sadece belirli vergileri ödemekle yükümlüdürler. Ama ödeyecek kimse yoktur. Bu vergileri kimin ödeyeceği görülmemektedir. Bunu ödeyecek köylü ise yoktur.

Defterin 35'inci sayfasına Şavşat'a ait köyler eklenmiştir. Özellikle dina köyünden sözedilmektedir. Dina köyü Şavşat'a bağlıdır ve geliri 6000 akçedir. Bu eke göre Zalim adında biri mutluluk kapısına bir arz göndermiştir. Arzda, Acara Mirmiran'ı olan Mustafa Paşa'nın Aşağı Acara nahiye ve sancaklarından 20.000 akçe gelir elde ettiği yazmaktadır. Diğer bir köy adı Dukla'dır ve Şavşat nahiyesinde 6.000 akçe gelir vermektedir. Turusi ve Dire köyleri Gürcüstan'dan ayrılmışlardır. Onlar şimdiden sonra Erzurum'da bulunan camii şerif ve diğer özel mülkiyet şartlarına göre tanınmamaktadırlar. Buraları Livana'dan ayrılmıştır ve gelirleri hesaplanmıştır. Bu yerler yurtluk ve ocaklık kurallarına göre Acara Sancağı'nda bulunmaktadır. O. Abdullah Paşa'nın oğlu Acara Sancağı hazinesi sahibi Yusuf Velid Sefer Bey'e bizim beraatımıza göre hediye edilmiştir. Buna karışmaya kimsenin yetkisi yoktur. İcmal defterine göre Acara Hükümeti aracılığıyla bu köyler Mustafa Paşa'ya hediye edilmiştir. Bu köylerde yaşayanları askerlik görevinden muaf tutuyorlardı. Çünkü bu yerler Lala Mustafa Paşa'nın mülkiyeti olarak ilan edilmiştir. Ermenistan icmal defterine göre de buraları ona hediye edilmiştir. Bu Çıldır icmal defterinde de kayıtlıdır. Son dönemlerde biliniyorki Lala Mustafa Paşa'ya Samtshe'de de topraklar hediye edilmiştir. Bu toprakları kendi fetih etmiştir. Onun yaptığı savaştan sonra tüm topraklar ona verildi. Bazı topraklar vesiyona vakıf olarak verildi.

1- Osmanlılarda din adamlarına verilen menkul ve gayrı menkul hediyeler:

Aşağı Acara'nın bazı köyleri Lala Mustafa Paşa'nın mülkiyetine geçiyordu. Lala Mustafa Paşa'nın sahip olduğu topraklar öylesine büyüktü ki hakimiyet kapsamına Şavşat'da giriyordu. Yukarı ve Aşağı Acara'da köylerin durumu böyledir. Onlar tamamen Osmanlı vergi sistemine tabi idiler. Lala Mustafa Paşa'nın hakimiyetindeki köylerden sonra yeniden Aşağı Acara bölgesi köylerinin sayımı kaydına geçilmektedir. 25. köyün adı Dilaeti'ydi. Diğer adı Duğra'ydı. Beş haneden oluşuyordu. 20.000 akçe ödemekle yükümlüydüler. 26. köy 4 haneden oluşuyordu. Ödedikleri vergi 4925 akçeydi. Bu köy Yukarı ve Aşağı Acara'nın en küçük köyü idi. 28. köy 25.000 akçe ödüyordu. Bundan sonra 7 köy boş idi. Bu köylerde Osmanlı vergilerini ödemekle yükümlüydüler. Son 35. köyde 9 hane bulunuyordu.

Yukarı ve Aşağı Acara Defteri söz konusu bölge ile ilgili birçok konuya dikkat çekmek açısından mükemmel kaynaklardan biridir. Ankara'da korunan defter de iki not vardır. Yıl 1247 ve Sultan III. Mehmet'in tuğrası vardır 1595-1603. Metin siyah mürekkep ile yazılmıştır. Defterin üzerinde Yukarı Acara yazılıdır ama Aşağı Acara'yı da kapsamaktadır. Defterin ilk iki sayfasını fihristoluşturmaktadır. Yukarı Acara'nın toplam 37 köyü ile Aşağı Acara'nın toplam 35 köyü sıralanmıştır. Daha sonra köy erkeklerinin isimleri sıralanmıştır. Gelir miktarından sözedilmektedir. Vergi türlerinin her biri sıralanmıştır. Yukarı ve Aşağı Acara işte böyle bir şema ile anlatılmıştır. Köylerin önemli bir bölümünde yaşayan yoktur. Batumi İcmal Defteri de oldukça ilginçtir. Kod:327 ebatları 41x14 cm. Defter 18 sayfadan oluşmaktadır. defterde tuğra vardır. Tuğra Sultan III. Mehmet'e aittir. 1595-1603 defterin kanunnamesi yoktur. Notlar halinde bir kaç tarih bulunmaktadır. Buradaki en eski tarih 1102, en yeni tarih ise 1197'dir. Aynı defterde 997 tarihi de bulunmaktadır. Defterin on dördüncü sayfasına ilave edilen kayıtlarda 1252 tarihi bulunmaktadır. Adı geçen defterde şu nahiyeler bulunmaktadır: Batumi, Atina, Arhova.

Timarlar ve zeametler tüm Batumi nahiyesini kaplamıştır. Haslar da vardır. Bazı yerlere notların ve tarihlerin bulunduğu sayfalar eklenmiştir. Her bir köyün vergi miktarı hesaplanmıştır. Batumi Livası'na kayıtlı köylerin sahiplerinin durumları şu ya da bu toprak parçasını kimlere ait olduğu anlatılmıştır. Yani tüm Liva'nın geliri tam olarak hesaplanmıştır.

Bir sonraki defter Yukarı ve Aşağı Acara kısa defteridir. Tamamı 8 yapraktır. Sultan III. Murat'ın tuğrası vardır. Defterde tarih de kanunname de yoktur. Defterin ebatları 88x13 cm. Defterde Yukarı ve Aşağı Acara birlikte yer almıştır. Yukarı Acara Livası bölümü yöreye bazı timarların ve zeametlerin getirilmesi ile ve farklı vergilerle vergilendirilmesiyle başlıyor. Yöreye yüklenen şeb-hane, bozahane, yavasa ve kaçkın, beyt al mal ve diğer vergilerin sıralanışı ve bu vergilerin miktarları yazılıdır. Daha sonra Aşağı Acara bölgesinde Süleyman Bey adında birinin hakimiyetindeki bir yerlerden sözedilmektedir. Köyleri ve gelirleri sıralanmaktadır. Tüm notların toplamı vardır. Acara Mirmiranı Ahmet Paşa'nın hakimiyetindeki yerlerde onlara

yüklenen vergileriyle birlikte yazılmıştır. Burada bazı köylere belirli miktarda vergiler yüklenmiştir. Ödemekle yükümlü olan bazı kişilere uygulanan timarlar ve zeametlerde yazılıdır.

Bu deftere göre ödenen önemli miktarlar Yukarı ve Aşağı Acara beylerinin hakimiyetini sağlamaktadır. Şu ya da bu beye verilen tüm köyler sayılmıştır ve her köyün geliri hesaplanmıştır. Onlara belirli miktarlar da vergiler yüklenmiştir. Bu vergileri, köyler kime verildiyse o ödemekle yükümlüdür. Adı geçen defterde Yukarı ve Aşağı Acara'nın hemen hemen tüm köyleri sayılmıştır. Her bir köy için belirlenen vergi miktarları tam olarak hesaplanmıştır.

Batumi Livası Kısa Defteri, Batumi tarihi açısından oldukça ilginçtir. Defter İstanbul'da Başbakanlık Arşivi'nde korunmaktadır. Tamamı kırk sayfadır ve Batumi tarihi açısından mükemmel kaynaklardan biri olarak kabul edilmektedir. Kod: 1031, ebat 39x37.5 cm. Beyaz, parlak bir kağıda siyah mürekkep ile yazılmıştır. Batumi Livası şunlardan oluşmaktadır: Batumi, Atina ve Arhova nahiyeleri (Arhova'nın diğer adı Lazi'dir). Batumi Livası'nda ilk zeamet Poti Muralayı Osman adında birine aittir. 12. köy geliriyle birlikte onunemrindedir. Bu zeametin sahibi oldukça büyük miktarlarda vergi ödemekle yükümlüdür. Gelirin de yeterince çok olduğu görülmektedir. Bir sonraki Zeamet Mehmet adındabirineaittir, 7 köyonun emrindedir. Bu köylerin bir kısmı Arhova'ya bazılarıysa Atina'ya aittir. Gelir buradada oldukça fazladır

Batumi Livası'nda on tane zeamet vardır. Kalanlar timarlardır. Köyler bazen Atina'ya bazen de Arhova'ya aittir. Arhova yerine Lazi ismi sıkça kullanılmaktadır. Zeamet köyü sayısı yedidir ve sık sık üç köy de zeametir. Toprak sahipliğininsonrakişekli zeamettir. Zeamet herhangi bir nahiyenin ser askerlerine de verilmektedir. Timarlar ortaklık şartlarıyla da verilmektedir. Örneğin timar Rostom adında biri ile Kit Mustafa Çavuş'un oğlunun ortaklığına verilmiştir. Defter de benzer olaylara sık rastlanmaktadır

Timarlar ayrıca Rize Kalesi dizdarına Batumi Çavuşu Kethüda'ya verilmiştir. Timar Arhova nahiyesi seraskerine de verilmiştir . Mustahfazlerin de timarları vardır. Farklı türlerde vergiler vardır. Gümrük vergilerinden söz edilmektedir. Timarlar: kale dizdarlarına, kale yöneticilerine, kale kapıcılarına, Janyokalesi topçularına ve kethüdalara verilmektedir. Liva'daki vakıf olarak verilen köylerde defterin sonunda Bolu zeametinden söz edilmektedir. Atina'ya bağlıdır, ama Batumi Livası'na girmektedir. 4999 akçe ödemektedir. Batumi Livası'nda oldukça fazla timar vardır. Sayısı altmıştır. Defter tarihsizdir. Hiçbir yerinde tarih yoktur. Bu kaynak önemli bir anıttır. Anıtın XVI. yy. sonlarıyla XVII. yy. başlarına aitolduğunu düşünebiliriz. Kaynakta tuğrada yoktur. Klasik liyakat eliyle yazılmıştır. Timarlar ve zeametler tarihi açısından ilginçtir. Bu defterdeki timarlar ve zeametleri inceyelerek rahatça bir hesaplama yapabilir.

Gürcüstan tarihi açısından Ruz-Namçeler yani gelir-gider kitapları çokönemlidir. BunlarTürk arşivlerinde çoktur. Ama bize onları kopyalama olanağı verilmedi. Acara tarihi hakkındaki Ruz-Namçeler çok fazladır. Bu kaynaklarda XVI.yy. ikinci yarısı ile XVIII.yy. lar Acara tarihi ile ilgili konular tam olarak aktarılmıştır. Şimdilik Arz Mat'a uzanabiliyoruz.

Şu anda Yukarı ve Aşağı Acara hakkında verilen bilgiler adı geçen defterlerde doğrulukla verilmiştir. Defterlerde herbir köyün adı ödediği vergi türü, hangi köyün kime ait olduğu açık bir şekilde belirtilmiştir. Her birinin ne kadar vergi ödediği, Yukarı ve Aşağı Acara halkının hangi vergileri ödediği de açıkça yazmaktadır. Halkın temeldir Osmanlı vergilerini ve yükümlülüklerini ödediği açıktır. Halka hemen hemenher türlü Osmanlı vergileri ve yükümlülükleri yüklenmiştir. Yerli halkda farklı türde cezaları ve gümrük vergilerini ödemektedir. Halka hemen hemen her tür vergi uygulanmaktadır.

Osmanlıların Yukarı ve Aşağı Acara topraklarına getirdikleri vergi sistemi, eskiden Gürcüstan'da varolan vergi sisteminden tamamen farklıydı. Acara hakkında varılan tüm defterlerde sadece Osmanlı vergileri sayılmaktadırve yerli halka uygulanmaktadır. Bunları yerli halk ödüyordu. Gürcü vergileri XVI. - XVIII. yy. Acarası'nda yoktur. Tüm Yukarı ve Aşağı Acara'da sadece Osmanlı vergileri ve vergi sistemi hüküm sürüyordu. Aynı şekilde tüm Acara'ya Osmanlı toprak mülkiyeti şekilleri hakimdi. Tüm Acara'da timarlar, zeametler ve haslar yaygınlaştırıldı. İdari olarak da tüm Acara, Yukarı ve Aşağı Acara olarak bölünmüştü. Her bir bölgede belli miktarlarda köyler vardı. İdari olarak Acara şu bölgelere bölünmüştü: Batumi Livasışu nahiyeleri kapsıyordu: Batumi, Arhovi, Atina, Lazi, Yahaboy. Her bir bölgede belirli sayıda ki köyler ödedikleri vergi miktarlarıyla birlikte sunulmuştu. Şimdi Acara tarihi hakkında var olan kaynakların farklı türdekidefterlerin, fermanların, beratların, hükümlerin, arzların vb. incelenmesi birçok ilgi çekici konuya ışık tutacaktır. Onlar Acara'nın sosyal ekonomik tarihinin incelenmesi açısından mükemmel kaynaklardır

Gürcüce'den Çeviren: Hacer ÖZKAN (İREMADZE)

Maçaheli Bölgesi Kısa Tarihi

Roin MALAKMADZE*

Maçaheli Bölgesi, Gürcüstan'ın diğer bölgeleri arasında kendi tarihsel ve etnografik özellikleriyle ayrıcalı bir yer tutmaktadır. Bölgenin halkı, tarih bilindiğinden beri Maçaheli Akarsuyu kıyılarında ve etrafında yerleşmiş ve yaşamaktadır. Bölgenin sanayi ve tarım yapısı; coğrafi şartları, doğa ve hava şartlarını etkilemiştir.

Bu bölge birkaç on kilometreyi kapsamasına karşın büyük oranda yükseklik farkları mevcuttur. Deniz seviyesinden yüksekliği kırk metre ile üç bin metre arasında değişmektedir. Bu durum Gürcüstan'ın başka hiçbir bölgesi için geçerli değildir.

Maçaheli Bölgesi'nin tarihi çok eski zamanlardan beri Güney Batı Gürcüstan'ın başka bölgeleriyle sıkı sıkıya bağlıdır. Tarihi belgelere göre, Maçaheli önce Kolheti Krallığı'na ve sonrada İberya Krallığı'na bağlıydı. Kolheti Krallığı'nın yıkılışından sonra, İberya Krallığı'na bağlanmıştır.

Erken feodal devirde: Maçaheli önce Klarceti, sonra ise Şavşeti - Artaani (Şavşat - Ardahan) Krallığı'na girmiştir.

XVI. yüzyıldan kalan "Samtshe - Saatabago Kiliselerine Ait Cemaat Belgeleri" isimli belgelerde Maçaheli "Miçihiani" adıyla anılmakta ve Şavşeti ile beraber "Mtsevari" bölgesine girmektedir.[1]

Maçaheli Bölgesi'nin zengin tarihini; bölgede mevcut güzel eski köprüler, köşkler, şarap yapım odaları ve kiliseler de anlatmaktadır. Aynı zamanda bu eserlerde bağcılığın çok gelişmiş olduğu da anlaşılmaktadır. Birçok kültürel ve tarihi eserin Kraliçe Tamara dönemiinde yapıldığı zannedilmektedir. Fakat daha sonraki döneme ait olanlar da olabilir. Sadece Aşağı Maçaheli'de beş adet taş köprü bulunmaktadır: Tshemları, Çheri, Zvare, Gorgadzeti ve Çamahisuri. Bunların içinde en büyüğü Tshemları olup uzunluğu yirmi beş metre, genişliği ise iki metredir.[2] Maçaheli Bölgesi'ndeki kültürel eserler arasında Aşağı Çhutuneti köşkü dikkate değerdir. Maçaheli Akarsuyu'nun sol kıyısında bulunuyor ve bugüne kadar sağlam kalmıştır. Buna benzer köşkler Sindieti ve Gvara'dada var. Gvara köşkü Nigali ve Maçaheli bölgelerinin anahtarıydı. Şavşeti ve Klarceti'ye giden yollar bu köşklerden geçiyordu.[3]

"Tbetis Sulta Matiane" adlı eserde XII. - XVII. yüzyıllara ait bölgenin tarihi geçmişi hakkında bilgiler mevcuttur. Bu eserde Maçaheli Bölgesi'nde mevcut eski ad ve soyadlarını okuyabiliyoruz. Yerlerin eski adlarını ve bölgenin bugünkü köylerini yazılı olarak ilk kez bu eserde bulabiliyoruz: Eprati, Zedvake, Hertvisi, Akria, Çhutuneti, Çikuneti .[4]

XVII. yüzyıldan 1877-1878 Osmanlı - Rus savaşına kadar olan dönemde, Maçaheli Bölgesi Samtshe-Saatabago'nun başka bölgeleriyle birlikte Osmanlı sınırları içine Lazistan'ın bir bölgesi olarak giriyordu. 1877-1878 Osmanlı - Rus savaşından sonra Maçaheli Bölgesi Acaristshlis Bölgesi'ne şu köylerle beraber dahil edildi: Sindieti, Çanivri, Ked - Kedi, Acarisağmartı, Skurdidi, Tshremrala, Çhutuneti, Çikuneti, Gorgadzeti, Saputkrieti, Hertvisi, Akria, Kvabitavi, Mindieti, Zedvake, Eprati, Mağlakoni, Kveda, Hertvisi, Çalahlema, Uçhiti, Namlisevi, Milisi, Maçahlispiri, Gvara, Kobaleti, Kirnati.

1921 yılında Maçaheli Bölgesi ikiye bölündü. Bölgenin üst kısmı (Hertvisi, Akria, Mindieti, Kvabitavi, Zedvake ve Eprati köyleri) Türkiye sınırları içinde kaldı. Bölgenin alt kısmı (diğer bütün köyler) Batumi bölgesine dahil edilerek Gürcüstan'da kaldı. Bu köyler arasında "Acaris Ağmartis Soplis Sabçö" yani "Acara Yokuşu Köyler Kurulu" kuruldu.

Bölge özellikle silah üretimiyle ünlendi. Burdaki ustalar mesleklerinin en iyileri idiler. Bu bölge Çoroh'un kültürel, siyasal ve ekonomi hayatında çok önemli bir rol oynadı. Çok iyi konumda olan yolları Karadeniz'e ulaşıyordu.

Gürcüce'den Çeviren: Osman Nuri MERCAN

Kaynakça:

1- D. Bakradze. "Guria ve Acara'da Arkeolojik Seyahat" Batumi 1987 sh. 77
2- N. Kahidze. "Maçaheli Bölgesi". Batumi 1974 s. 14
3- R. Malakmadze. "Maçaheli Bölgesindeki Kültürel Eserler. Çoroh Dergisi. 1997. s. 156
4- T. Enukidze. "Tbetis Sulta Matiane" Tbilisi, 1977. s. 32, 181, 391, 119, 46.

(*) Öğretim üyesi, Batumi Üniversitesi; Tarih Fakültesi

Tbilisi'de Acara Temsilciliği Açıldı

Marine BAKRADZE

Acara Özerk Cumhuriyeti'nin temsilciliği Tbilisi Tabidze sokak no:5 te ocak 1999'da açıldı. Bu yerin açılışının organizatörü Aslan Abaşidze idi. Temsilciliğin temel işlevleri arasında parlamentoyla, hükümetle ve basınla ilişkileri geliştirmek başta gelmektedir. Diğerbir işlevi ise yabancı basına, uluslararası kuruluşlara ve başka ülkelere Acara Özerk Cumhuriyeti hakkındaki bilgileri seri şekilde ulaştırmaktır. Cuma akşamları özel davetler verilmekte, kültürel ve sanat çalışmaları sergilenmektedir. Böyle akşamlarda yakınlık, dostluk, güven rüzgarları esmektedir. Burada Acara Özerk Cumhuriyeti'nin kültürünü daha yakından tanıma imkanı doğmuştur. Birbirinden uzaklaşan merkez ve Acara'nın bilim ve sanat hayatı böyle akşamlarda yakınlaşma fırsatını bulmaktadır. Merkez ile Acara ilişkilerini düzenli hale getirme açısından bu yer çok önemlidir diyor temsilciliğin müdürü Hamlet Çipaşvili. Bu akşamlardan birinde; Türkiye'deki tiyatro festivallerine de katılmış ve başarılı olmuş Batumi Tiyatrosu yöneticisi Aleko Homeriki'de hazır bulundu. Ayrıca Nodar Andguladze'nin akşam Grup Kelaptari'nin 40. yıl sanat jübilesi ve "Güreü Kilise Şarkıları" kitabının tanıtım gecesi de bu temsilcilikte gerçekleştirildi. Böyle akşamlardan Hamlet Gonaşvili, Yoseb Noneşvili ve Erosi Mamegaladze'yi anma akşamlarını da sayabiliriz. Yine şiir akşamı ve genç şair Eka Bakradze ile buluşma ve Ressam Natela Oçiauri'nin sergisine bulunlara eklenebilir. Bu akşamlar siyaset dışı akşamlardır, insanları birbirine yaklaştıran ve sanatçıları aynı noktada buluşturan. Bu akşamlar sanatın ve dürüstlüğün bayramıdır. Bizim toplum bu tür buluşmalara çok susadı. 1992 yılından beri yaşadığımız zorluklar, Abhazeti ve Samaçablo karışıklıkları ve sınırlarımızda mevcut diğer gerginlikleri unutmanın en etkili yolu sanatla iç içeolmaktır. İşte bu sanat olaylarını bu temsilcilikte de Hamlet Çipaşvili başarı ile yönlendirmektir. Bilgili, kültürlü ve entellektüel bir kişi olması onun toplumun ihtiyaçlarına kolayca cevap verebilmesini mümkün kılmaktadır. Tabidze Sokağı'ndaki Acara Temsilciliği tarafından gerçekleştirilmiş bu tatlı akşamlar daha çok sanatçılara ve etkinliklere ev sahipliği yapacaktır

Temsilcilik Müdürü Hamlet Çipaşvili

Hamlet Çipaşvili ile temsilcilik organizatörü şair Eka Bakradze

Güzel Bir Aile

Şuşana PUTKARADZE*

Batumi şehrinde çok tanınmış güzel bir aileyi okuyuculara tanıtmak istiyorum. Evin hanımı Jujuna Diasamidze'dir. Diasamidze soyadı eski Meshetide çok önceliklidir. Bu soyadı taşıyanlar ya burjuva idiler ya da kilisenin başındaydılar. Acara'lı Diasamidze'ler de buraya Meshet'den gelmişler. Onlar Acara'da zeka ve cesaretiyle tanınıyorlar.

"Çıkacak güneş sabahtan belli eder kendini" derler ve doğrudur da. Jujuna Diasamidze çocukluktan beri kitap severdi. Liseyi altın madalyayla Batumi'de bitirdi. Sonra Batumi Devlet Enstitüsü fizik-matematik bölümünü kazandı ve başarıyla okudu. Bundan sonra Tbilisi Devlet Üniversitesi'nde tez yazdı ve 1975'te doçent oldu. 1997'de fiziğin en zor konularını ve araştırmalarını konu alan bir kitap yazdı. Buona profesörlük ünvanı verdi. Birkaç yıldır Batumi Üniversitesi'ndedekanlık yapıp genç bilim adamları yetiştirmektedir. Eşi Nuri Verdsadze'de profesördür. O da Helvaçauri Lisesini altın madalyayla bitirdi ve Tbilisi Devlet Üniversitesi Filoloji bölümünde okumaya devam etti. Ukrayna dili ile ilgilendi ve bu dili öğrendi ve Kiev devlet üniversitesine girdi. Ukraynaca'dan Gürcüce'ye ve Gürcüce'den Ukraynaca'ya 19 yy. aileserleri çeviriyordu. 1975'te doçent, 1995'te ise profesör oldu. Birkaç yıl Batumi Devlet Üniversitesi'nin rektörlüğünü yürüttü. Onun yönetiminde görev aldığı sıralarda Acara bölgesinde ki gençlerin tahsil yapması konusunda ciddi teşvikler yapıldı. Özellikler uzak dağlı köylerdeki liseyi bitirmişolan genç kızlara üniversite okutması dikkatle değerlidir. Nuri beykaliteli kadroları hazırlamak için elinden geleni yapıyor.

Acara hükümetinin yardımıyla Batumi Devlet Üniversitesi'nin bulunduğu bina yenilendi ve en yakın gelecekte ise laboratuar gereçleri ve teknik makinalar getirilip üniversitelerde eğitim seviyesi Avrupa ile aynı olacak.

Profesör Nuri Verdsadze

Nuri beyin rektörlük zamanında Batumi devlet üniversitesinde Türk filoloji bölümü açıldı. Rektör bu bölümün kalıcı olması için çabalıyor. Bilimsel ve teknik ilişkilerde de Türkiye Cumhuriyeti ile üniversitelerle ve özellikle de İstanbul Üniversitesi ile, ortakçalışmalar başlatmak istemektedir. Çünkü İstanbul Üniversitesinde 19-20 yy'larda bir Gürcügenç okumuştur. Rektör, ayrıca filoloji ve Türk tarihinde okuyan öğrencilerin T.C.'nde staj yapmaları için uğraşmaktadır. Batumi Üniversitesi'nin bu dalda bilgili ve eğitimli yeterli eğitim kadrosu olmadığı için çok üzülüyor. Maalesef dar ekonomik şartlardan dolayı Türkiye'den ilgili eğitim adamlarını çağırmak ve onlara ödeme yapmak da imkansız görünüyor. O yüzden ilgili öğretmenlerin Türkiye'de Türk Filolojisi ve Türk tarihi hakkında staj için gönderilmesine çalışılmaktadır.Ayrıca Nuri Bey'in başkanlığında. Türkiye'den Batumi'ye gelen öğrenciler için Gürcü dili ile ilgili ön hazırlık kursları açıldı. Bu öğrenciler önce kurslardabirsene okuyorlar sonraçeşitli bölümlerikazanabiliyorlar. Gelen öğrenciler, eğitim dalında İngilizce'ye dahaçok ilgi gösteriyorlar.

Profesör Nuri Verdzadze siyaset ve filoloji dallarında birkaç kitabın yazarıdır.

Profesörlerin bu güzel ailesindeyakında doktorolacak güzel bir kız büyüyor. Teona. "Kitaplarla uğraşa uğraşa bir çocuğu da zar-zor yaptık" diyor şakayla Nuri bey. Fakat bu iddia tam doğru değil. Çünkü profesör karı-koca bir çok genci büyüttü, geleceğini hazırladı, sahip çıktı, ana-babalıkyaptı.

(*) Prof. Dr. Batumi Üniversitesi Öğretim Üyesi. "Çveneburilerin Gürcücesi" adlı eserin yazarı.

(*) Profesör Jujuna Diasamidze ve kızı Teona

Abhazya Öyküleri:
Fotoğraf

Guram ODİŞARİA

Bir dostun evindeyim, Fotoğraf albümünü gözden geçiriyorum. Fotoğrafın birindegörünüyor:Sohumi plajı, tüm Sohumi'lilerin tanıdığı benim komşum Cumber Belaşvili. Rus şairi Evgeni Yevtuşenko. Abhaz sinema sanatçısı genç güzel bayan ve 12-14 yaşlarında bir kız çocuğu... Fotoğrafta, onların denizden yeni çıktıkları görünüyor. Mutlu bir şekilde duruyorlar, neşeliler, gülüyorlar

Cumber'in tek bacağı suda. Her zaman olduğu gibi gülüyor. Saf ve merhametli yüzü görünüyor. Diğerleri deonun gibi,denizve kara arasındadır.

* Güzel bayan denizin kıyısında küçük taşlara uzanmış.

* Fotoğrafın köşesinde "Sohumi-91" yazıyor. Demek ki fotoğraf 1991 yılında çekilmiş.

* Savaşa bir yıl daha vardı.

* Onlar neşeli duruyorlar, gülüyorlar.

* Onlar, savaşın ne zaman başlıyacağını bilmiyorlar...

* Gülüyorlar...

* Onlar bilmiyorlar ki, Sohumi'nin Rusların eline düşeceği günü 27 Eylül de Cumber'in yol-iz bırakmadan kaybolacağını

* Abhazya Bakanlar Kurulu'nda çalışıyordu Cumber. Jiuli Şartava'nın[1] yanından ayrılmadı. Cumber görevinin başındaydı. Elinde otomatik silah vardı, askeri elbiseler içinde sempatik...

* Hiçbir zaman Cumber'in otomatik silah kullanabileceğini düşünemezdim. Cumber için diyorlar ki... Hayır, hayır kimse gerçeği bilmiyor, yol-iz bırakmadan kayboldu o.

* Fotoğrafta gülüyorlar, onlar savaşın çıkacağını ve Abhaz sanatçının evladını öldüreceklerini nerden bilebilirlerdi ki!...

* Fotoğrafta geniş omuzlu sinema sanatçısı elini Cumber'in omuzuna atmış ve tüm içtenliği ile gülüyordu.

* Bu güzel bayan ateşkes sağlanmadan, 1993 yılının Eylül ayında, herkesten önce Sohumi'de eğitimin erken başlamasından dolayı Tbilisi'ye sığınan kızını Sohumi'ye getireceğim. Sohumi'nin Rusların eline düşmesinden sonra, kızıyla beraber Ruslara esirdüşeceğini nerden bilebilirdi ki.

Fotoğrafta sevgi dolu gülücük saçan anne, geyik yavrusu ceylan gibi göğsüne basmış gülümsüyor kızına.

* Yevtuşenko, Cumber'in en yakın arkadaşı idi Daha sonra söylendiğine göre, Yevtuşenko'nun Gulripşi'de ki yazlık evini yakmıştar. Cumber'in aslan payı katkısı vardı Yevtuşenko'nun evinin yapımında. Cumber genel olarak öyle bir insandıki dostlarını sevindirmekten başka bir şey düşünemezdi, kendisini bile unuturdu.

* Yevtuşenko'nun yazlıkevi çokbüyüktü, herhalde uzun süre yanıyordu.

* Fotoğraflara bakınca, Sohumi ve ilkbaharının, plajve denizin kokusunu hissediyorum, elektrikleniyorum...

* Küçük ve mavi dalgalaronların ayaklarını okşuyor.

* Dalgaların seslerini dahi duyuyorum.

* Dalgaların peşinden giden ince-küçük taşların sesini de duyuyorum. Daha sonra ince-küçük taşlar dalgalarla beraber tekrar geri geliyorlar, sonsuza dek böyle oynaşırlar.

* Fotoğraf makinesi gökyüzündeki güvercinleri de resmetmiş.

* Akşamları içip-içip sabah kalkan askerlerin şarjörleri üst-üste boşalttıkları, merhametsizce öldürdükleri güvercinler belki de fotoğraftaki güvercinler'di. Kim bilir?...

(1) Jiuli Şartava: 1991-1993 Gürcü - Rus savaşında Ruslara esir düşen Abhazya Bakanlar Kurulu Başkanı.

Gürcüce'den çeviren: Ali ALTUN

çveneburi sizlerin katkılarınızla yaşayacak, güçlenecek...
Abone olunuz...
Abone olacak insanlarımızın adlarını ve telefonlarını bize yazınız...
(0212) 231 79 28 Fax: (0212) 246 02 27

Şiirler

***

Fika BAKRADZE

Bana Mart'ı hediye edin
Ve hemen ilkbaharı yaratırım
Bana Mart'ı hediye edin
Kışa hüküm veririm
Sakinleşiyor Mart
Gecikmiş baharın arzularıyla dolu
Ruhun profili
Gerçeklere benzetemedim
Tıpkı vişne çiçeklerini saçına takan
O küçük kız gibi
Hani vişne rengi dürüstlükle
Dağlara ve
Babamın güçlü omuzlarına
Şaşırırdı
Masallar gibi
Düşler yok oldu
Bir çoğu da söylenmemiş kaldı
Düşler yok oldu
Ormanda hırsız hırsız
Ben sizin bakışınıza kapıldım
Bilerek veya bilmeyerek
Salondaki alkışlar gibi
Seslerle doluyorum nefesi tutmuş
Sanki bin yıl dinliyordum seni
Bana Mart'ı hediye et
Menekşelerle ve baharla başı dönmüş
Mart günü gibi sisliyim
Dilek ağacı gibi dileklerle dolu

Bana Mart'ı hediye et ya da inandır
Fitlin artık-hediye etmelisin
Ya başkasına ver ya benim yap
Bahara diz çökmem için
Baharın gözüne bakmam için
Kış güneşine bakmışım gibi sana bakmamak için
Menekşelerle ruhumu doyurmam için
Ve sümbüllerle örtünmem için
Mart'ın şalını omuzuma atmam için
Mart gibi arkamdan kapıyı kapatma
Sessiz ve havasız
Mart günü gibi ışılda bana
Mart güneşi gibi bağışla beni
Bahara diz çökmem için
Hediye etmelisin Mart'ı hediye

Çeviren: Osman Nuri MERCAN

მაჩუქეთ მარტი
დაგა ზაფხულს უმალ გავაჩენ...
მაჩუქეთ მარტი —
გამოვეტან ზამთარს განაჩენს...
მშვიდობა მარტი
ნაგვიანები გაზაფხულის სურნელით სავსე,
სულის პროფილი
სინამდვილეს ვერ მივამსგავსე
დაჯერც იმ გოგოს —
ალუბლის ყვავილს რომ ებნეოდა თმებში და ასე
ალუბლისფერი გულწრფელობით
ეცვარდა მთები,
როგორც მამის ძლიერი მხრები,
როგორც ზღაპრები...
ოცნება გაქრა,
ბევრიც ალბათ დარჩა უთქმელი,
ოცნება გაქრა
მოიღია ტყეში ხურტკმელი.
მეავიტაც თქვენი მზერა
გახმება თეთრებით

ფიფქის ათასი წელი გისმენდი...
მაჩუქე მარტი
იასამნებით და გაზაფხულით თაბრუდასხმული,
მარტის დღესავით ვარ ბუნდოვანი,
ნატვრის ხესავით სურვილასხმული.
მაჩუქე მარტი, ან დამაჯერე,
უკვე მაჩუქე — უნდა მაჩუქო,
ან გაასხვისე, ან გაანებე,
გაზაფხულს მუხლი რომ დაუჩოქო...
გაზაფხულს თვალი რომ გავუსწოროო,
ზამთრის მზეს ავით რომ არ გიყუროო,
იებით სული რომ დავიპყრო
დაენძლევით გადავიბუროო...
მარტის მანტიაროთ მოვიბუროო,
მარტივით კარიარ გებიბუროო
უხმაუროდ და უამინდოდ,
მარტის დღესავით უნდა დამითბე,
მარტის მზესავით უნდა დამინდო...
გაზაფხულს მუხლ ზეროთ დავუჩოქო,
უნდა მაჩუქო, მარტი მაჩუქო!

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ZAVALLI

Eşref YILMAZ (MAHARAŞVILI)

Atiyan'dan bakınca
Görünürdü karlı Karçhal*
Onun arkasında var Batumi

Koyun güderdik Atiyan'da
Yayla üzümleri arasında

Büyükler söz ederlerdi
Arkada (dağın arkasında)
Bizim kardeşlerimiz var
Gözyaşlarıyla yüzler sele boğulurdu.

Orda zalim bir yönetim var
Acırdım Gürcüstanlı kardeşlerime
Açıldıdenurkapı

Girdim Gürcüstan'a
Dolaştım köyü kasabayı;
O zaman iyice anladım
Zavallı olan benmişim!

1993

(*) Karçhal-Artvin'de Gürcüstan sınırına yakın dağlar

საბოდავი

ატიანიდან გაჯდე
ჩანდა თოვლიანი კარჩხალი,
მის გალალში არის ბათუმი.

ცხვარს ვაძოვებდიდ ატიანძე
მთაი ყყურძენებში

იტყოდენ დიდვანები:
გადალმა არიან ჩვენი ძმები,
დაღვრებდენ ბაყეებს კრუმლები!..
ოჭ არიხო მკაცრი მმართველობა.

შემეცოდნენ ქართველი ძმები.
გეელო კარი "რკინისა",
შევედი საქართველოში;

მევიარე ქალაქი და ხოფელი.
გავაგენ მაშინ სოფლ კარგა,
საცოდავი მე ვყოფილვარ!..

1993

უშრეფ ილგაზ მახარაშვილი

ŞAHİN İLE CİVCİV

Vaja PŞAVELA (1861-1915)

Götürdü şahin civcivi
"Cik.cik" diye haykırıp duruyordu.
Civcivin beyaz tüylerini
Hafif biryel tarlalara serpti.
Avluda herkes duydu
Yaşlı tavuğun ağlamasını
Dostları yanına geldi:
Tavuklar, horozlar, piliçler,
Acı gözyaşları döktüler,
Matem ve dehşet içinde.

Çeviren: Laurent MIGNON

ქორი და წიწილა

Çveneburilerde Kadının Dünü Bugünü*

Özlem AKALTUN (KURDİKİDZE)

Erkek egemen toplumların, törelerin ve dini inançların gölgesinde, yüzyıllardır ezilen kadınlar, günümüze kadar ezikliğin gölgesinden kurtulmak için sürekli mücadele etmek zorunda kalmışlardı. Dünyaya kız olarak geldikleri için diri diri gömülmüşler, erkeklerin gözünde birer cinsel obje olmuş ve erkekler tarafından şiddete maruz kalmışlar. Bütün bunlar belli bir bölgenin kadınları değil bütün dünya kadınlarının sorunu olmuştur. Batı dünyasındaki kadınların çoğunluğu günümüzde bu sorunları aşmakla birlikte, doğuda ve özellikle Müslüman toplumunda kadınlar bu sorunlarını aşmakla fazla başarılı olamamışlardır.

Türkiye'de kadınların ait olduğu kökenlerinin değerleri cumhuriyet öncesi ve cumhuriyet sonrası olarak değerlendirebiliriz. Türkiye'de yaşayan halklardan biri olan Gürcülerin dağ köylerinde yaşaması idaresi altında oldukları ülkenin yaşamlarına doğrudan etki etmiştir. Türkiye'deki Gürcü kadınlarının durumu değerlendirilirken; diğer halklarda olduğu gibi eski ve yeni nesil olarak ele almak gerekir. Çveneburi kadınının ilk görevi evinin işlerini yapması ve tarla, ormanda yapılacak işlerde eşine yardımcı olması olarak belirlenmiş. Yani kadın hem ev işinde hem de dışarıda çalışmak zorundadır. Evdeki kadınlar arasında söz sahibi büyükannedir. Büyükannenin olmadığı evde reislik büyük eltinin elindedir. Evde bulunan diğer kadınlar büyüklerine danışmadan iş yapamaz, dışarıya herhangi bir şey veremez. Kadınlar arası anlaşmazlık evin büyükannesi tarafından çözüme kavuşturulur. Evin annesi günlük işlerinin yanı sıra çocukların yetiştirilmesi, özellikle kız çocuğunun yetiştirilmesinden sorumludur. Kızın gelenekler çerçevesinde ahlaklı ve bütün işleri bir kız çocuğu yetiştiren anne, toplumun övünç kaynağı olur.

13 yaşına gelen bir kız çocuğu evin bütün işlerini yapmalı, dini gereklerini öğrenmeli ve birinci derecede akraba olan erkeklerin dışında kalan erkeklerle ilişkilerini kısıtlamak zorundadır. Çveneburi kadınları yaşadıkları köyün erkeklerinin dışında gördükleri yabancı erkeklerden yüzlerini gizlemek zorundadırlar. Evlerine gelen yabancı erkek misafirlere evin kadınları görünmezler, misafirlere ayrı odada ikram yapılır. Hazırlanan ikramları evin erkeği tarafından servis yapılır. Türkiye'li Gürcüler kendilerini Çveneburi olarak adlandırmaktadırlar. Türkiyedeki Gürcü kadınlar düğünlerde ve yaşadıkları yerlerde yapılan şenliklerde erkeklerle yan yanadırlar. Yani Türk düğünlerinde gördüğümüz; kadın ve erkeklerin ayrı ayrı mekanlarda eğlenmeleri, Gürcülerde geçerli değildir. Gürcü folklorunda kadın ve erkek yan yanadır. Türk geleneklerindeki bu ayrım, Türk folklorüne köçekcilik, erkeğin kadın kılığına girip oynaması şeklinde yansımıştır.

Gürcülerde istisnaların dışında kişiler evlenecek kişileri kendileri beğenir ve ailelerin ikna edilmesi ile dedvlik olayına adımı atarlar. Evlilikler genelde yakın çevreden ve yaşadıkları köyün içinden olur. Evlilik çağına gelmiş bir kıza; bir erkeğin elinden tutması ya da kıza aile eşya yanaşması kızı o erkekle istese de istemese de evlenmek zorunda bırakır. Bu durama 90 yaşındaki bir nineyi örnek gösterebiliriz. Eşi tarafından kaçırılmış fakat köy halkı onun kaçırıldığını değil kaçtığını söylerler. Kaçırılışını anlatan nine annesi tarafından bahçeye gönderildiğini ve bahçeye giderken eşi tarafından takip edilmiş ve eşi onun elinden tutmuş. Bu olaya tanıkolan ablasıve komşularınamusunu kurtarmak için eşiyle beraber gidipevlenmek zorunda olduğunu söylerler ve evlilik bu şekilde gerçekleşir. Bu olaydan anladığımız kadının çok dikkatli olması gerekiğidir. Çünkü hiçbir şeyden haberi olmayan kadının, onu isteyen bir erkek tarafından eline dokunulması ile kadını karşı karşıya bırakmış oluyor. Yine bu olayda dikkat çeken diğer bir husus ise kadın kaçırılmış olsa dahi, toplumun kadına kaçırılmış değilde kaçmış gözüyle bakmasıdır. Bu da kadının büyük ve zor bir yükümlülük altına sokmuş oluyor. Yeni evli olan kadın, kocası veailesinehizmet etmekleyükümlüdür. Aile büyüklerine gelinlik yapmakzorundadır. Yani ailebüyükleri ile yüksek sesle konuşması yasaktır. Bu yasakta; düğün lekaympederin gelinnin yüzünü açarken, "gelinin dilini mi keseyim başını mı" diyerek ve düğünde bulunanlartarafından da başınıkes diliylebirlikte gitsin ile yeni gelinin konuşması yasaklanmış oluyor. Gelin, gelini olduğu aile fertlerini kendisinden çok küçük

(*) Türkiyedeki Gürcüler kendilerini Çveneburi olarak adlandırırlar.

olsa dahi kişinin küçüklüğüne bakmadan onlara abla ya da abi diye hitap etmek zorundadır. Aile büyüklerinden önce kalkmalıdır, onlar otur demeden oturmamalıdır. Çocukları olan anne büyüklerinin yanında çocuklarını sevmesi hoş karşılanmaz, böyle bir olayın vuku bulması karşısında kaynana gelinini azarlama hakkına sahiptir. Türkiye'de özellikle Kürt ailelerinde görmüş olduğumuz, kadının erkeğin yanında yemek yemesi, kocası ve diğererkeklerle birlikte aynı sofraya oturmaması olayı Gürcülerde görülmemektedir Gürcü kadını ailenin erkekleri ile birlikte aynı sofraya oturma hakkına sahiptir. Yalnız yabancı erkek misafir geldiği zaman evin kadınları ile erkekleri ayrı sofrada otururlar.

Artvin ve çevresindeyaşayan kadınlar babalarının mirasından yararlanamamaktadırlar. Buna gerekçe olarak yöre arazisinin engebeli olmasından dolayı tarla ve bahçelerin küçük olması gösterilmiştir. Bu yöre kadınları tarafından anlayışla karşılansada bazı kadınlarhak talep ederlerse onun payına düşeni verilir. Mirastan mahrum bırakılan kız çocukları evlendikleri ailelerden başlık parasının alınması ise ayrı bir çarpıklığı karşımıza çıkarmaktadır.

Ev işlerinde ve çocuk yetiştirmede sorumluluğun büyük bölümünü eşlerine yükleyen erkekler dışarıda kendi yapacakları işleri de kadınlara ortak etmekten kaçınmamışlardır. Kadınlar ormana gidip ağaç kesmiş, tarla ve bahçede erkeklerinin yanında yer almışlardır. Güzelliklerinin yanında sadakati ve sabırlı kişilikleriyle kendi halkının dışında diğer halklarında dikkatini çeken veevlilik için tercih edilen Gürcü kadınları tarihleri boyunca ilgi odağı olmuşlardır. Buna rağmen Türkiye'de Gürcü kadınların göstermiş olduğu bütün sadakata karşın ihanete uğramışlardır. Örneğin, çocuğu olmadığı için aşağılanmış ve bu durumu karşısında ikinci bir evlilik yapmalarına seyirci kalmışlardır. Özellikle Osmanlı idaresi altına girdikten sonra Gürcülerde kadının görevleri yukarıdaki gibi sınırlandırılmış ve kara çarşafa girmek zorunda bırakılmış. Cumhuriyetin ilanı Türkiye'deki diğer kadınlar gibi Gürcü kadınları içinde bir dönüm noktası olmuştur. Cumhuriyetle birlikte kadınlar seçme ve seçilme hakkıyla ve eğitim hakkındada erkeklerle birlikteeşit hakkasahip olmuşlardır. Bütün bu haklar kadınlara kadın birey olarak toplumda yer almalarını sağlamıştır Dış görünüş olarak daha modern görünüm kazanmışlardır.

Sonuç olarak bütün dünyaya ve özellikleçevresindeki düşmanlarına meydan okuyarak Gürcüstan'a tarihinin en ihtişamlı dönemini yaşatan KraliçeTamara bütün Gürcülerin onur kaynağı olmuştur. Tamara'nın kişiliği bütün dünya Gürcü kadınlarına örnek olmalı vedoğanın kadın veerkeğe yüklemiş olduğu görevlerin dışındakadınlar kendi haklarını kendilerikorumalıdır.

ÇEVİRİ

RUSÇA - GÜRCÜCE - İNGİLİZCE dillerinden TÜRKÇE'ye
TÜRKÇE'den RUSÇA - GÜRCÜCE - İNGİLİZCE'ye
RUSÇA - GÜRCÜCE - İNGİLİZCE dillerinden birbirlerine çeviri yapılır.

ve

RUSÇA - GÜRCÜCE dillerinde tercüman temin edilir.

Tel: (0212) 231 79 28 (0532) 312 53 77 Faks: (0212) 246 02 27

Kafkas Keçe Sanatı

*Erol YILDIR**

Keçenin Tanımı: "Koyun, tavşan, deve, lama gibi hayvanların yünleri ile tiftik keçisinin kıllarının su, sabun ve ısı yardımıyla oluşturulan alkali bir ortamda liflerinin birbiri arasına girmesi ile elde edilen atgısız-çözgüsüz sıkıştırılmış tekstil örneğidir"

(Ahmet TOPBAŞ- Musa SEYİRCİ, "Keçe Sanatı ve Afyon'da Keçecilik", Belleten, S.9, Afyon 1987, s 10)

İnsanoğlunun İlk Taş Devrinin ardından koyun ve keçi gibi küçükbaş hayvanları evcilleştirerek, bunların yün ve kıllarından en eski ve ilk tekstil elyaflarını elde ettikleri yapılan son araştırmalarda kesinleşmiş bulunmaktadır. Buna göre birçok araştırmacı yün elyaflarının yazılı tarihlerden çok önceleri sosyal hayatta ihtiyaç duyulmaya başlanan eşyalara dönüştürüldüğü konusunda hemfikir görünmektedirler. Bu eşyaların arasında bulunan ve elyafın eğrilerek kumaşhaline getirilmesi ile oluşan tekstil örneklerini dikkate aldığımızda, kumaştan daha basit bir üretim süreci bulunan keçenin de en azından bu tarihlerden itibaren kullanılmaya başladığını birçok araştırmacı gibi ileri sürebiliriz. Buna göre ilk kez, nerede ve nasıl üretildiği bilinmese de tekstil ürünlerinin ilk örneğinin keçe olduğu kanaati oldukça yaygın bir kabul görmektedir.

Günümüze ulaşan en eski örneklerine Altay dağlarındaki Pazırık yaylasında bulunan kurganlardan çıkan ve genel bir kanaat olarak M.Ö. IV. yüzyıla tarihlendirilen renkli tasvirli keçelerde tesadüf ettiğimiz Keçe malzeme kullanılarak yapılmış el sanatı ürünleri farklı toplumlar tarafından tarih boyunca birçok alanda kullanılarak günümüze kadar ulaşmıştır. Bu kapsama giren örneklere özellikle Türkiye, İran, Kafkasya ve Orta Asya Türki ülkelerinde tesadüf edilmektedir. Genellikle yaygı türünde yapılan bu keçeler parlak ve canlı renkleri, farklı teknik özellikleri ve üzerlerinde yer alan motif ve figürleriyle sadece işlevsel değil aynı zamanda plastik özellikleriyle de oldukça dikkat çekicidirler.

(*) Yard. Doç. Malatya Üniversitesi Öğretim Üyesi, Kafkasya Araştırmaları Grubu Başkanı

Çeçenya'da, keçe örmeye genç kızlar eğleştirken..

Türkiye, Anadolu'daki keçe üretiminin çok eski bir geçmişe dayanması nedeniyle dünyanın en önemli keçe üretim bölgelerinden birisi olarak bilinmektedir. Selçuklu döneminde merkezi Konya olmak üzere keçe üretimi yaygın bir şekilde yapılıyordu. Osmanlı döneminde ise yine Konya başta olmak üzere İstanbul, Isparta, Uşak, Manisa, Turgutlu, Ödemiş, Tire, Bursa, Ankara, Maraş, Çorum, Diyarbakır, Urfa ve Mardin belli başlı keçe üretim merkezleriydi. Trakya ve Rumeli'de ise Edirne, Sofya, Selanik, Rodos ve Yanbolu en büyük keçe merkezleri olarak imparatorluğa hizmet vermekteydi.

Anadolu'da Üretilen Kafkas Keçeleri:

Yukarıda belirtilen keçe merkezleri dışında, ülkemizde bazı yerleşim yerlerinde de keçe üretimi yapılmaktadır. Türkiye'deki, saydığımız bölgeler kadar tanınmayan ancak yüzlerce keçeörneğinin bulunduğu bu yerler; 1860'lı yıllardan sonra Kafkasya'dan sürülen ve Anadolu'ya iskan edilen göçmenlere ait olan Kahramanmaraş ilimize bağlı Göksun, Kayseri'ye bağlı Pınarbaşı ve Sivas'a bağlı Kangal ilçeleri ile bu merkezlere bağlı bazı belde ve köylerdir. Bu insanların beraberlerinde anavatanlarından getirdikleri el sanatları arasında bulunan keçe yaygılarının üretimi Anadolu'da da devam etmiştir. Bölgesel olarak üretilip, kapalı ve dar alanlara sıkışması nedeniyle ülkemizde araştırmacılar tarafından pek bilinmeyen bu keçeler Anadolu'da üretilen geleneksel keçelerden farklı teknik ve motifleriyle dikkat çekmektedirler. Bölgede yaptığımız alan taramaları sonucunda, Keçe örneklerinin bu yerler içinde en yaygın olarak Göksun'un Çardak (Çeçen), Gücüksu (Çeçen), Kireç (Avar) ve Ortatepe (Avar) köylerinde yakın tarihlere kadar üretildiği tespit edilmiştir. Ayrıca Kayseri ve Sivas'a bağlı bazı "Kafkasya menşeyli" köylerdede azda olsa keçe üretiminin mevcut olduğu görülmüştür. Günümüzde bazı büyük merkezlerde ve müzelerde karşımıza çıkan Kafkas keçe örneklerinin de birçoğunun Göksun kaynaklı olduğu yine tarafımızdan tespit edilmiştir. Kafkasya'nın en önemli keçe merkezlerinden birisi olan Karaçay-Çerkesk ve Kabardey - Balkarya'dan gelerek Anadolu'ya yerleşen Karaçaylarda ise keçe üretiminin günümüzden elli yıl öncesine kadar yapıldığını, Kafkasya konusundaki araştırmaları ile tanınan Ufuk Tavkul ile babası Ramazan Tavkul'dan öğrendik. (Ankara 1996). Ramazan Tavkul bu konuda bizlere büyükannesi Kırımhan Tavkul'un "Karaçaylı son keçe ustalarından birisi olarak" bu sanatı Konya-Başhüyük'te ürettiğine çocukluğunda bizzat şahit olduğunu anlatmıştır.

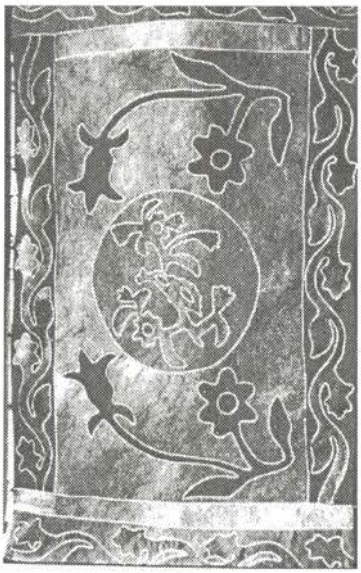

Göksun/Kireçköyü'nde tespit edilen bir Avar keçesi

Anadolu'da üretilen Kafkas keçeleri genellikle yaygı türü eşyalar olarak yapılmıştır. Çok renkli ve motifli olan bu keçelerin tamamında cıkrüste tekniği kullanılmıştır. Genellikle duvar yaygısı, yer yaygısı ve seccade olmak üzere üç türde yapılmalarına rağmen yolluk ve eğer örtüsü olarak yapılan keçe örnekleride tespit edilmiştir. Duvar ve yer yaygısı olarak yapılan keçelerortalama olarak 150 x 250 cm boyutlarında. Seccadeolarak yapılan keçe örnekleri 80 x 150 cm boyutlarında, yolluk veya divan - makat keçesi olarak yapılan örnekler ise 70 x 300 cm ortalama boyutlarında yapılmıştır. En eski örneğin 1890-1900 yılları arasında yapıldığı kafkas keçelerinin 1940 ile 1960 yılları arasında yaygın birşekilde yapıldığı alan araştırmalarının sonucunda ortaya çıkmıştır. Teknik farklılığı ve tekniğin getirdiği biçim ve renk zenginliği bakımından Anadolu'da yapılan Türkmen keçeleri ile ayrılık gösteren bu örneklerin yapımı günümüzde çok az da olsa devam etmektedir. Halen bu tür kafkas keçelerine üretimi yapılan köy veya kasabalarda, keçe ustalarının evlerinde yapan kişilerin varisleri veya akrabalarında, bilinçli olarak koleksiyon yapanlarda, ticari olarak el sanatı ürünü alıp satanlarda, camilerde ve bazı müzelerde (örneğin Malatya ve Adıyaman Müzeleri) tesadüf edilmektedir.

Türkiye'de yapılan Kafkas keçeleri ailelerin kendi ihtiyaçları için üretilmiş herhangi bir ticari amacı olmayan el sanatı örnekleridir. Otantik kültürel özellikler taşıyan bu ürünlerin yapımı bütün safhaları ile kadınlara aittir. Erkeklerin bu üretime katkıları motiflerin çizimi ile ilgili olarak çok sınırlı bir seviyede kalmıştır. Kafkas keçe örnekleri işlevsel özellikleri kadar estetik ve sanat kaygısı ile de yapıldığı izlenimini uyandıran renk kullanımı ve motif seçi-

Göksun/Ortatepe'de tespit edilen Avar keçesi

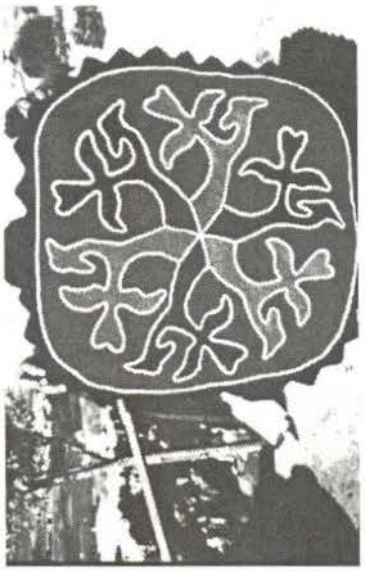

Kayseri/Uzunyayla'da tespit edilen bir Kabardey keçesi

miyle de ilginç özelliklere sahiptir. Kafkas keçelerinde kullanılan renkler çok çeşitli ana ve ara renklerden oluşmuştur. Bu özellik renklendirmede bilinçli bir seçimin yapıldığını ve istenilen renklerle boyanabildiğini de ortaya koymaktadır. Turuncu ve kırmızının tonları Kafkas keçelerinin en çok tercih edilen renkleridir. Bunlardan sonra en çok tercih edilen renkler ise mor ve tonlarıdır. Türkiye'de üretilen Kafkas keçelerininen sevilen orijinal rengi ise zaman zaman hardal rengi olarak karşımıza çıkan kına yeşilidir. Kontrast renklerin aynı örnek üzerinde birarada olması, yine sıcak ve soğuk renklerden oluşan karşıtlık ilkelerinin keçeler üzerinde dengeli bir şekilde kullanımı kafkas keçelerininen belirgin temel özelliğidir. Keçeler üzerinde bazen birden fazla kontrast ilişki de kullanılmıştır. En çok kullanılan kontrast ilişki kırmızı ve yeşil karşıtlığıdır. Bu durum kontrast renkkullanımının bu keçelerin en belirgin özelliklerinden birisi olduğunu da ortayakoymaktadır.

Keçelerde karşılaştığımız motiflerde genellikle tabiat çıkışlı bitki çeşitlemeleri ve stilize dalları en yaygın kullanılan biçimler olarak tespitetmekteyiz. Genellikle kıvrık S dallar üzerine yerleştirilen çiçek, yaprak ve tomurcuklardan oluşan bu motifler Kafkas keçelerinin biçimsel özgün karakterini yansıtmaktadır. Simetrik çeşitlemeli bir anlayış doğrultusunda yapılan bu tür bitkisel motiflerin tamamına yakını kıvrık ve eğri çizgilerden oluşmuştur. Pazırık keçeleri arasında yer alan "Oturan figür ve atlı" adlı eserde oturan figürün elinde tuttuğu uçları tomurcuk ve çiçeklerden oluşan kıvrıkdallı hayat ağacı benzeri biçimlerilginçbir şekilde Türkiye'de üretilmiş olan kafkas keçelerinde de karşımıza çıkmaktadır. İlk örneklerini yine Pazırık keçelerinden tespitettiğimiz testere dişi veya zik-zak motifi denilen ince su motifleri uçları yuvarlatılmış olarak "sığır sidiği" de diyebileceğimiz bir şekilde bu keçelerde yaygın olarak kullanılmıştır. Bu keçelerde ayrıca stilize edilmiş birtakım figürlerde ustaca kullanılmıştır. Bunların arasında Kafkasya'da üretilen Karaçay ve Çeçen keçelerindede tesadüfettiğimiz "dala konmuş kuş veya horoz" ile "geyik" figürlerini sayabiliriz. Kafkas Keçe Motiflerinde kullanılan diğer bir önemli özellik ise Kazak ve Kırgız keçelerinin de temel karakteri olan komplamanter eğilimle yapılmış ve fonsuzluk eğilimidir. Kazak ve Kırgız keçelerinden farklı olarak bu tür fonsuz komplamanter motiflendirmeler Kafkas keçelerinde sadece bordürlerde kullanılmıştır. Anadolu'da üretilen ve Çeçen, Avar (Maarul), Kabardey gibi Kafkas asıllı topluluklara ait keçeler arasında tam bir biçimsel, işlevsel ve teknik benzerlik vardır.

Kafkas keçelerinin temel kompozisyon biçimi yatay ve dikey çizgilerden oluşan farklı türlerdeki geometrik düzenlemelerdir. Bazı örneklerde Kazak ve Kırgız keçelerinin temel kompozisyon anlayışı olan baklava dilimi düzenlemelerinin de kullanıldığı görülmektedir.

Anadolu'da yaşayan Çeçenlerde bu tür malzemeden üretilmiş kıyafetlerin kullanıldığı yörede yapılan araştırmalarda bilgi olarak derlenmiştir. Çeçenlerde elbiselik olarak üretilen ve "Mecaş" (keçe) denilen keçe kumaşlar da 1960-65'li yıllara kadarAnadolu'da üretilmiştir. Ayrıca çeşitli binek hayvanlarının koşum takımlarında da keçe kullanılmakta ve bu malzeme kullanıldığı yere göre çeşitli isimler almaktadır. (Devam Edecek)

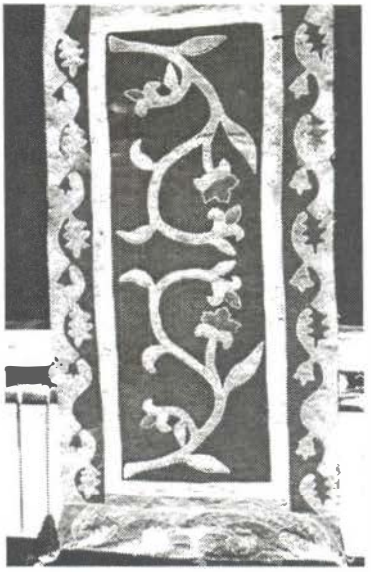

Göksun/Küçüksu'da tespit edilen bir Çeçen keçesi

çeneburi, evrensel zenginliğe ulaşmanın, yerel kültürleri yaşatmaktan geçtiğine inanıyor. Bu inancı taşıyan tüm dostlarımızı, birliklerini bizimle paylaşmaya çağırıyoruz.

Artvin İli Borçka İlçesi ve Çevre Köylerindeki

Gürcülerin Evlenme ve Düğün Gelenekleri

Davut KAPTAN

1972-1980 yılları arası Borçka ilçesi Güneşli-İbrikli -Adagül merkez ve Yukarı Adagül ve Yıldırım okullarında öğretmen olarak çalıştım. Aynı yörenin bir ferdi olmanınavantajıyla çevreyi daha ayrıntılı inceleme ve gözleme fırsatı buldum. Bunları, 1963-1966 arası ortaokul ve sonrası öğrencilik yıllarımda kalemealdığım anılarımla birleştirerek anlatmak mutluluk verecektir. Ayrıca unutulmaya yüz tutmuş gelenekleriniziböylesine özgün kültürel dergimizde yayınlayarık ölümsüzleştirmeyi görev bildim

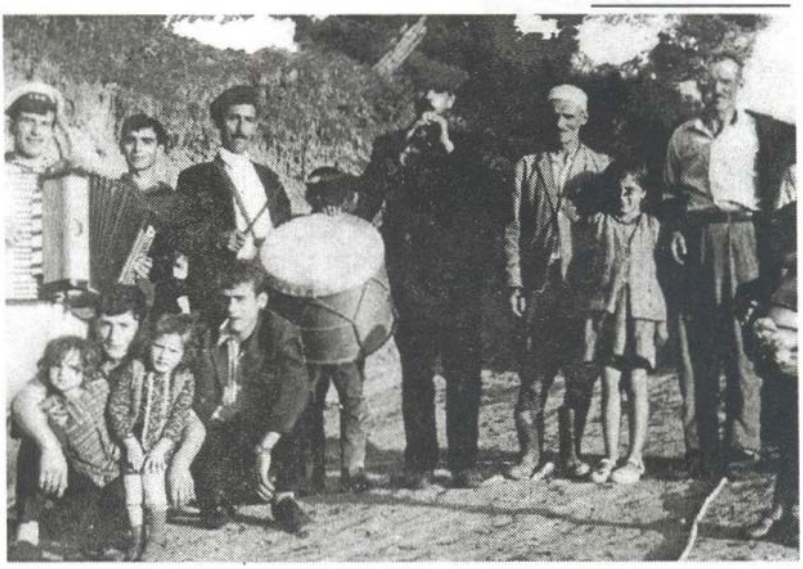

Düğün günü gelini almaya giderken: Soldan sağa, Dursun Yıldırım, davulcu, zurnacı, Mustafa Kaptan, Cemal Kaptan; oturanlar, Muammer Kaptan ve Mikail Gün. (Foto, Davut Kaptan)

Kız İsteme - Kız Köçürme

Yöremizde birbirine sevdalanan gençlere arkadaşları yardımcı olmaktadır. Bu konuda daha çok kızlar olmak üzere bütün gençler utanç duyarlar. Hatta sevdalıkların gücünün gizlilikte saklı olduğuna inanalar da vardır. Aracılardan biri kıza diğeri de gencin babasına durumu açıklarlar. Yada aile oğullarına uygun kızlar araştırır. Kız istemek için genellikle perşembeyi cumayabağlayan gecekeğin babası ve çok yakınları ile çevrede sevilen vesaygı duyulan bir kişi kız evine giderler. Bu kişilere elçi denir. Giden elçiler farkettirmeden çorabını veya kazağını ters giyerlerdi. Elçilerin lokum veya şeker götürmeleri sohbetin tatlı olması düşüncesinden kaynaklanıyordu. Tanışma faslından sonra grubun yaşlı ve saygıdeğer kişisi dost olmaya geldik diye sözü açar. İki dizi üstüne oturur. "Allahın emri ve Peygamberin kavliyle kızınız ....yı oğlumuz.....a istiyoruz" der. Kız tarafı uygun buluyorsa "nasipse olur" diye yanıtlar. Eğer uygun görülmüyorsa köçürecek kızımız yok derler. Kız istemiyorsa misafirlerinayakkabılarına tuz döktüğü tuzlu kahve yaptığı anlatılmaktadır. Genelde üçüncü istemede söz kesilir. Söz kesildiği gece gelin adayı el öpmeyeçıkar. Tatlı ve kahve ikramedeır. Bu arada mendille yüzük gelinin parmağına takılır. Son olarak şerbetler içilir. En geçbir hafta içindeaile yakınlarına da çeşitli hediyeler olmak üzere nişan bohçası götürülür. Kız tarafı da aynı şekilde damada nişan bohçası hazırlar. Bu bohçayı erkek evine getirenehediyeler verilir.Bu şekildeki nişanlamaya gizli nişan denir. Gizlilik sadece gelin ve damat içindir. Birbirlerinin yakınlarına gözükmek evlerine gitmek hatta mahalle yada köye uğramak bile yasaktır. Ancak gizliden gizliye görüşmeler yapılmaktadır.

Açık Nişan: Gelin ve damat bir arada olmak üzere kız evinde ya da düğün salonunda takılar takılarak açık nişan yapılır. Buna nişan merasimi denir. Bu merasim hazırlıkları kız tarafından yapılır. Duruma göre masraflar erkek tarafından karşılanır. Yöresel özel yemekler yenir, eğlenceler-oyunlar yapılır. Genellikle erkek ve kadınlar ayrı ayrı oturur. Bu merasimde düğün günü de karalaştırılır. Açık nişandadamat rahatlıkla ni-

şahsının evine gider. Nişanlısıyla gezebilir. Fakat gelin peksik erkek evine gelemez.

Kına Gecesi: Düğün kararı alındıktan sonra gelin ve damat evinde hazırlıklar başlar. Sıra ile yardımlaşarak tatlılar ve börekler için yufkalar açılır. Hazırlıklar tamamlanır ve cuma günün akşamı kına gecesi yapılır. Damat evinden 5-10 kadın gelin evine gelir. Bunların başkanı damadın kırvesinin hanımıdır. Bu kadına başdade denir. Eğlenceler yapılır. Yemekler yenilir. Yemekte en son pilav getirilir. Pilavın üstü örtülüdür. Başdade örtüyü kaldırır ve bahşiş bırakır. Yemekten sonra gelin odaya getirilir. Kına yakılması için yerine otartulur. Kızlar ellerindeki mumlar la türkü söyleyerek başdadeden nişan ekmeği isterler. Ekmeği aldıktan sonra gelinin başına bir mendil açıp orada ekmeği keser ve herkese dağıtırlar. Sonra bir tepsinin içine kına ezilip hazırlanır geline ve orada bulunanların ellerine konulur. Bu arada mani ve türküler söylenir, gelinin ağlatılmasına çalışılır. Eğlenceler gecenin geç saatlerine kadar sürer.

1970 Yılında Köyümüzden Cahit Özder ve Munise Gün'ün düğünü. Soldan sağa, Hilmi Gün, gelin MunıseGün, Ahmet Gün, Necdet Turgut, MikailGün, Dursun AliGün, ve BekirGün. (Foto Davut Kaplan)

Düğün: Cumartesi günü arkadaşları gelini hazırlarlar. Damadın kırvesi sağdıç olur. Eğer kırve yok veya durumu uygun değilse yakın akrabalardan biri sağdıç tayin edilir. Düğün süresince bütün gelenekleri sağdıç yürütür. Damat babası sağdıca yardımcı olur. Sağdıcın maddi durumu müsaitse masrafları kendisi karşılar. Sağdıç ve birkaç kişi önde olmak üzere gelin evine gidilir. Gelinin kardeşi kapıda beklemektedir. Kapıyı açmaz. Sağdıç bir miktar para verdikten sonra açar. Gelinin sandığı ve çeyizleri alınırken sandığa erkek kardeşi veya yakınlarından biri oturur. Bahşişini alır. Gelin baba evinden çıkarılırken kapıya bıçak saplanır. Bunda amaç gelinle damadın büyü almaması içindir. Gelin evinden çıkarılırken akordiyonla gelin çıkarma müziği seslendirilir. Gelinin kollarına kolcu adı verilen iki kişi girer. Bunlar gelinin kardeşleri veya amca çocuklarıdır. Bunlara da bahşiş verilir. Gelin ata bindirilir. Kolcular yol boyunca gelini hiç bırakmazlar. Atın iki tarafındagiderler. Atın yularındabaşka bir kişi çeker onada bahşiş verilir.

Gelin atı beyaz olur ve süslenirdi. Sağdıç ve dadeler de atla giderlerdi. Atların boynuna havlular takılırdı. Gelin atının önü kız taraflarınca damat evinin sınırlarına kadar sıksık ağaç uzatılarak kesilip bahşişler alınırdı. Bahşiş isterken "Atın nalı düştü yeni bitti" gibi şakalar yapılırdı. Damat evine gelince gelin atları indirilirken bir sandalye getirilir, üzerine tahtakaşık fincan tabağı konur ve gelinc ayağı ile kırdırılırve kırıklar saklanırdı. Gelin eğer araba ile götürülüyorsa aynı şey yapılırdı. Düğün alayı erkek evine yaklaşınca kız tarafından bir gurup düğün alayını durdurur. Bu guruba makar denirdi. Yola bir masa kurulurdu. Baştatatlı olmak üzere çeşitli yiyecekler istenirdi ve yenirdi. Düğün alayını müjdelemek için bazı köylerde koşular düzenlenirdi. Gelinin geldiği müjdesini veren kişiki zarmış tavuk alır. Tekrar koşarak düğün alayına katılır.

Gelin evin önüne gelince hemen eve girilmez. Gelin adına bahşişler istenir koç kurban edilir. Gelin koçun kanına ayak basar ve alnına birazkan sürülür. Gelinin geçeceği yola halı serilir. Damat gelini evin kapısında karşılar. Ancak çok eskilerde gelin eve girerken damadın gözükmeme geleneği vardı. Bununla ilgili çocukluğumdan hatırladığım bir anımı aktarmak istiyorum.

Yıl 1978, köyümüzde Cevdet Turgut'un düğünüydü. Gelin 2-3 saatlik uzaklıktaki Kaynarca (Devskeli) Köyü'nden atla getirilmişti. Evlerimiz çok yakın olduğu için gelinin eve girişini kendi evimizin yanından izliyor-

Düğününson görü... Damat Davut Kaptan, gelin Kezban Kılıç. (Foto. Zekeriya Kaptan)

duk. Damatta bizimle izliyordu. Yıllar sonra bu anımı anlatınca gelenek gereği damadın gelin eve gireceği sırada daha yüksek yerlerde olmasının ayrı bir özelliği olduğunu öğrendim. Gelin attan indirileceği sırada hemen oraya koştum. Attan indirilirken kağıtlı şeker ve paralar gelinin üstüne atıldı. Biz çocuklar özellikle şekerleri almaya çalışıyorduk. Bir iki tane delikli para (bir veya iki kuruşluk) bana düşmüş veçok sevinmiştim. Yoğrulmuş hamura gelininelini batırıp girişkapısı üstüne sürdürmeleri ilginçti. Bunun nedeni uzun ömürlü ve bereketli olması içinmiş.

Gelin tam kapıdan içeri girerken dış kapıya bıçak saplanır ve kaynana çağırılır. Sağdıç elindeki bıçakla kaynanaya: "Kaynana bu gelinin dilini mi keselim huyunu mu" diye sorar. "Dilini keselim tatlı dilli olsun huyunu keselim iyi huylu olsun" der ve keser gibi hareket yapar. Bıçağın ucuna bir havlu asılır. Sağdıç herkesi horona davet eder. Gelin odasına alınır. Bu sırada tabancalar atılır. İlk kurşun patlamazsa uğursuzluk sayılır. Çeşitli eğlenceler yapılır, horona devam edilir. Damat horona çağrılır yakınlarında horona girer. Bu sırada akordiyoncu akordiyonunu yere koyar bahşişler verilir oyuna tekrar başlanır.

Pazar günü yemek faslı bittikten sonra iki tarafın erkekleri ayrı ayrı masalara oturur ve yelesa çağırırlar. Karşılıklı türküatışması şeklinde kız tarafı sonolarak isteklerde bulunur. En son masaya damat çağırılır tabanca attırılır.

Eğlencelerden sonra gelin yanından hiç ayrılmayan iki dadesi damatla gelini biraraya getirirler. Damat veya gelin birbirinin ayağına basmaya çalışır. Kim öncelikle ayağına basarsa onun sözünün geçeceğine inanılır.

1972 yılında bu olayı ben de yaşadım. Ancak çok yorgun olduğumuzdan sanırım aklımıza gelmedi. Dademiz hızla ortamıza girdi. İkimizin de ayağına basarakoradakileri güldürdü. Yalnız bizim de epeyce canımız acıdı. Utancımızdan hiçbir ses çıkaramadık. Ancak renkten renge girdiğimizi herkes farketti.

Bu arada gelinleclamada bir bardak şerbetverilir. Yarısını gelin yarısını damat içer geline bahşişler verilir. Kucağına erkek çocuk oturtulur.

Gelin ve damadın dini nikahları kıyılır. Nikahtan sonra her ikiside namaz kılar. Gerdeğe girmeden önce damadın arkadaşları damadın sırtına yumruk atarlar.

Düğünalanı dağılır. Kız tarafından artık kimse kalmamıştır. Aynı gece gelin ve damat bir kaç yakını ile kızevineel öpmeyegötürülür. Damatgelininannesinin elini öperken eline parasıkıştırılır. Bunasüt parası veya helallik denir. Tekrar aynı gece çok geçte olsa damat evine dönülür. Buna ayak dönüşüdenir. Ayak dönüşü bazı köylerde 3, bazı yerlerde 1 hafta sonra gidilir.

Ertesi gün gelin sabah erkenden kalkar. Ekmek için hamur yoğurur. Hamurların birine para koyar. Ekmeğin içindeki para kime çıkarsa gelinin onu çok seveceği inanılır. Ertesi gün gelinin eşyası ve çeyizleri odada sergilenir. Gelin daha önce den hazırladığı bohçaları hediyeolarakaile bireylerine verir.

Düğün telaşı bitmiş artık yeni yaşam başlamıştır. Gelin aile bireyleriyle işaretle konuşur ve yanlarında yemekyemez. Buna gelinlik etmedenir. Kaynbabadan izin çıkana kadar gelin bu şekildedavranır. Kaynbiraderlerin yaşı küçükbile olsa abi diye hitap eder. Günümüzde bu geleneklerin birçoğu ortadan kalkmış veya biçim değiştirmiştir.

Magari
MİMARLIK, BİLGİSAYAR, İLETİŞİM HİZMETLERİ, PROJELENDİRME VE AHŞAP İŞÇİLİK
Kamil Kaptan
mimar,
İş Tel: (0212) 529 84 22 Ev: 587 49 12
Mobil: 0532 462 76 08
Kızılelma Cad. Ömer Seyfettin Sok.
Çimen Ap. No: 12/4 Fındıkzade - İstanbul

Maçaheli'den İstanbul'a Göç Eden Bir Aile*

Celal ŞAHİN (KONDARİDZE)

Çveneburi: Bir Gürcü olarak İstanbul'a gelişiniz ve başınızdan geçen ilginç anılarınızı anlatırmısınız?

Hasan Zengin: Tabi, memnuniyetle

Maçaheli'de rahmetli baban Osman Şahin'in bize öğrettiği lâstik dikme işinden bahsetmeden geçemeyeceğim. Baban Şavşat-İmerhevi köylerinden Çihvishevlilerden bir hafta kurs görmüş ve lâstik dikmesini öğrenmişti. O da bize öğretti, ama baban daha güzel şekilde sağ ve sol ayakkabı olmak üzere dikerdi. Çihvishevlilerin sağ sol ayrımı yoktu. Biz Maçahelilileri böylelikle çarık giyme zahmetinden kurtarmış olduk. Askere gittiğimde hep kafamda ya Samsun-Çarşamba, ya da Muş İli'negitmeyidüşünmüşümdür Rahmetli Kadir Akdemir, alış-veriş için İstanbul'a gelişlerinde babaannemin kardeşi Rahmetli Batumlu Hoca Efendi olarak bilinen Osman Nuri Efendi ile karşılaşır. Yıl 1948. Dedem Borçka-Maçaheli'de bulunan Zengin ailesiyle irtibat kurmasına vesile olmasını Kadir Efendi'den ister. İrtibat kurulur ve babam 1950'de Zekeriya Zengin ve eşini dedeme bakmaları için İstanbul'a gönderir. Ben de böylelikle İstanbul'a gelmeye karar verdim. Dedemi tanımıyordum. Asker dönüşü dedeme uğradım. Beni rıhtımda karşılamaya inmişler ama ben onları göremeden onlardan evvel dedemin evine geldim. Dedem "Beni baban memleketime götürmek istiyor, sen buna mani ol, sen de burda kal" gibi konuşmalarla beni ikna etti. İstanbul'a geliş öykümüz böyle başladı

İstanbul'a gelmeden önce köyde iken köy vergi listeleri asılırdı ve insanlar vergiye itirazda bulunurlardı. "Yalu bu ne çok vergi isabet ettirmişler, Sanki ben Artvinli milyoner Gogitoğlu muyum" diye insanlarımız vergiye itiraz ederlerdi. Ben de çok merak ederdim ki bu milyoner Gogitoğlu kimdir diye. İstanbul'da dedeme bu adamı çok merak ettiğimi söyledim. Birkaç gün sonra dedem pencereden dışarıyı seyrederken "İşte senin merak ettiğin Gogitoğlu, işte sokakta yürüyor" diye bana göstermişti. Ben de sokağa fırladım ve adama yetiştim. Kendimi tanıttım, şöyle bem baştan ayağa kadar süzdükten sonra adresini verdi ve "bana uğra, sen ileride büyük adam olursun" dedi ve bana şunu unutma diyerek "Daima geriye bak, ileride olanlara bakıp (Zenginlere) onlar gibi olmak için kendini harap etme" öğüdünü verdi.

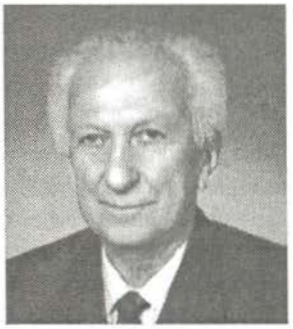

Hasan Zengin

çveneburi: Siz ailece İstanbul'a gelince Maçaheli'li olarak İstanbul'da kimler vardı.

Hasan Zengin: : Amcan Mevlüt Şahın, Zülküf Yavuz, Remzi Yavuz, Mahmut Özgöz. 1950 Nisan'da Zekeriya Zengin ve eşi, 1950 Ağustos'unda Haydar Zengin ve bir de Vacaroğlu ailesi vardı, ailece hep gider gelirdik, 1952'de de ben geldim.

çveneburi: İstanbul'da negibi işler yaptınız, inşaat sektörüne nasıl girdiniz?

Hasan ZENGİN: Sn. Gogitoğlu'nu yazıhanesinde vermiş olduğu adreste buldum. Meramını anlattım. O da "bu yazıhaneyi size vereyim, torunlarımla iş yapın" dedi. Ben de kabul ettim ve onlarla Avkanav makarna fabrikasını kurduk. 1956'dan 1960'a kadar devam etti. Zekeriya onun torunu ile fabrikada kalıyordu, Ben de onun yazıhanesinde kalıyordum. 1960'ta fabrikayı bıraktık. Acaba ne yapalım diye bir bocalama devresi geçirdik. Servet Dalkıran ile naylon işine bulaştım. O arada pardösü işi çıktı. Bundan sonra tutunmaya başladım. Maçaheli'de

(*) Yakında çıkacak olan Maçahelili Rehberi adlı eserde de yer alacaktır

bulunan Hasan amcama bir pardösü yolladım. Ondan sonra telgraflar gelmeye başladı ki biz de parayla pardösü istiyoruz diye. Daha sonra kumaşın nerede olduğunu buldum. Kalın bir kumaştı, imperteks çıktı.

Berberyan isimli bir Ermeni kumaşları diktirip 110 Liraya mal ettiği malı ordu kooperatifine 450 Liradan satıyordu. Ben Harbiye'ye gittim, bir generalle tanıştım. İşi ben almak istiyorum dedim. O sırada 36 makineye iş veriyordum. General, bir yüzbaşı ve birbaşçavuşun iş yerimi görüpişin bana verilip verilemeyeceğimi raporetmelerini istedi. Görevli subaylar geldiler ve iş yerlerimi gezdiler. Olumlu rapor verdiklerinden, Ermeni'nin bütün mallarını toplayıp iade ettiler. Ben 110 liraya mal ettiğim malı ordu kooperatifine 300 liraya veriyordum. Berberyan beni mahkemeye verdi ki imperteks benim amblemimdir diye. O arada kumaş azaldı ve git gide bulunamazoldu. Mahmutpaşa'da kumaş tüccarlarından Baruh vardı. Onlara gittim, uzun koridoru olan bir dükkandı, içeri girdim, yazıhanede 5-6 kişi oturuyorlardı. Selam verdim. Selamımı aldıktan sonra, kendilerinde imperteks kumaşları olduğunu bana soylediler, onun için geldim diye açıklamadan bulundum. İçlerinden biri bize de lazım ama bulamıyoruz deyince bende geri dönüp uzaklaştım. Biraz yürüdükten sonra birisi arkamdan yetişti ve "sen kimsin" diye sordu. Ben de "ben Hasan Zengin'im dedim. Adam biraz şaşırır bir tavırla "sen .Hasan Zengin, seen" diye tekrar tekrar sordu. V'e koluma girerek "hele biraz gelessen" diye yazıhaneye geri götürerek ordakilere "işte bu Hasan Zengin" diyerek oradakilere tanıştırdı. Oradakiler hepsi ayağa kalktılar ve beni buyur ettiler. Bu ilgiye şaşırdım. Meğer Ermeni Berberyan bunları da imperteks benim markam, amblemim diye mahkemeye vermiş, kumaşı satmayakorkuyorlarmış, olanları anlatarak beni depoya iki kat alt kata indirdiler. Rengarenk imperteks kumaşı ağzına kadar dolu. Bana "istediğin kadar al" dediler. Ben de "hele yazıhaneye gideyim durumuma göre siparişi vereceğim" dedim. Bir dükkana uğrayıp düğme alacaktım. Yazıhaneye birazgeç geldim. Baktım ki imperteks kumaşı doldurmuşlar, telefon ettim ki ben sipariş vermeden niçin getirdiklerini, ihtiyacım kadar sipariş verecektim dedim. Telefonda "sen para merak etme, kimse para için sana gelmez sen çalış" diye karşılık aldım. Bana sordular ki mahkeme ne olacak, ben de "Ben kazanacağım, Berberyan'a duman attıracağım" deyince bana olan güvenleri daha da arttı. Sonunda mahkemeyi kazandım ve kendilerine "Bakın mahkemeyi kazandım, şimdi istediğimiz gibi kumaşınızı rahatlıkla satabilirsiniz" dedim. Bir müddet sonra piyasada bu pardösüler 70-80 liraya düştü. Araştırdım ki meğer iş yaptırdığım şahıslar makas payı diye artırdıkları kumaşla pardösü yapıp piyasaya sürüyorlar. Benim de üç oda dolusu pardösüm var. O arada Besim Bey bana inşaat işine girmemi tavsiye ederek Milli Eğitim'in emanet usülü yaptırdığı inşaatları kendilerine verebileceğini söyledi. Elimdeki malımı maliyetime bir Yahudiye sattım. Ve Silivri-Büyük Sinekli Köyü İlkokulu'nun lojmanı inşaatını aldım. Bana verilen süreden 61 gün önce teslim ettim. O arada Dalamandra Köyü İlkokulu'nun ek bina inşaatını da Davut, Ahmet ve Rıza Yavuzlar almışlardı. Zamanında bitiremediler veek süre istediler. İşte ilk inşaata başlamam böyle oldu. Bu arada mide kanaması geçirdim.

Moralim bazı sebeplerden dolayı bozulmuştu Bu arada Taksim'de İnönü'nün konuşması vardı ben de dinlemeye gitmiştim. Acıkınca lokantaya girdim ve yemeğimi yerken lokanta sahibi yanıma gelerek "Beyefendi sizi buralarda hiç görmedim, kimsin, nerelisin" diyesorular sordu. Ben de inşaatımüteahidi olduğumu, Artvin-Borçka kazasının Maçahel nahiyesinden olduğumu ve şu anda Kocamustafapaşa'da oturduğumu söyleyince bana "Benimde Kocamustafapaşa'da arsam var. Üzerine inşaat yapar mısın" dedi. Ben de "gel yazıhaneme görüşelim anlaşırsak yaparız" dedim. Geldi anlaştık, inşaat 4. kata gelince bir yazı geldi ki derhal inşaatı terket, arsa sahibinin borcu var diye. Çok moralim bozuldu ve aşırı sinirlendim. Derhal çağırdım ve "Hemen tapu vereceksin! Aksi halde olacaklardan ben sorumlu değilim" dedim. Biraz direndikten sonra tapuyu verdi. Hiçbir güvencem olmadan verilen söze güvenerek iş yaptım. İşi bitirdim. Sonra bir arsa aldım ve çocuklarımın okuduğu okulda da okul-aile birliği başkanlığı yapıyordum. Orada çalışanlar "sen inşaatyap hepimizbirerdaire alacağız" diye bana cesaretverdiler, ancak bir kişi aldı. Bugüne kadar çeşitli sinema salonları, tiyatro binaları ve konutlar dahil çocukların şu anda yaptıkları ile ikibine yakın tapu dağıttım. Allaha şükür ki son meydana gelen 17 Ağustos Depreminde hiçbir binam zarar görmedi. Çok çok şükrediyorum. Ve artık evde oturuyorum.

çveneburi abonesi olunuz, abone bulunuz...

Maçaheli'de Eğitim-Öğretim*

Celal ŞAHİN (KONDARİDZE)

Okur-yazar oranı %90 dolayındadır. 60-65 yaş altındaki kadın ve erkeklerin tümü ilkokul mezunudur. Tüm köylerde ilkokul binaları bulunmaktadır. Köylerdeki ana okulların 1930-1935 yılları arası açılışları yapılmıştır. İhtiyaçlar çoğalınca 10-15 öğrenci kadar sayılarında azalmalar olmuş, mahalle hatta köy okullarının kapanmasına nedenolmuştur. Zorunlu eğitim -öğretim sekiz yıla çıkınca ilkokulların isimleri "ilköğretim okulu" olarak değiştirilmiştir. Camili ortaokulu ile Camili ilkokulu birleştirilerek Camili İlköğretim Okulu olarak eğitim-öğretim yapmaktadır. 1999-2000 öğretim yılı için Camili ve köy okulları için PİO-(pansiyonlu ilköğretim okulu) adıyla merkezde toplanmak üzere İl Milli Eğitim Müdürlüğünün bina ve müştemilatı için çalışmaların yürütüldüğü gözlemlenmiştir.

Maçaheli insanları okumaya büyük ilgi duymaktadır. Gelir düzeyi düşük ve ekonomik girdisi az bulunan yöre insanı kurtuluşu okumakta bulmuştur. Çeşitli zorluklara rağmen aile reislerinin kararlı tutumları ve aile içi dayanışma ile çocuklar okusunlar diye teşvik edilmektedir.

1976-1977 öğretim yılına kadar Camili ve çevre köyleri çocukları ortaokul ve ileri eğitimleri için Borçka Ortaokulu, Murgul Ortaokulu, Artvin Ortaokulu vb. okullarda eğitimegittiler. Öğrencilerin ve ailelerin çektikleri bu zorlukları gelecek nesillerin bilmelerindefayda gördüğümüz için o dönem koşullarını buradaanlatmak istiyorum.

1964-1965 Öğretim Yılındaki Koşulları:

Ekonomik koşulların çok kısıtlı olduğu o dönemlerde bir öğrenci velisi anılarını şöyle anlatmaktadır. "Çocuğum ilk okulu köyde bitirdikten sonra bana okumak istediğini söyledi. Çok sevindim ama kara kara da düşünmeye başladım. Camili-Borçka oto ücreti on beş lira idi. O tarihte yol henüz, Düzenli Köyü başına "SAMSUS KEDİ" ye kadar yapılmıştı ve cip çalışıyordu. Bir yandan okul kıyafetleri, Borçka'da kalacakları ev, kışlık yiyecek ihtiyaçları vb. sorunları vardı. Köyümüzden ve komşu köylerden okumak isteyen çocukların velileri toplanıp yapacaklarımızı ve çözüm yollarını konuştuk. 3-5 öğrencinin peşine bir veli gidecek ve okula yerleştirilecekleri. O yıl komşularım bunu uygun gördüler. Öğrenci kayıtları başladıktan sonra diğer gruplarla birlikteyaya olarak ondörtsaatte Borçka'ya ulaştık. Gecekondu'da kaldıktan sonra sabah ilk işimiz öğrencileri kayıt ettirmek oldu. Kalacaklarıev için Borçka-Yeniyol mahalle insanları olağanüstü gayretle cüzi miktar ücretle evlerini kendi çocuklarına verir gibi tahsisediyordu. Kendilerine teşekkür ediyoruz. Öğrencilerin okul ihtiyaçlarını temin ettikten sonra yemek için fırın ve bakkala bir kefil göstererek dört ay veresiye için anlaşma yapılıyordu. Karne tatili borçlar ödenip öğretim yılı sonuna kadar tekrar borçlanmaya gidilirdi. Çeyrek ekmek (150-160 gram) + 50 gram helvanın fiyatı 65 kuruş. Yağlı sadesi 125 kuruş olarak temin ediliyordu. Olanakları olmayan öğrencilerde Borçka Ortaokulu pansiyonunda dört sekiz, kişilik koğuş (oda) larda kalıyorlardı. Okul idaresi kamu kurum ve kuruluşlarının desteğiyle pansiyonda kalan öğrencilere sabah akşam sıcak yemek veriyordu. Toplu olarak karne tatili için ocak sonuna doğru 56 kilometrelik Borçka-Maçaheli yolculuğu başlıyordu. Yolculuk Klaskur (Aralık Köyü)'a kadar cip ile oradan yaya olarak Yukarı Klaskur'aakşam namazına kadar ecfakar Fikri Dayı (Fikri Mısırlıoğlu)'nun evine ulaşılırdı. Odasını otel gibi ücretsiz olarak Maçaheli'lilere tahsis etmişti Sobası her zaman odunla dolu sıcak yemeği ikram ederek yıllarcaMaçaheli'lilerehizmetteden Fikri Mısırlıoğlu'na candan minnet ve teşekkürlerimizi sunuyoruz. Ayrıca Goradze Şaban ve Hekim ile diğer ev halkına da teşekkür ediyoruz. Gece bu dostların evinde 15-20 kişi konaklar ve sabahnamazından sonra dik yokuşu olan yolu takiben "Etzriya Kedi, Yayla Karakolu ve Mısırlıoğlu Yaylası'ndan araba yolu ile karla kaplı yollardan yaya olarak Düzenli Köyü'ne inilirdi. Yorgun düşen insanlar Düzenli'deki akraba ve komşularda gecekonaklayarak dinlenir ve ertesi günü evlerine ulaşırlardı. Tatil bitiminde yine aynı güzergah ile velilereşliğinde ayaklara kar hedikleri (thilamuri) giyilerek öğrenciler Borçka'ya ulaştırılırdı.

(*) Yakında çıkacak olan Maçaheli Rehberi adlı eserde de yer alacaktır.

Bir Gürcü Köyü: Hasancık

Süleyman ÇALIŞKAN

Konumu: Ordu ili Fatsa ilçesine bağlıdır. Ordu-Sivas karayolu üzerinde güneye bakan kısmında bulunmaktadır.

Tarihçesi: 93 harbinde Batumi'den gelen Gürcülerin bir kolu Fatsa üzerinden bu yöreyi seçmişlerdir. Yöre itibari ile Batumi yöresine benzediğinden Hasancık köyüne yerleşmişlerdir. Köyün ismini hasanağa kuşundan esinlenerek koymuşlar. Köyün ortasından ırmak geçmektedir. Her iki yüzü de dik yamaçtır. Evler ağaç oymalıdır. Genelde evlerin altında ahırlar bulunmaktadır. Her evin bir serendesi ve samanlıkları mevcuttur. Tarım genelde insan gücü ile yapılmaktadır. Ulaşım yeni sağlanmıştır. Köyde oturan Gürcülerin çoğunluğu Çavuşoğlu (Batumi'deki lakabı Javanidze), Delisimailoğulları, Dakıdzeler, Davutoğulları'ndandır. Bu köyün iklimi ve hava şartları Batumi'deki eski yerlerine uyumlu olması nedeniyle ortalama yaş oranı 85-90 civarındadır. Halk genelde yakıt olarak odun yakmaktadır. Halen evlerde ocak dediğimiz şimdiki adı şöminemevcuttur

Nüfusu: Köy nüfusu 350 kişidir. Köy nüfusundan fazlası Ordu ve İstanbul'da gurbette yaşamaktadır. Köyün gerçek nüfusu fındık ayında ortaya çıkmaktadır. Yöre halkı dedelerinin toprağına çok saygı duyduklarından her yaz kısa da olsa köyde kalmayı tercih ederler. Okuma oranı % 80'dir. Köyde sağlık ocağı, iki ilkokul ve her mahallede dikiş nakış kursları mevcuttur. Telefon, elektrik ve su her evde mevcuttur.

Gelenekleri: Geleneklerine çok bağlıdırlar. Her yazın geleneksel piknik düzenlerler. Çoğunluk köyde olmasa da bu piknikilere iştirak edilmektedir. Piknik yemeklerinin hepsi Gürcü yemeklerinden yapılır. Gürcü kavurması, Gürcü tavuğu, lobiya, cagızmarı, dolma, kuymak gibi. Genelde Gürcü olanlarla evlilikler yapılır. Düğünler eski usülde yapılmaktadır. Kız evi yakınsa atla gidilir. Bol bol mermi atılır. Genelde halk türküleri söylenir. Bayramlarda cami çıkışı büyüklerden başlamak suretiyle sıra ile bayramlaşma yapılmakta-

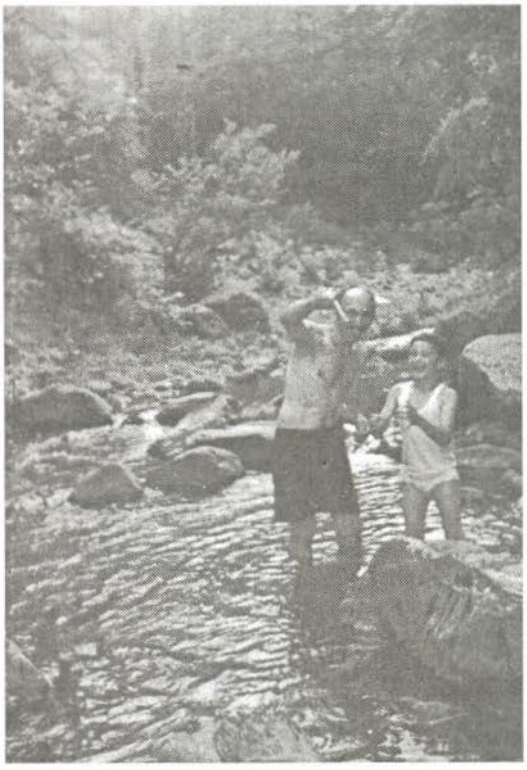

dır. Köy halkı dinine çok düşkündür. Bayramgi'nüher evde geleneksel patates dolması yapılır ve gelene ikram edilir.

Tarihi Yer: Köyün bulunduğu yer daha önce orman olduğundan tarihi yerlere rastlamak mümkün değildir. Fakat tarihi gürgen ağaçları vardır. kalınlığı en az bir metreyi bulmaktadır. Bu ağaçlar halen bulunmaktadır.

Ekonomi: Köy halkının en büyük ekonomik kaynağı fındıktır. Bundan başka mısır ve patates yetiştirilmektedir. Patates ve mısır ihtiyaç kadar yapılmaktadır Arıcılık ve hayvancılığın fındığa ek olarak ekonomiye katkısı vardır. Bu köyün halkı çok çalışkan ve dürüsttür. Halk genelde Gürcüce konuşmaktadır. Halen geldikleri yerin şivelerini kaybetmediler. Çok yaşlılar Türkçe'yi zor konuşmaktadırlar.

Türkiye'deki Gürcü Köyleri-14

Artvin-Yusufeli'de Köy ve Yer Adları

Taner ARTVİNLİ

OB ARTVİN (Geçen sayıdan devam)

Eski ve Yeni Adı	Bağlı olduğu Köy
KÖLİK/KÖLİK-SÜFLA (AŞAĞI KÖLİK=SEBZECİLER)	
Divanı Lügat-ı Türk'te KOLIG kelimesi "gölge" anlamına geliyor ki, köyünkonumunda buna tam uygun düşmektedir. İlçeye uzaklığı on üç kilometre olan köy, Yusufeli-Artvin karayolu üzerinde olduğundan hareketlidir. Konaklama yerleri mevcuttur. Köyde yetiştirilenzeytin, halkın en önemli geçim kayanağıdır.	
KÖLİK/KÖLİK- ÜLYA (YUKARI KÖLİK =IRMAK YANI)	
İlçeye uzaklığı altı km olan köyün yedi mahallesi vardır. Toprağı tarıma elverişli veçok verimlidir. Köyünen büyük sıkıntılarından birisi, Çoruhnehri üzerinde bulunan veköyü Yusufeli-Artvin karayolunabağlayan asma (halat)köprünün avaçgeçişine müsait olmamasıdır.	
Kölik mh. (Yeniyuva)	Irmakyanı
Könüragara mz.	Sebzeciler
Könalar mh. (Pınarbaşı)	Balalan
Köprühaşı mh.	Çeltikdüzü
Köprübaşı mh.	Çevreli
KÖRTA (YARBAŞI)	
Kuruluş tarihi kesin olarak bilinmemektedir. İlçeye uzaklığı otuz kilometredir. 1960'lı yıllarda köyün yaklaşık %60'ı Almanya'ya gitmiş, bir kısmı kesin dönüş yapmıştır. Temel geçim kaynağı zeytin olmakla birlikte, tahıl ürünlerie de yetiştirilir. Vaktiyle köyün her tarafını kaplayan ormanlar bugün yok olmaya yüz tutmuştur.	
Kosroğlu mh.	Boyalı
Kotü mahalle mz.	Tekkale
Koybaşı mh.	Köprügören
Köydibi mh.	Köprügören
Köyiçi mh.	Bademkaya
Köyiçi mh.	Irmakyanı
Köyiçi mh.	Narlık
Kuldiget mh. (Kumlu)	Alıparmak
Kuprat mh.	Alıparmak
Kupriyet mz.	Bıçakcılar
Kurbanoğlu mh.	Kılıçkaya
Kurdat mz.	Alıparmak
Kurugil mh.	Işhan
Kuruket mz.	Demirköy
Kurtlar mh.	Alanbaşı
Kuruniget mh.	Çevreli
Kusara mz.	Tekkale
Kuvap ya.	Balalan
Kuzey mahalle	Demirkent
Kuzey mahalle	Esenyaka
Kuzey mahalle	Morkaya
Kuzey mahalle	Yukseköba
Kuzlucami h.	Tarakçılar
Küçük Çörgenis mh. (Karadağ)	Yamaçüstü
Küçükyayla	Taşkıran
Kürdat ya.	Alıparmak
Kürget mh. (Yassıkaya)	Dokumacılar
Küşnara mh. (Dutlupınar)	Öğdem
Kâlmahat ya.	Bostancı
Kâpraşet mh. (Soğukoluk)	Öğdem
Kâret mz.	Çıralı
Kganaletmh. (Setbaşı)	Öğdem
Kganaet mh. (Anıklı)	Bahçeli
Kgazahora mh. (Kazım Karabekir)	Yusufeli Merkez
Kgravet mh. (Ulupınar)	B. Kaya
Kgravet mz. (Salkımlar)	D. Kent
Kgont mh. (Gözbaşı)	Balaban
Kgontlar mh.	Avcılar
Kgop. mh. (Kayalık)	Kılıçkaya
Kgopal mz.	Demirkent
Kgoşekaraya.	Alıparmak
Kgoşnahalya.	Dokumacılar
Laçingil mh.	Çevreli
Lantat mz. (Yıntbaşı)	Yüncüler
Lantiyet mh. (Üysallar)	Çıralı
Laşet ya.	Evren mh. (Ahalı)
Lavaşem mz.	Alıparmak
Lazgil mh. (Demirkalem)	Alıparmak
Lazgilmz.	Alıparmak
Lazlar mh.	Avcılar
Lazoğlu mh.	Boyalı
Livanet mz.(Ayvalı)	Yüncüler

(Devam Edecek)

Sözlük ლექსიკონი

(Geçen Sayıdan Devam)

(LAZCA)	(MEGRELCE)	(GÜRCÜCE)	(TÜRKÇE)
ლაზური	მეგრული	ქართული	თურქული
იძღენ	ირძღუნ(ნ)	ძღება	doyuyor
იხაზირს, იხაზირენ	იხაზირებუ იმზადებუ	ემზადება	hazırlanıyor
იხელს	ოხიოლუ(ნ)	ხარობს, ლხენს	seviniyor
იხი,ბორი, ბავრა	ბორია	ქარი,ბორია	yel, rüzgar
იხმარს	იხვარს	ხმარობს,იხმარ	kullanıyor
იხორონს, ხორონაფს	სხაპუნს	ცეკვავს	dans ediyor, oynuyor
იხოსარს	იშვიტინანს	იქყიტება	gizli bakıyor
იჯერს	იჯერს, იჯერენს	იჯერებს	inanıyor
იჯოხუმს, იჯოხუფს	იძახე(ნ)	იძახის	çağırıyor

Çhikvta Kortzili - 10

(Geçen Sayıdan Devam)

ფრინველნი რომ გაზიდულობაში იყუნენ, მელა მოჰშარვოდათ ახლოს. დიდ ხანს უთვალთვალა ცბიერმა ცხოველმა ტყის ჭირიდან და შეღიდა დროს, ფიქრობდა, ჯერ კარგად დათვრნენ, მაშინაა ჩემი დროთო. მელა იმ დროს დაინახეს რომ ას-ის იყო უნდა ნუფე-დედოფლისათვის ეტაცა ჭირი. ატუდა ხმა, უცირიალი აიშალა ფრინველთა გუნდი, ხოლო ნისკარტდაღებული არწივი ეძგერა მელას და ერთს წამს სული გააფრთხობინა, ფრინველნი გაიფანტნენ: ზოგი ხეებზე შესხდა, სხვა მაღლა ტრიალებდა. დაბლა არწივი და კოდალა-ღა დარჩნენ აფადმყოფმა თავებიც განაძის ხმაზე ხორო მოძებნა. არწივმა კოდალაც გაათავისუფლა და უთხრა: ქე, მაქარვა მაშატიებია, რადგანაც ნახვამი იყავი, და მერე

აღარ გაბედო, თორემ ვაი შენს ტყავსო. თითონაც აფრინდა, აფრინდა მაღლა, თითქოს ცას მიეკრა, და იქ ირგვლივ დაიწყო ტრიალი.

HABERLER/BASINDAN
A- DERNEK /VAKIF HABERLERİ

Gürcü Üniversitesi Kuruluşu İçin Yeni Vakıf

İstanbul'da bir Gürcü Üniversitesi ve Kültür Merkezi kurmak amacıyla "Türk-Gürcü Eğitim ve Kültür Vakfı"

Vakıf Müteşebbis Heyeti birarada

adı altında yeni bir vakıf kuruldu. 01.Haziran 2000 tarihinde "Müteşebbis Kurucu Heyet"in yaptığı toplantı sonucu vakfın kuruluş kararı alınmış ve 18.Haziran.2000 tarihinde de yine İstanbul'da noter huzurunda resmi kuruluş gerçekleştirilmiştir. Kurucular arasında iş adamlarından Nihat Gökyiğit, İsmet Acar, Simon Zazadze ve Fehmi Yılmaz gibi isimler bulunurken ayrıca emekli generaller, emekli valiler, bürokratlar ve halktan geniş bir katılımcı kitlesi de kurucuüye olarak yer almışlardır.

Vakfın amacı kısa sürede İstanbul'da bir Gürcü Üniversitesi ve Gürcü Kültür Merkezi kurarak eğitim ve kültürel hizmetler gerçekleştirmektir.

Vakıf Üyeliği ve daha geniş bilgi için:
Mevlüt Artvinli :0312-4339574
:0532-4576934
Fehmi Yılmaz :0216-3378060- 3362929

İstanbul Gürcü Derneği'nde Seçimler Yapıldı

İstanbul'da 1987'den beri faaliyette olan Batum ve Havalisi Kültür Dayanışma Derneği'nin genel kurulu 23/04/2000 tarihinde yapıldı. Seçimler çok samimi ve dostluk havası içinde geçmiş ve tek liste ile girilen seçimlerde yeni yönetim kurulu üyeleri belirlenmiştir. Seçimlerde, Avni Arapoğlu başkanlığındaki yönetim kuruluna şu üyeler seçilmiştir: Süleymen Moran, Fikret Şenol, Dursun Atabek, Mehmet Emin Kaya, Osman Nuri Mercan, Mürsel Turan, Mülkü Önal, İdris Aslan.

Dernek yeni bina temin edilinceye kadar geçici olarak aşağıdaki adreste faaliyet göstercektir

Ahmet Kutsi Tecer Caddesi, No: 25 Merter - İstanbul
Tel No:0 212 5549123 - 5756532

Orhangazi Gürcü Derneği'nde Seçimler Yapıldı

Bursa Orhangazi'de "Orhangazi Kafkas Kültür ve Dayanışma Derneği" adı altında faaliyet gösteren Gürcü derneğinde 12/03/2000'de genel kurul yapıldı ve yönetime Ahmet Kahraman başkanlığında Niyazi Kaymak, Ali Kaynak, Süleyman Demir, Murat Demirci, Rıfat Can ve Abdullah Acar seçilmişlerdir. Denetleme kuruluna ise Rıfat Demircan, Zekeriya Arslan ve İsmail Gül seçilmişlerdir.

Dernek Adresi: Orhangazi Kafkas Kültür ve Dayanışma Derneği
Arapzade Mahallesi, Osmanbey Caddesi, NO:23.
Orhangazi - Bursa
Tel : 0224 573 7048

"Gürcü - Türk İş Adamları Derneği" Gecesi Yapıldı

"Gürcü - Türk İş Adamları Derneği" ilk kuruluş gecesi 12/06/2000 tarihinde Tbilisi'de ki Sheraton Otel'inde yapıldı. Kalabalık bir işadamı, politikacı, bürokratlar ve medya mensuplarının katıldığı gecede 'Simi' grubu Gürcüce şarkılar söyledi. Gecede Türkiye Büyükelçisi Sn. Burak Gürsel'de bir konuşma yaparak Gürcü - Türk dostluğunun gittikçe geliştiğini ve bu gelişmede Türk ve Gürcü işadamlarına çok görev düştüğünü belirtmiştir

İstanbul'da "Türk - Gürcü Dostluk ve Dayanışma Gecesi"

E. Şevardnadze Türkiye - Gürcüstan Dostluk ve Dayanışma Vakfı tarafından düzenlenen "Türk Gürcü Dostluk ve Dayanışma Gecesi" 23 Nisan 2000 tarihinde İstanbul'da Dedeman Otel'inde gerçekleştirildi. Geceye çok miktarda Türkiye'li Gürcü işadamları yanısıra Gürcüstan Başbakan Yardımcısı Tedo Isakadze, Gürcüstan Eğitim Bakanı A.Kortozia, Gürcüstan Cumhurbaşkanlığı Özel Kalem Müdürü Rusudan Gorgiladze ile Gürcüstan Süleyman Demirel Üniversitesi temsilcileri katıldılar. Ayrıca Artvin Vakfı, Maçahleli Vakfı, Inegöl, İznik ve Rendek Gürcü dernekleri başkanları ve üyeleri ile çok miktarda çveneburi'nin katıldığı gecede Kaf

Dağı Grubu, Bayar Şahin, Ümit Tokcan, Marlen-Nino Adamadze ve Vahtang Makalatia Gürcüce şarkı ve türkülerle misafirleri coşturdular.

İlki Ankara'da yapılan bu gecelerin Bursa ve İzmit gibi Gürcü nüfusun yoğun olduğu yerlerde de yapılması gündeme gelmiştir.

Koçbayır Köyü Gürcü Derneği Gecesi Coşkuyla Kutlandı

Balıkesir - Gönen'e bağlı ve halkının tamamı Gürcü olan Koçbayır köyü dernekleşerek sesini duyurmaya başladı. Derginizin kurucusu olan Ahmet Özkan Melaşvili'nin de doğduğu köy olan Koçbayır köyü "Koçbayır Köyünü Yaşatma ve Güzelleştirme Derneği" adı altında bir derneğe sahip oldu. Dernek 06.Mayıs 1999'da kuruldu ve ilk kuruluş gecesini 03.Haziran 2000'de İstanbul'da gerçekleştirdi. Geceye Bursa, Ankara, Balıkesir ve Yalova'dan katılan kalabalık bir çeneburi topluluğu, Gürcü müziği eşliğinde şarkılar söylediler ve Gürcü oyunları oynadılar. Geceye ayrıca Gürcü müziği sanatçısı Bayar Şahin'de Gürcüce türküler okuyarak renk kattı.

Koçbayır Köyü Derneği, A.Naci Güven başkanlığında Ahmet Bahar, Ali Ergür, Yaşar Tanrısever, Fevzi Bahar ve Ayhan Yılmazdan oluşmaktadır.

Gecede otantik müzik aletlerine de yer vardı.

Adres: Koçbayır Köyünü Yaşatma ve Güzelleştirme Derneği
Koçbayır Köyü - Gönen - Balıkesir

Gemlik Gürcü Derneği Yeni Adresine Taşındı

1994 yılından beri faaliyetlerini başarılı şekilde sürdüren "Gemlik Acara Gürcüleri Kültür ve Dayanışma Derneği" 20/05/2000'de yeni adrese taşındı

Derneğin Yeni Adresi: Balıkpazarı Mahallesi,
2 Nolu Cadde, 2 Nolu Cami Aralığı, Gemlik - Bursa
Tel No : 0224 5135067

Hendek Gürcü Derneği "Hıdrellez Şenlikleri" Düzenledi

Hendek Batum Havalisi Kültür Derneği tarafından 14/05/2000 tarihinde düzenlenen Hıdrellez Şenliği Hendek İhsaniye Köyü'nde 2500'ü aşkın kişinin katılımıyla gerçekleştirildi. Dernek başkanı Burhan Pehlevanile Hendek Kaymakamı Ergün Güngör'ün açılışkonuşmasıyaptığı şenlikte Bayar Şahin ve Mustafa Uzun Gürcü Müziği ve Gürcüce türkülerle halkı coşturdu. Gürcü halk danslarını akşam geç saatlere kadar oynayan katılımcılar bütün şenliklerin devamını dilemişler, ayrıca Sakarya Esnaf Odaları Birliği başkanı Hasan Alişan anlamlı bir kapanış konuşması yapmıştır.

YAYIN / KİTAP HABERLERİ

Batumi'den Galata'ya Göçün Romanı Yayınlandı

Yılmaz Karakoyunlu tarafından kaleme alınan ve Batumi'den İstanbul'a göç eden bir aileyi anlatan "Çiçekli Mumlar Sokağı" adlı roman yayınlandı. Doğan kitapçılık tarafından yayınlanan roman, kitapçılardan veya 0212 6770739 nolu telefondan temin edilebilir

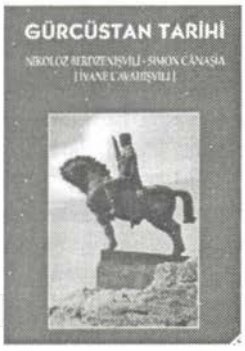

"Gürcüstan Tarihi" Kitabı ikinci Baskısı yapıldı

Sorun Yayınları tarafından ilki iki yıl önce basılan "Gürcüstan Tarihi" kitabı tükenmiş olup ikinci baskısı Haziran 2000'deyeniden basılarak piyasaya verildi. Ay-

rica. Ali İhsan Aksamaz tarafından yazılan "Lazlar" kitabı da Sorun Yayınları tarafından kitapçılara verildi

Gerek "Gürcüstan Tarihi" ve gerekse "Lazlar" kitabı dergimizden veya aşağıdaki adresten temin edilebilir.

Sorun Yayınları:
Alemdar Caddesi, Güzel Sanatlar Sokak, 5/2
Cağaloğlu - İstanbul
Tel: 0212 511 08 29, Fax: 0212 519 05 60

"Gürcüstan'ın Siyasi Coğrafyası" Tezi Yazıldı

Dergimizde daha önce yazısı yayınlanan Murat Şahin tarafından hazırlanan "Gürcüstan'ın Siyasi Coğrafyası" yüksek lisans tezi İstanbul Üniversitesi'nce kabul edildi.

"Yusufeli" Kitabı Çıktı

Taner Artvinli tarafından hazırlanan ve Artvin'in Yusufeli ilçesini tanıtan kitap Mayıs 2000'de tamamlanarak basıldı. Konusunda, şimdiye kadar basılanın kalın ve içerikolaraken geniş kapsamlı olan 'Yusufeli' kitabı büyük ve özverili bir çalışma eseri.

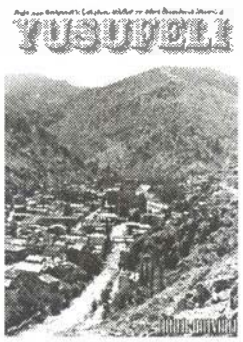

Yusufeli kitabında tarih, coğrafya, ekonomi, edebiyat ve köylerle ilgili ayrıntılı bilgileri en doğru şekilde elde etme imkanı vardır. Yusufeli kitabının köyler ile ilgili bölümü dergimizde yayınlanmaktadır

Yusufeli kitabını Taner Artvinli 0532-7165989 ve 0432-6123531 telefonlarından isteyebilirsiniz

"Artvin'deki Mimari Eserler" Adlı Kitap Çıktı

Yrd. Doç.Dr. Osman Aytekin tarafından hazırlanan "Ortaçağdan Osmanlı Dönemi Sonuna Kadar Artvin'deki Mimari Eserler" kitabı T.C. Kültür Bakanlığı tarafından yayınlanmıştır

Zorlu ve kararlı bir uğraşın emeği olan bu kitapta Artvin ve ilçelerinde var olan tüm mimari eserler, sanat tarihi disiplini çerçevesinde ele alınmıştır. Başlangıçta yörenin coğrafi durumu ve tarihçesi üzerinde durularak gelişimin daha iyi algılanması sağlanmıştır. Asıl konuyu oluşturan bölümde Gürcü dönemine ait manastır ve kiliseler, kaleler; Osmanlı dönemine ait camiler, türbeler, hamamlar, çeşmeler, köprüler, evler ve konaklar plan ve resimlerle her biri ayrı ayrı tanıtılmıştır. Değerlendirme kısmında sanat eserleri, plan ve mekan anlayışı, yapı elemanları, süsleme, malzeme ve teknik bakımından kendi aralarında ve dönemlerine ait diğer eserlerle karşılaştırılarak Hıristiyan, Müslüman ve Türk sanatındaki yeri ve önemi vurgulanmaya çalışılmıştır

Kültür ve turizm cenneti durumundaki Artvin'in tarihi eserler açısından hiç de azımsanmayacak bir potansiyele sahip olduğunu doğrulayan bu eser; çağımız ve gelecek için iyi bir kaynak olduğu kadar, belge niteliğini taşıyan özgün bir araştırmadır

Adı geçen kitap Kültür Bakanlığı kitapları satan kitapçılardan elde edilebilir

"Acara" Yazısı Yayımlandı

Yrd. Doç. Dr. Osman Aytekin tarafından hazırlanan 'Acara' adlı gezi inceleme yazısı Tarih ve Düşünce Dergisi'nin Mayıs 2000 sayısında yayımlandı. Artvin - Şavşat doğumlu bir Gürcü olan yazar, Gürcüstan'ın Acara bölgesine yaptığı seyahati ve incelemeleri bir tarihçi gözüyle bize aktarmış bulunuyor.

Dergi 0212 - 5117500 nolu telefondan temin edilebilir.

"Dolishana Kilise - Camii ve Güneş Saati" İncelemesi

Yrd. Doç. Dr. Osman Aytekin tarafından hazırlanan "Artvin Hamamlı (Dolishana) Kilise-Camii ve Güneş Saati" yazısı Ege Üniversitesi "Sanat Tarihi Dergisi"nin X'uncu sayısında yayımlandı. Çeşitli çizim ve resimlerle 15 sayfada anlatılan bu Gürcü Mimari eseri, Bagrat Kralı II. Sumbath tarafından 954-958 yıllarında yaptırılmış ve Osmanlı döneminde bir kısım camiye çevrilmiştir. İlgili yayın; Ege Üniversitesi - Edebiyat Fakültesi, Bornova - İzmir adresinden temin edilebilir

"Artvin ve Çevresindeki Türk İslam Eserleri Yüzey Araştırması" Yayımlandı

Osman Aytekin tarafından 1997-1998 yıllarında yapılan ve Artvin ve çevresindeki Türk İslam Eserlerini in-

eden çalışma Kültür Bakanlığı tarafından 2000 yılında yayınlanmıştır. Bu eserde Artvin merkez il ve ilçelerinden örnek evler incelenmiş ve bu evlerle ilgili fotoğraf ve planlar yayınlanmıştır. Mimari açıdan ilginç bilgiler içeren bu çalışma Kültür Bakanlığı - Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü - Ankara adresinden temin edilebilir

Gürcüce Dini Kitap Çıktı

"İmanın Altı Şartı" adlı kitabın Gürcüce çevirisi Damla Kitabevi tarafından yaymlandı. Kitabı edinmek isteyenler 0212 - 5262199 veya 0212 - 5110955 nolu telefonları arayabilirler.

"Son Ubıh" Kitabı Yayımlandı

Bagrat Shinkuba'nın romanı Son Ubıh. Ubıh halkının tarihsel olarak kısa bir dönem içerisinde nasıl neslinin tükendiğini anlatmaktadır.

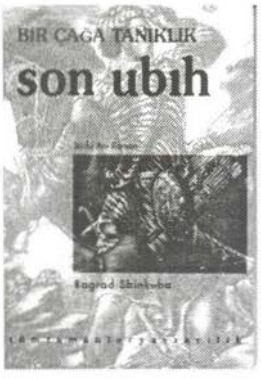

Kitabı, kitapçılardan veya Tünzamanlar Yayıncılık'ın (0216) 3494315 nolu telefondan temin edebilirsiniz.

Artvin Dergisi 10. Sayısı Yayımlandı

İstanbul Artvinliler Hizmet Vakfı Yayın Organı olarak yayınlanan Artvin Dergisi'nin bu sayısında işlenen konular arasında;

Vakıf, Kopenhag Kriterleri ve Türkiye, Artvin'de Osmanlı Dönemi Yapılarından Birkaç Örnek, Anadolu'nun Usta Fotoğrafçısı, 79. Yılında İstanbul'da 7 Mart, Artvin Öğrenci Yurduna Kavuşuyor, Alerji, DOKAP'ı Takip Ediyoruz, Naci Ayı Hikayeleri gibi konular yer almaktadır.

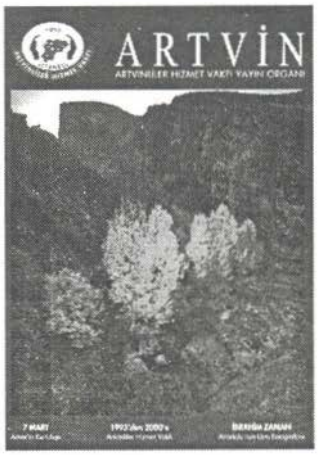

Edinme Adresi:
Artvinliler Hizmet Vakfı, Kozyatağı STFA Blokları, 8. Blok, Kat: 16, D:7, Erenköy/İstanbul
Tel: 0216 373 39 54/380 35 70
Faks: 0216 380 35 70

Tarih ve Toplum Dergisi'nde Kafkasya

Tarih ve Toplum Dergisi'nin Temmuz 2000 sayısında Kafkasya'yla ilgili beş makale yayımlandı. Makalelerden bir tanesi Kafkasya'daki göçlerle ilgili, bir tanesi Acara bölgesi ile ilgili, bir tanesi Gürcü alfabesi ile ilgili, bir tanesi Nartlarla ilgili ve sonuncusu da Gürcüstan'ın batısında yaşayan Gürcü kavmi Megrellerle ilgilidir. Dergiyi edinmek isteyenler;

Tarih ve Toplum, Aylık Ansiklopedik Dergi, Klodfarer Caddesi, İletişim Han Cağaloğlu/İstanbul
Tel:0212 516 2260
Faks: 0212 516 12 58

Mjora Kitap Dizisi'nin İkinci Sayısı Çıktı

Lazların kültür sanat ve tarih dosyası Mjora'nın ikinci sayısı çıktı. Çvandi Köyünün Sosyolojik Yapısı, Kaçkar Dağının Ve Fırtına Vadisi'nin Doğal Değeri, Laz Folklorunda Düğün Düğünle İlgili Ritüeller ve Japon Dilbilimci Goişi Kojima'nın Lazca diyalektler üzerine bir makalesi dikkat çeken yazılar.

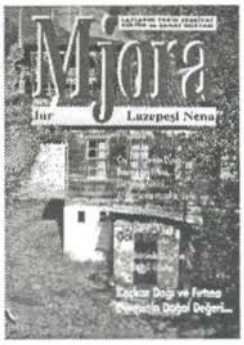

İsteme Adresi:
Sakız Sokak, Berkel Ap. No: 6 Daire: 9
Tel:0216 330 83 16/330 83 99
Faks: 0216 4182601

Kafkasya Yazıları'nın Sekizinci Sayısı Çıktı

Bir bütün olarak Kafkasya Halklarını her yönüyle konu edinen dizinin bu sayısı tümüyle Kafkasya'ya ayrılmış ABD'li, Çeçenyalı, Türkiyeli araştırmacıların

değerlendirmeleri. Çeçenya'da yaşananların kavranmasını sağlıyor.
İsteme Adresi:
Sakız Sokak, Berkel Ap. No: 6 Daire: 9
Tel: 0216 330 83 16/330 83 99
Faks: 0216 418 2601

Bayar Şahin'in "Rüzgara" adlı CD ve Kaseti Çıktı.

Gürcü müziği sanatçısı Bayar Şahin'in yeni çalışması "Rüzgara" adı altında kaset ve CD olarak piyasaya verildi.

Daha önce çıkarılan ve birkaç kez yeni baskısı yapılan "Horona Çağrı" adlı yapıttan sonra bu yeni çalışmada Gürcüce, Lazca ve Türkçe şarkılar ile müzikseverlerin karşısına çıkıyor sanatçımız. Bu çalışmada;

Güzel Karadeniz, Rüzgara, Hac'ali Obası, Yar Neredesin, Ağıt, Livaneyi Bilir misiniz?, Biz Artvinliyiz, Çoruh, Eliya Gogo, Rüyalarının Güzeli, Çemo Gogov, Ormana Şarkı, Potpori adlı halk türküleri seslendirilmiştir. Bu çalışmayı kaset ve CD olarak müzikevlerinden, veya yapımcı firma ADA Müzik'ten (Tel: 0212 252 99 24) elde edebileceğiniz gibi bizzat Bayar Şahin'den (Tel: 0532 311 95 83 ve 0212 634 47 20) temin edebilirsiniz.

"Aravani" Adlı Lazca Albüm Yayınlandı

Laz halk müziği sanatçısı Birol Topaloğlu'nun çalışması "Aravani" adı altında kaset ve CD olarak piyasaya verildi.

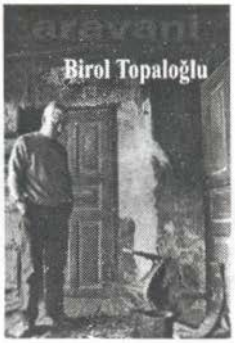

"Heyamo" adlı ilk çalışmasındaki başarının ardından hazırlanan bu yeni çalışmada; hem Gürcüstan'dan ve hem de Türkiye'den derlenen özgün Laz müziği ile dinleyicileri büyülemekte Birol Topaloğlu.

"Aravani" de on yedi şarkı seslendirilmiştir.

Nani 'Nani Oy, Koçari, E Asiye, Ahmedum, Heyaymoli, Niçaişi Birape, Hamseri Tuta Varen, Kidena, Nasihat, "Ulu Bozo, Ey Mustafa, Çameyi, Aravani, Dereler, Luşi Birape, Heyana, Yamo

DİĞER HABERLER

19'uncu İstanbul Film Festivali'nde Gürcü Yönetmenler

Her yıl yapılmakta olan Ulusiar arası İstanbul Film Festivali'ne bu yıl Giorgi Şengelia "Gürcü Üzümleri" ile,Otar Ioseliani ise "Elveda Sevgili Yurdum" adlı filmlerlekatıldılar.

İstanbul'da Gürcüstan Ulusal Günü Kutlandı

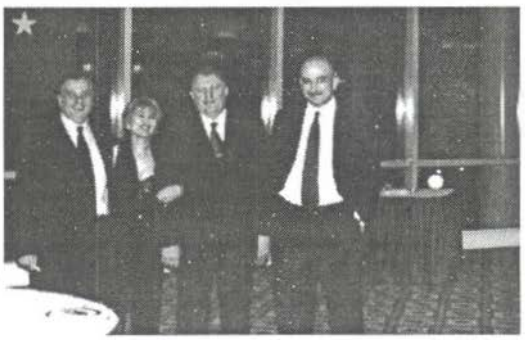

26 Mayıs Gürcüstan Ulusal Günü, İstanbul Conrad Otelinde kalabalık bir davetli huzurunda kutlandı. Gürcüstan İstanbul Başkonsolosu Sn. Teimuraz Saraşenidze tarafından düzenlenen geceye, Gürcüstan Türkiye Büyükelçisi Sn. Tariel Lebanidze de katılmış olup ayrıca İstanbul'da oturan işadamları, politikacılar, bürokratlar ve çok miktarda Türkiye'li Gürcü de gecede hazır bulunmuşlardır.

İstanbul'da Gürcü Yemekleri

Eski "İngiliz Karakolu" olan ve bugün Gürcü yemeklerinin yenebildiği bir kafeteryaya çevrilen "Cafeteria Galata House"da İstanbul'lulara Gürcü şarabı eşliğinde Gürcü yemekleri sunulmaya başlanmıştır.
Adres: Galata Kulesi Sokak, No: 61 Galata - İstanbul
Tel No: 0212 245 1861

Ünye - Mtsheta Kardeşliği Gelişiyor

Ordu'nun Ünye ilçesi ile Gürcüstan'ın ilk başkenti Mtsheta arasında geçen yıl ilan edilen "kardeş şehir" anlaşması, yeni oluşumlarla daha da güçlenmektedir. Ünye Belediyesi Halkla İlişkiler Müdürü Habip Öztürk başkanlığında bir heyet, 10 günlüğüne Mtsheta'ya giderek resim sergisi açılışı gerçekleştirdiler. Ünye Belediye başkanı Mehmet Türk, Mtsheta Belediye Başkanı Andro Kalandadze tarafından gönderilen hediyeyi aldıktan sonra "Kardeş şehir Mtsheta ile ilişkilerimizi daha da çok geliştirmek için elimizden geleni yapacağız" dedi.

Mtsheta'da resimsergisi

Paata Burçuladze ve
Gürcüstan Oda Orkestrası İstanbul'da

Dünyanın önde gelen opera sanatçılarından Paata Burçuladze ile Liana Isaakadze yönetimindeki Gürcüstan Oda Orkestrası İstanbul'a Nisan ayında geldiler. Paata Burçuladze'nin AKM'de, Gürcüstan Oda Orkestrası'nın ise CRR'de verdiği konserleri halk ayakta alkışladı.

BASINDAN

Çeçenler Pes Etmedi

Dağlara çekildi, çarpışıyorlar. Çeçenler pes etmedi. Çeçenler Ruslarla neredeyse 400 yıldır çarpışıyorlar. Şimdi gerilla savaş veriyorlar.... Çeçenistan kan gölüne döndü. ..... Ama Çeçenler pes etmiyorlar, dağlara çekildiler, vuruşuyorlar .....
Sabah 09/04/2000

Gürcü Ressamın Sergisi

Gürcü ressam Gorgi Çagelişvili'nin geçtiğimiz hafta Kabataş Kültür Merkezi'nde açılan sergisi, sanatçının ağırlıkholarak İstanbul olmak üzere Türkiye'nin çeşitli bölgelerinden izlenimlerine dayanıyor. Resimlerine yumuşak mavi tonları yayan Çagelişvili'nin çalışmaları hem figüratif, hemde soyuttarzdan etkilenlaşıyor.
Milliyet, 09/04/2000

Şevardnadze Zorlanmadan Cumhurbaşkanı

10. Nisan, 2000 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerini E. Şevardnadze zorlanmadan kazandı.
(Zaman, Türkiye, Yeni Şafak, Akşam, Takvim, Dünya) 11,12,13/04/2000

18 Milyarlık "Gürcü Kız"

Artium Sungur Müzayede Salonu'nda 27 Nisan Perşembe saat 20.30'da gerçekleştirilecek müzayede de, İbrahim Çallı'nın "Gürcü Kız Portresi" 18 milyar liradan satışa çıkarılacak.
Cumhuriyet, 26/04/2000

Gürcüstan'da İdam Kaldırıldı

Gürcüstan, idam cezasını kaldıran Avrupa sözleşmesini onayladı. 1 Mayıs 2000 tarihinde yürürlüğe girecek olan kararla Gürcüstan Avrupa'ya biraz daha yaklaştı.
Özgür Bakış, 14/04/2000

Bakü Ceyhan Boru Hattı Anlaşması İmzalandı

Gürcüstan, Azerbaycan ve Türkiye önceki gün Washington'da parafe ettikleri "ev sahibi ülke" anlaşmalarıyla, boru hattı ile ilgili yatırımlar için gerekli hukuki çerçeveyi tamamlamış oldular. Radikal, Milliyet 30/04/2000

Kafkaslar'ın Houston'ı

İstanbul'da sessiz sedasız hizmet veren bir hastane var: Koşuyolu Kalpve Araştırma Hastanesi. Aralarında Cumhurbaşkanları, başbakanların da bulunduğu pek çok ünlühastabu hastaneyi tercih etmiş. Koşuyolu'nun Gürcü kalp cerrahi Doç. Dr. İsmet Dindar ise Gürcüstan'la yapılan özel bir anlaşmaya aracılık etmiş

Sağlık Bakanlığı ile Gürcüstan Hükümeti arasında yapılan anlaşma gereği 1995'ten bu yana Koşuyolu Kalp ve Araştırma Hastanesi'nde tam 45 Gürcü hasta tedavi görmüş. Gürcüstan, Türkiye'ye hastalar içinortalama beşbin beşyüz dolarücret ödüyor.On yıldırülkemizde görev yapan Dindar, Gürcüstan ile Koşuyolu arasında kurulan sağlık köprüsünün mimarı ve aynı zamanda gelen hastaların rehberi

Daha önce Koşuyolu'nda Başhekim Muavinliği de yapmışolan Dindar, ülkemizde yapılan açık kalp ameliyatlarının Avrupa standardında olduğunu söylüyor. Belirli aralıklarla Van'da açılan yavru hastaneye degiderek hizmet veren Dindar, ülkemizde bugüne dek tek başına 150 milyar kazandırmış olmanın da gururunu yaşıyor

Koşuyolu'nda tedavi gören hastalar arasında Gürcüstan Sınır Kuvvetleri Komutanı General Avtandil Ckitişvili, Batumi'deki Acaristan Cumhurbaşkanı Aslan Abaşidze, Gürcüstan Eğitim Bakanlığı Birinci Yardımcısı Tatiaşvili, Belediye Başkanı Arçil Bolkvadze var Ayrıca Bulgaristan'lı Bakan Konstantin Stanes, Bangladeş'li Bakan Ahmet Bablu da hastanede tedavi gören hastalardan.

Milliyet 02/05/2000

Gürcüstan WTO Üyesi Oldu

Gürcüstan, dün resmen Dünya Ticaret Örgütü (WTO) üyesi oldu. Gürcüstan, WTO'ya Kırgızıstan, Letonya ve Estonya'dan sonra katılan dördüncü eski SSCB ülkesi oldu
Finansal Forum 16/06/2000)

ეროვნული ბიბლიოთეკა

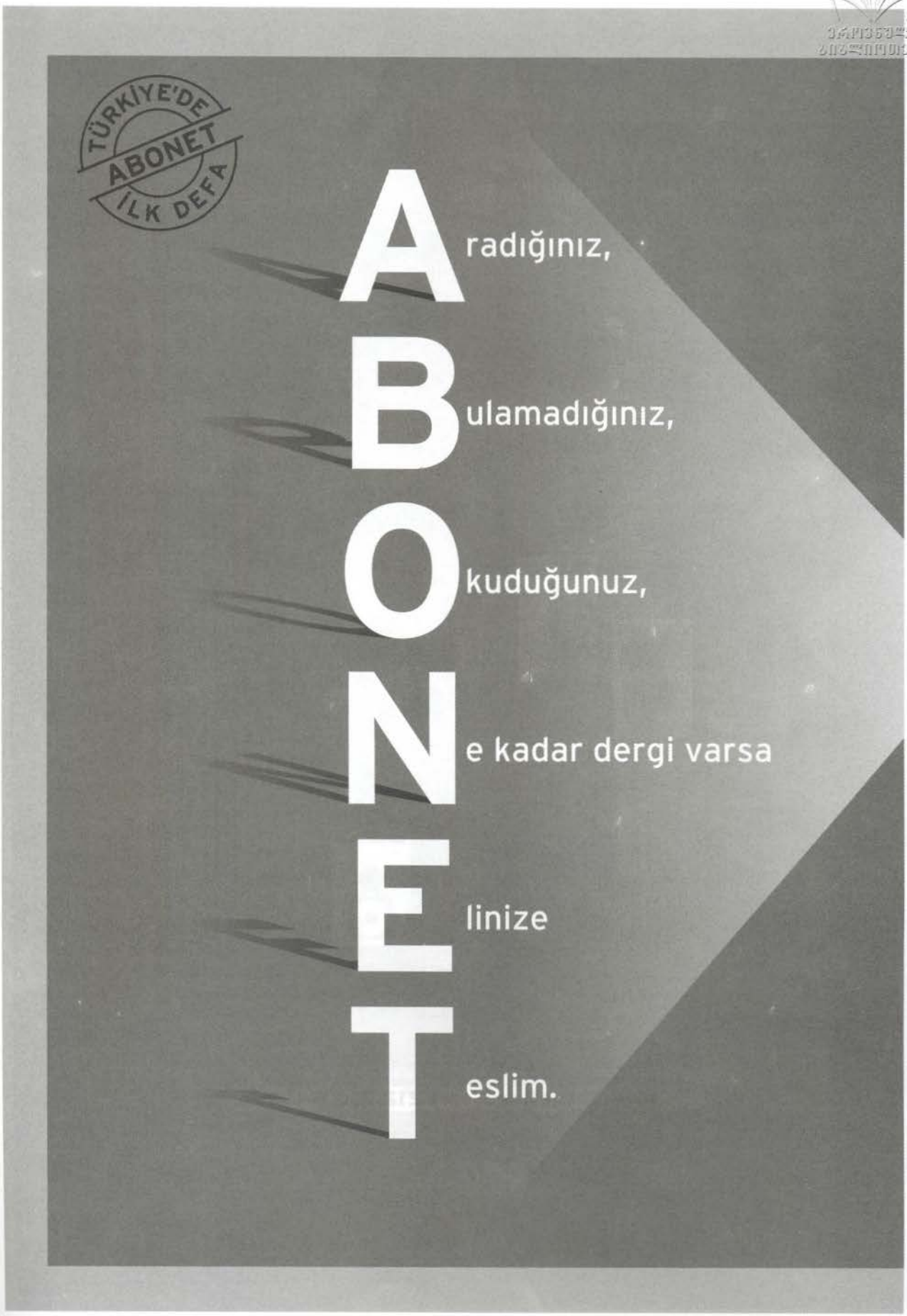

ABONET; şu an elinizdeki yayın dahil, tüm periyodik yayınları (dergileri, katalogları vs.) en kolay takip edebileceğiniz Türkiye'nin ilk abonelik sistemidir.

- Form doldurmadan, bankaya gitmeden, **bir telefonla abonelik.**
- İster 1 aylık, ister 1 yıllık.
- Kredi kartıyla veya adreste nakit ödeme.
- Abone bedeli, derginin kapak fiyatı üzerinden.
- Yayının durması; yayınevinin kapanması vb. hallerde abonelik ücretinde garanti.
- Gecikmeden, aksamadan, "**Aktif Dağıtım**" güvencesiyle imza karşılığı teslim.

Abonet ile abone olabileceğiniz dergi ve katalogları öğrenmek için...

www.abonet.net Tel: **0212.210 0 110**

abonet

Perpa Ticaret Merkezi 2. Kat B Blok No: 1752 Okmeydanı-İstanbul
Tel: 0212.222 7 206 Faks: 222 27 10 e-mail: abonet@abonet.net

BİLİMSEL BİLGİ VE BİLİNÇLENME SÜRECİNDE SUYU KAYNAĞINDAN İÇİN...

Halkların Tarih Kültür Dizisi:

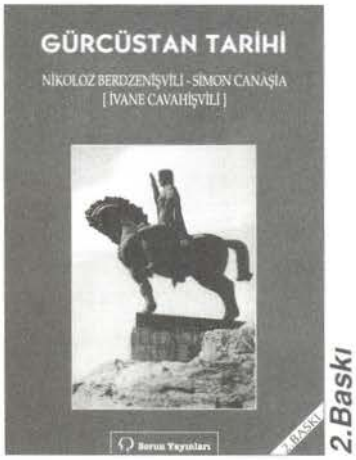

GÜRCÜSTAN TARİHİ
N.Berdzenişvili - S. Canaşia

308 s. 3.500.000 TL.

TRABZON'DAN ABHAZYA'YA DOĞU KARADENİZ HALKLARI'NIN TARİH VE KÜLTÜRLERİ
Anonim

176 s. 2.000.000 TL.

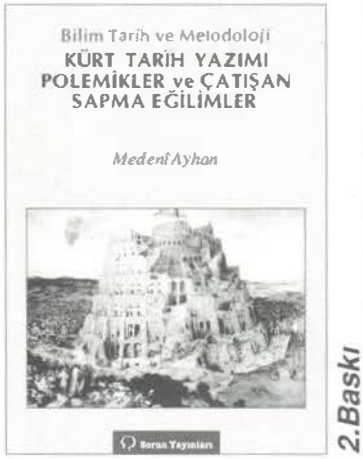

BİLİM TARİH ve METODOLOJİ KÜRTTARİH YAZIMI - POLEMİKLER ve ÇATIŞAN SAPMA EĞİLİMLER
Medeni Ayhan

192s 2.250.000 TL.

HALKLARIN MELODRAMI ÜÇ KADIN BİR DENİZ
Tolga Ersoy

96 s. 1.200.000 TL.

DİL-TARİH-KÜLTÜR-GELENEKLERİYLE LAZLAR
Ali İhsan Aksamaz

272 s. 3.000.000 TL.

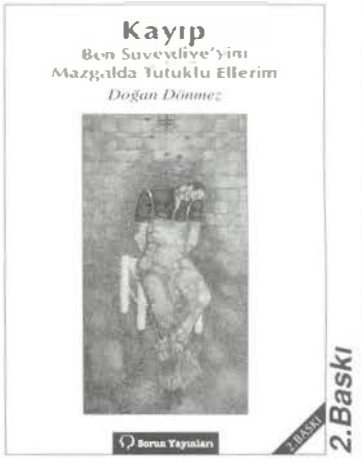

KAYIP/BEN SUVEYDİYE'YİM MAZGALDA TUTUKLU ELLERİM
Doğan Dönmez

80s. 1.100.000TL.

Sorun Yayınları

Alemdar Cad. Güzel Sanatlar Sok. No: 5/2 34410-Cağaloğlu-İstanbul
Telf: (0212) 511 0829 Fax: (0212) 5190560
E-Mail: sorunyay@hotmail.com

K İ T A P Ç I L A R D A N İ S T E Y İ N . . .

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ჯეოსელი
GEOCELL

მობილური საქართველოში

928 ან 928 111

საინფორმაციო ცენტრი